

APSTIPRINĀTA
ar Alūksnes novada domes
23.12.2021. lēmumu Nr.367

Alūksnes novada attīstības programma 2022.-2027. gadam

1.sējums

Pašreizējās situācijas raksturojums

2.0 redakcija

Alūksne, 2021. gads

SATURS

TEKSTĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI.....	4
IEVADS	5
1. TERITORIJAS RAKSTUROJUMS	6
2. IEDZĪVOTĀJI	10
3. IZGLĪTĪBA	16
3.1. Izglītības iestāžu tīkls, izglītības kvalitāte	16
3.2. Pedagogu profesionālā kompetence	20
3.3. Interesu izglītība, profesionālās ievirzes izglītība	21
3.4. Izglītojamo tālākizglītība	22
3.5. Pieaugušo un profesionālā izglītība	23
3.6. Iekļaujošās izglītības īstenošana un sociālās atstumtības riska mazināšana	24
3.7. Izglītības iestāžu, vecāku un vietējās kopienas savstarpējā sadarbība	24
4. VESELĪBAS APRŪPE, SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA UN PAKALPOJUMI	26
4.1. Veselības aprūpe, veselības veicināšana	26
5. KULTŪRA	33
5.1. Tautas nami	33
5.2. Amatiermāksla	34
5.3. Muzeji	35
5.4. Bibliotēkas	36
6. SPORTS	38
7. TŪRISMS UN KULTŪRVĒSTURISKAIS MANTOJUMS	41
8. JAUNIEŠI	47
9. INFRASTRUKTŪRA UN KOMUNĀLIE PAKALPOJUMI	51
9.1. Īpašumu apsaimniekošana un izmantošana, mājokļu politika	51
9.2. Enerģētika un energoefektivitāte	51
9.3. Satiksme un sakari	52
9.4. Komunālie pakalpojumi	57
10. VIDES UN DABAS RESURSI	65
10.1. Vides aizsardzība	65
10.2. Klimata pārmaiņas	66
10.3. Sabiedrības izglītošana	74
10.4. Piesārņojums un riski	74
10.5. Būtiskākās ar vidi saistītās problēmas	75
10.6. Lauksaimniecība, mežsaimniecība	77
10.7. Ūdens resursu apsaimniekošana	80
10.8. Publisko teritoriju labiekārtojums	81

11. EKONOMISKĀ ATTĪSTĪBA	86
11.1. Uzņēmējdarbība, nodarbinātība	86
11.2. Atbalsts jaunajiem uzņēmējiem	91
11.3. Finanšu resursi un investīciju projekti, pašvaldības un uzņēmēju sadarbība.....	92
12. PAŠVALDĪBAS DARBA ORGANIZĀCIJA UN SADARBĪBA	95
12.1. Pārvaldība.....	95
12.2. Pašvaldības budžets.....	99

TEKSTĀ IZMANTOTIE SAĪSINĀJUMI

AAA – aizsargājamo ainavu apvidus

ABJSS – Alūksnes bērnu un jauniešu sporta skola

ABJC – Alūksnes bērnu un jauniešu centrs

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

LVĢMC – Latvijas ģeotelpiskās informācijas aģentūra

ES – Eiropas Savienība

EUR – eiro

gs. – gadsimts

IK – individuālais komersants

SIA – sabiedrība ar ierobežotu atbildību

AS – akciju sabiedrība

IND – individuālais uzņēmums

ZS – zemnieku saimniecība

DUS – degvielas uzpildes stacija

IIN – iedzīvotāju ienākuma nodoklis

IT – informācijas tehnoloģijas

IKT – informācijas un komunikāciju tehnoloģijas

PII – pirmsskolas izglītības iestāde

LIAA – Latvijas investīciju un attīstības aģentūra

PMLP – Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde

NVO – biedrības, nodibinājumi, formālās sabiedrības grupas

PMP – priekšlaicīga mācību pārtraukšana

IEVADS

Alūksnes novada attīstības programma 2022.-2027. gadam (turpmāk – Attīstības programma) ir vidēja termiņa teritorijas attīstības plānošanas dokuments, kas nosaka prioritātes un pasākumu kopumu, atbildīgos īstenotājus un finanšu resursus pašvaldības ilgtermiņa mērķu īstenošanai.

Attīstības programma izstrādāta pamatojoties uz Alūksnes novada domes 25.06.2020. lēmumu Nr. 167 “Par Alūksnes novada attīstības programmas 2021.-2027.gadam izstrādi”, likuma “Par pašvaldībām” 14. panta otrās daļas 1. punktu un atbilstoši Vides aizsardzības un reģionālās attīstības izstrādātajiem “Metodiskiem ieteikumiem attīstības programmu izstrādei reģionālā un vietējā līmenī”.

Attīstības programmas izstrādē ievērotas Attīstības plānošanas sistēmas likuma, Teritorijas attīstības plānošanas likuma, Ministru kabineta 14.10.2014. noteikumu Nr. 628 “Noteikumi par pašvaldību teritorijas attīstības plānošanas dokumentiem” un Ministru kabineta 25.08.2009. noteikumu Nr. 970 “Sabiedrības līdzdalības kārtība attīstības plānošanas procesā” prasības.

Attīstības programma ir pakārtota pēc hierarhijas augstākajiem plānošanas dokumentiem – Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģijai līdz 2030. gadam (turpmāk – Latvija2030), Latvijas Nacionālā attīstības plānam 2021.-2027. gadam (turpmāk – NAP2027), Vidzemes plānošanas reģiona ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030 un attīstības programmai.

Lai nodrošinātu plānošanas dokumentu saskaņotību, Attīstības programmas izstrādē ir ņemti vērā Alūksnes novada pašvaldības 27.09.2015. saistošie noteikumi Nr.14/2015 “Alūksnes novada teritorijas plānojums 2015.-2027. gadam”, Alūksnes novada ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2012.-2030.gadam, nozaru politiku plānošanas dokumenti, Vidzemes reģiona un to pašvaldību, ar kurām robežojas Alūksnes novads, teritorijas attīstības plānošanas dokumenti.

Attīstības programma sastāv no šādām daļām:

1. Pašreizējās situācijas raksturojums;
2. Stratēģiskā daļa;
3. Rīcības plāns;
4. Investīciju plāns.

1. TERITORIJAS RAKSTUROJUMS

Alūksnes novads pēc ģeogrāfiskā novietojuma atrodas Latvijas ziemeļaustrumu daļā un robežojas ar Smiltenes, Balvu un Gulbenes novadiem Latvijas Republikā, kā arī Igaunijas Republiku un Krievijas Federāciju. Pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021. gada 1. jūlijā novads ir saglabājis savu sākotnējo teritoriju un atrodas Vidzemes plānošanas reģionā. Administratīvā centra (Alūksnes pilsētas) attālums līdz Rīgai – 200 km, Rēzeknei – 123 km, Valmierai – 115 km, Igaunijas robežai – 32 km, un ārpus Latvijas teritorijas – līdz Tartu (Igaunija) – 141 km, Sanktpēterburgai (Krievija) – 375 km, Viļņai (Lietuva) – 385 km.

Attēls 1.1. Alūksnes novada izvietojums Latvijā, Avots: pamata karte no lv.wikipedia.org

Alūksnes novads ir ar senu vēsturi. To ir apdzīvojušas somu un igauņu (līvu) ciltis, bet vēlāk 8.-12. gs. – latgaļu ciltis. Alūksne ir ietilpusi senajā Atzeles novadā. Vēstures dokumentos Alūksne pieminēta jau 1284. gadā – Pleskavas I un II hronikā zem nosaukuma “Alyst” un “Volyst”. 19. gs. otrajā pusē Alūksne kļuva par svarīgu tirdzniecības centru. Alūksnes pilsēta vēsturiski veidojusies Alūksnes ezera krastā un pilsētas statusu ieguvusi 1920. gadā, kad iedzīvotāju skaits sasniedza 2000.

1924. gada 26. jūlijā tika pieņemts galīgais likums par Latvijas teritorijas iedalīšanu apriņķos, un Alūksne tolaik bija iekļauta Valkas apriņķī. 1946. gadā Valkas apriņķis tika sadalīts Valkas un Alūksnes apriņķos. Ar 1949. gada 31. decembrī apriņķi tika likvidēti un to vietā izveidoti nelieli rajoni, tajā skaitā, arī Alūksnes rajons. 1962. gada 18. decembrī tas tika likvidēts, bet 1967. gada 10. janvārī atkal atjaunots, Alūksnes pilsētu nosakot par administratīvo centru, ieskaitot tā sastāvā Gulbenes rajona Alūksnes pilsētas un Alsviķu, Annas, Bejas, Ilzenes, Jaunlaicenes, Kalncempju, Malienas, Mārkalnes, Meijeru, Pededzes, Veclaicenes, Zeltiņu un Ziemeļu ciema teritoriju, Valkas rajona Apes pilsētas un Gaujienas, Trāpenes un Virešu ciema padomes teritoriju, Balvu rajona Liepnas un Mārupes ciema teritoriju.

Alūksnes novads pastāv kopš 2009. gada 1. jūlija, kad stājās spēkā 2008. gada 31. decembra Latvijas Republikas likums “Administratīvo teritoriju un apdzīvotu vietu likums”. Tajā ietilpst Alūksnes pilsēta un 15 pagasti. Alūksnes novada teritorijas platība ir 169 758 ha (Avots: CSP), savukārt Alūksnes pilsētas teritorija – 1 427 ha (Avots: CSP). Alūksnes novada administratīvais centrs ir Alūksnes pilsēta.

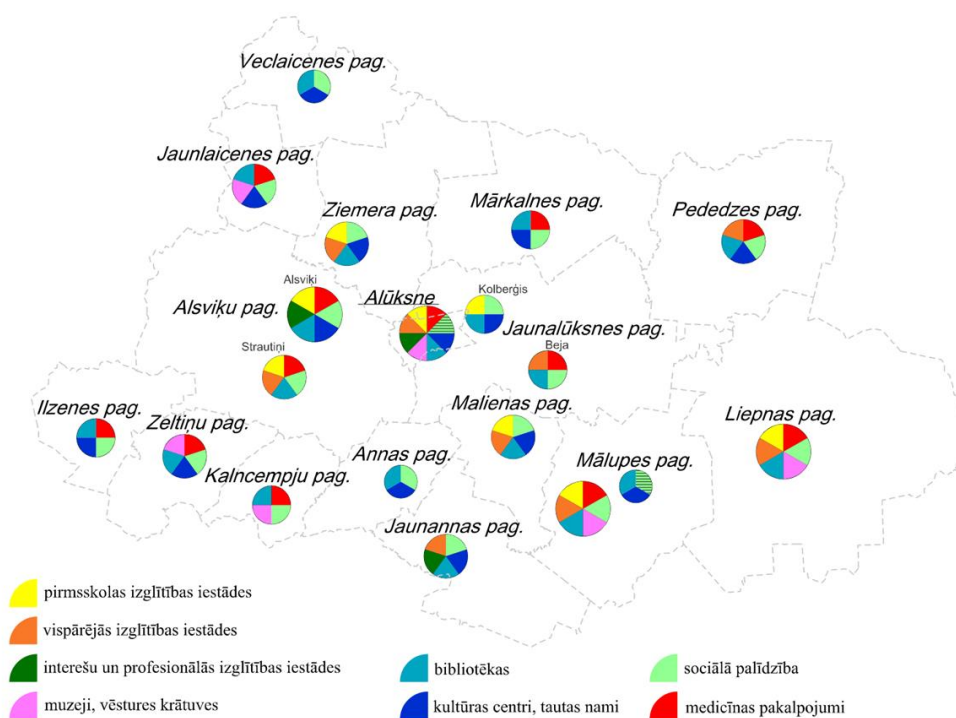

Attēls 1.2. Alūksnes novada iedalījums, pagastu robežas, Avots: CSP

Novada teritorija ir ģeogrāfiski vienota, tai ir labvēlīga telpiskā konfigurācija, atsevišķas tās daļas nešķēļ citas administratīvas teritorijas un to nenorobežo grūti pārvarami dabiskie šķēršļi. Teritorija ir salīdzinoši liela, ceļu tīkls labi nodrošina iekšējo vienotību un sasniedzamību. Pateicoties tam, ka Alūksnes pilsēta nosacīti atrodas teritorijas centrā, tā veido ap sevi tieces areālu.

Reģionālās nozīmes attīstības centrs – Alūksnes pilsēta – ir novada centrs, kurā atrodas liela daļa novada nozīmes sabiedriskie un sociālie objekti un valsts iestādes. Alūksnes pilsēta nodrošina iedzīvotājus ar valsts un pašvaldības institūciju administratīvajiem pakalpojumiem, darba vietām, saimnieciskajiem, veselības, sociālajiem, izglītības pakalpojumiem un brīvā laika pavadīšanas iespējām.

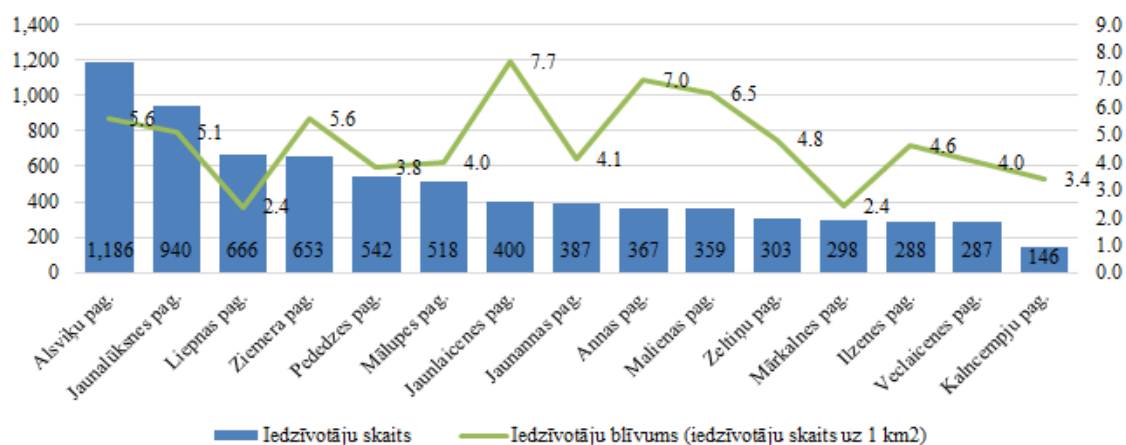
Pagastu teritorijas ciemiem galvenokārt ir pašvaldības pakalpojumu nodrošināšanas un apdzīvojuma funkcija. Kā nozīmīga, tradicionāla un paliekoša vērtība laukos ir viensētu izvietojums, kas palīdz saglabāt teritorijā vienmērīgu apdzīvojumu.

Alūksnes pilsētas nozīme neaprobežojas ar tās administratīvās teritorijas robežām. Mijiedarbība ar apkārtējām vietējās un novada nozīmes teritorijām ietekmē gan pašas pilsētas, gan iedzīvotāju dzīvesveidu, gan teritoriālo vienību – pagastu attīstību, tā ir cieši saistīta ar cilvēku ikdienas dzīvi un izpratni par viņu dzīves kvalitāti. Iedzīvotāju mobilitāte, darba un izglītības (mācību) migrācija, pieejamība pakalpojumiem, kā arī saimnieciskie sakari, transporta infrastruktūra u.c. veido novada funkcionālās saites. Pilsētas sociāli ekonomiskā attīstība nav iespējama bez apkārtējo lauku teritoriju attīstības un otrādi.

Novada lauku teritorija attīstās, izmantojot esošo vietējo centru iespējas un respektējot viensētas kā apdzīvoto vietu veidu, aktīvi iesaistot attīstībā esošos dabas resursus, aizsargājamās dabas un kultūrvēsturiskos objektus, saglabājot tradicionālās nozares.

Lauku teritoriju revitalizācijai un attīstībai būtiski ir jaunu iedzīvotāju piesaiste kā arī aktīvu kopienu veidošanās pagastu līmenī. Analīzes veikšana par apdzīvojuma struktūru pagastos ir ļoti komplicēts process. Apskatot Alūksnes novada teritoriju tikai pagastu līmenī (bez pilsētas teritorijas) redzams, ka lielākais iedzīvotāju skaits procentuāli ir pagastos, kas pēc administratīvās teritorijas ir lielākie pēc platības (Alsviķu, Jaunalūksnes, Liepnas, Ziemera). Būtiski, ka Alsviķu un Jaunalūksnes pagasti atrodas vistuvāk Alūksnes pilsētai, šo pagastu ciemi ir tuvu pilsētai, tādā veidā sapludinot pilsētu ar lauku teritorijām un radot piepilsētas zonu, līdz ar to koncentrējot ap sevi lielāku iedzīvotāju skaitu. Visblīvāk apdzīvotā pagasta teritorija ir Jaunlaicenes pagasts, savukārt vismazāk apdzīvotie pagasti proporcionāli to platībai ir Liepnas un Mārkalnes pagasti.

Attēls 1.3. Iedzīvotāju skaits un blīvums pagastos uz 2020. gada sākumu, Avots: CSP dati

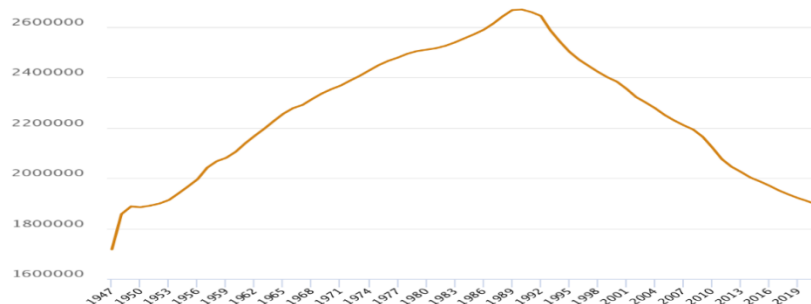
Saskaņā ar Valsts reģionālās attīstības aģentūras Novadu teritorijas attīstības indeksa datiem Alūksnes novads 2020. gadā, pēc reitinga starp citiem Latvijas novadiem (pirms reformas), atrodas 87. vietā. Pēc reitinga 2019. gadā Alūksnes novads atradās 75. vietā.

Pašvaldība	Indekss 2016. g.	Indekss 2019. g.	Rādītāju izmaiņas	Rangs 2016. g.	Rangs 2019. g.	Rādītāju izmaiņas
Alūksnes novads	-0,569	-0,530	↑	85	75	↑
Gulbenes novads	-0,298	-0,247	↑	64	60	↑
Apes novads	-0,575	-0,511	↑	86	74	↑
Smiltenes novads	0,131	0,144	↑	28	29	↓
Balvu novads	-0,819	-0,929	↓	95	95	↔

Tabula 1.1. Attīstības līmeņa indeksa vērtības un ranga salīdzinājums ar citiem novadiem, Avots: Valsts reģionālās attīstības aģentūras dati

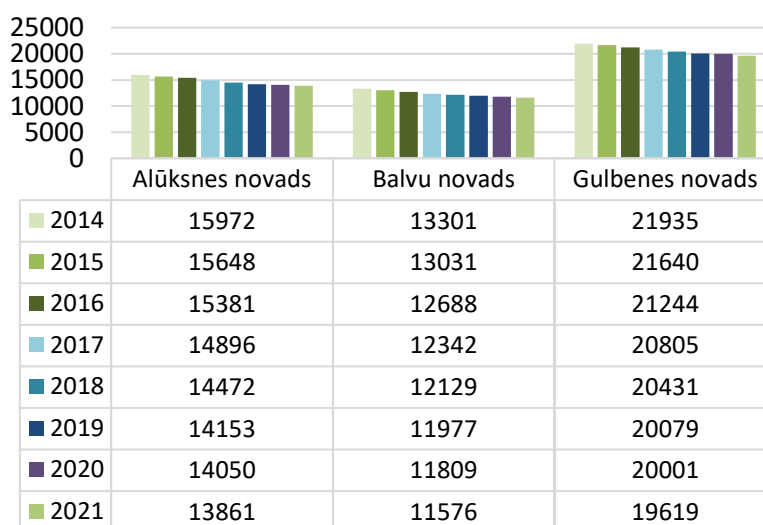
2. IEDZĪVOTĀJI

Vidzemes plānošanas reģionā, kura sastāvā ir arī Alūksnes novads, uz 2021. gada 1. janvāri reģistrēti 183 399 iedzīvotāji un tie ir 9,7 % no visas Latvijas iedzīvotāju skaita. Pēc CSP datubāzes datiem iedzīvotāju skaits Alūksnes novadā uz 2021. gada 1. janvāri ir 13 861. Statistikas datus par iedzīvotāju skaitu novada teritorijā apkopo arī PMLP, pēc kuras datiem kopējais Alūksnes novadā deklarēto iedzīvotāju skaits 2020. gadā ir 15 558. Atšķirības skaidrojamas datu ievākšanas metodēs. Pēdējos gados pastāvīgo iedzīvotāju skaitam ir tendence samazināties (2012. gada 1. janvārī – 16 749). Iedzīvotāju skaita samazināšanās tendence ir novērojama gan Vidzemē, gan valstī kopumā. Laika posmā no 2012. gada līdz 2021. gadam Latvijas kopējais iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 7,5% savukārt Vidzemē iedzīvotāju skaits šajā laika periodā samazinājies par 12,2% .

Attēls 2.1. Iedzīvotāju skaita izmaiņas Latvijā no 1947. līdz 2019. gadam, Avots: CSP

Iedzīvotāju skaita samazināšanās galvenais iemesls ir negatīvais dabiskās kustības (dzimstības – mirstības) un ilgtermiņa migrācijas saldo. Notiek iedzīvotāju migrācija uz Latvijas galvaspilsētu, citām lielākajām Latvijas pilsētām vai citām valstīm darba meklējumos un izglītības iegūšanas nolūkos. Alūksnes novadā mirstība ir augsta, bet dzimstība joprojām zema. Tā kā mirstības rādītāji ir krietni augstāki par dzimšanas, paredzams, ka dabiskais pieaugums arī nākamajos gados būs negatīvs. Arī Alūksnes novadam kaimiņos esošajos novados pastāvīgo iedzīvotāju skaita dinamika kopš 2014. gada ir līdzīga – visos novados ir vērojams iedzīvotāju skaita samazinājums.

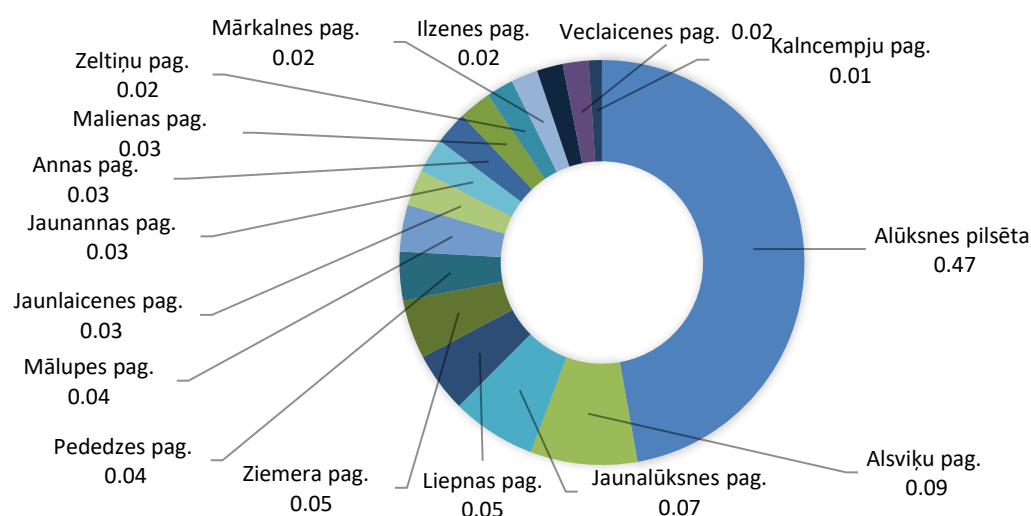

Attēls 2.2. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits gada sākumā, salīdzinājums ar blakus esošajiem novadiem, Avots: CSP dati

Patstāvīgo iedzīvotāju skaits precīzāk atspoguļo esošo situāciju, jo saskaņā ar PMLP statistiku Latvijā kopumā 2021. gadā deklarēti 2 069 089 iedzīvotāju, savukārt pēc tautas skaitīšanas (CSP) 2021. gada 1. janvārī Latvijā bija 1 893 223 iedzīvotāji. Atšķirība starp datiem skaidrojama ar to, ka bieži vien iedzīvotājiem, izceļojot uz ārzemēm uz patstāvīgu dzīvi, nav iespēja tikt deklarētiem konkrētajā valstī neesot šīs valsts pilsoņiem.

Laika posmā no 2014. gada līdz 2020. gadam iedzīvotāju skaits Alūksnes novadā samazinājies par 13%. Pēc statistikas datiem vadoties, prognozējams iedzīvotāju skaita samazinājums.

Iedzīvotāji ir galvenā vērtība, kas veido novadu un ļauj tam pastāvēt. Faktisko iedzīvotāju skaits pagastu administratīvajās teritorijās variē no 146 līdz 6 555 iedzīvotājiem. Lielākais iedzīvotāju skaits ir koncentrējies Alūksnes pilsētā – 6 555. Salīdzinot iedzīvotāju skaitu pagastos, visvairāk pastāvīgo iedzīvotāju ir Alsviķu pagastā, bet vismazākais pastāvīgo iedzīvotāju skaits attiecībā pret visa novada iedzīvotāju skaitu procentos ir Kalncempju pagastā.

Attēls 2.3. Faktisko iedzīvotāju skaits (%) sadalījumā pēc administratīvajām teritorijām uz 2020. gada sākumu, Avots: CSP dati

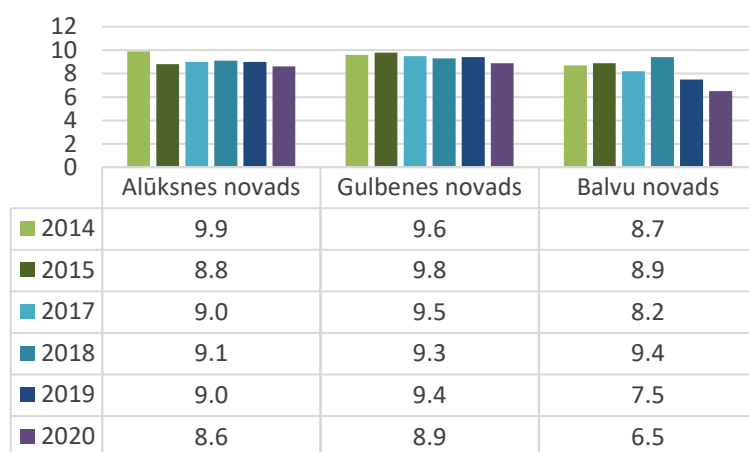
Pēc CSP datubāzē pieejamās informācijas ir sastādīta tabula 2.1., kurā apkopoti dati par Alūksnes novada faktisko iedzīvotāju skaitu pa administratīvajām teritorijām laika posmā no 2015. gada līdz 2020. gadam. Novada teritorijas, kuras pret 2015. gada datiem procentuāli visvairāk zaudējušas iedzīvotājus, ir Ilzenes pagasts (19,5%), Liepnas pagasts (15,5%), Pededzes pagasts (14,6%), Ziemera pagasts (14,4%), Zeltiņu pagasts (13,4%) un Mārupes pagasts (13,1%).

	2015. g.	2016. g.	2017. g.	2018. g.	2019. g.	2020. g.
Alūksnes pilsēta	7 295	7 182	6 930	6 784	6 692	6 555
Alsviķu pagasts	1 360	1 339	1 304	1 274	1 237	1 186
Annas pagasts	413	404	410	377	379	367
Ilzenes pagasts	358	354	328	309	299	288
Jaunalūksnes pagasts	1 024	1 024	999	981	953	940
Jaunannas pagasts	452	432	419	399	393	387
Jaunlaicenes pagasts	423	424	407	397	401	400

Kalnecmpju pagasts	150	147	141	141	142	146
Liepnas pagasts	788	766	743	721	695	666
Malienas pagasts	386	385	376	368	360	359
Mālpupes pagasts	596	572	541	514	487	518
Mārkalnes pagasts	329	323	312	306	295	298
Pededzes pagasts	635	622	613	586	566	542
Veclaicenes pagasts	326	325	310	305	288	287
Zeltiņu pagasts	350	342	330	315	302	303
Ziemera pagasts	763	740	733	695	664	653
Kopā:	15 648	15 381	14 896	14 472	14 153	13 895

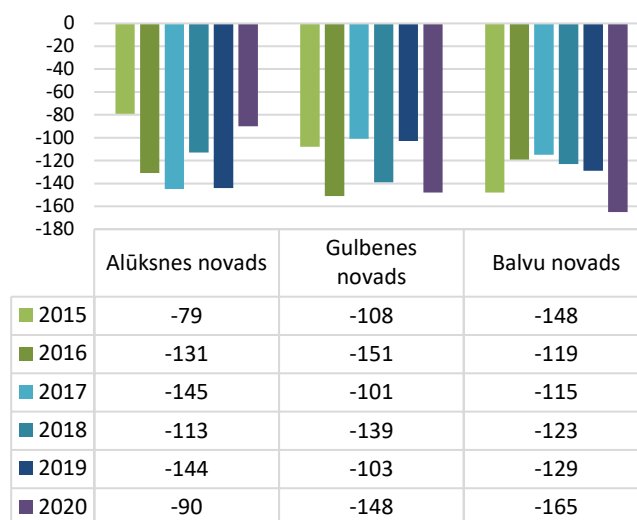
Tabula 2.1. Faktiskais iedzīvotāju skaits sadalījumā pēc administratīvajām teritorijām (uz gada 1. janvāri), Avots: CSP dati

Dzimumstības koeficienta rādītāji (dzimušo skaits uz 1 000 iedzīvotājiem) Alūksnes novadā ir augstāki nekā Balvu novadā. Pozitīvi vērtējama arī dzimumstības koeficienta stabilitāte.

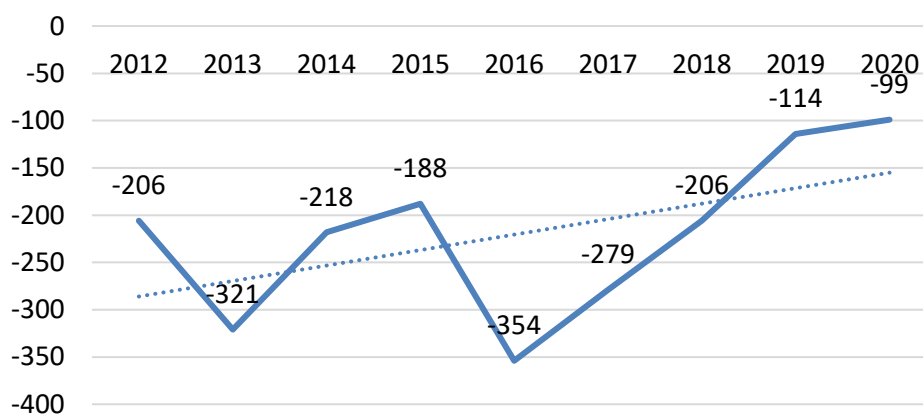
Attēls 2.4. Dzimumstības koeficienta salīdzinājums administratīvajās teritorijās, Avots: CSP dati

Alūksnes novadā dabiskais pieaugums pēdējo gadu laikā ir bijis negatīvs, tomēr vērojama lēna augšupejoša dabiskā pieauguma tendence.

Attēls 2.5. Dabiskā pieauguma salīdzinājums administratīvajās teritorijās, Avots: CSP dati

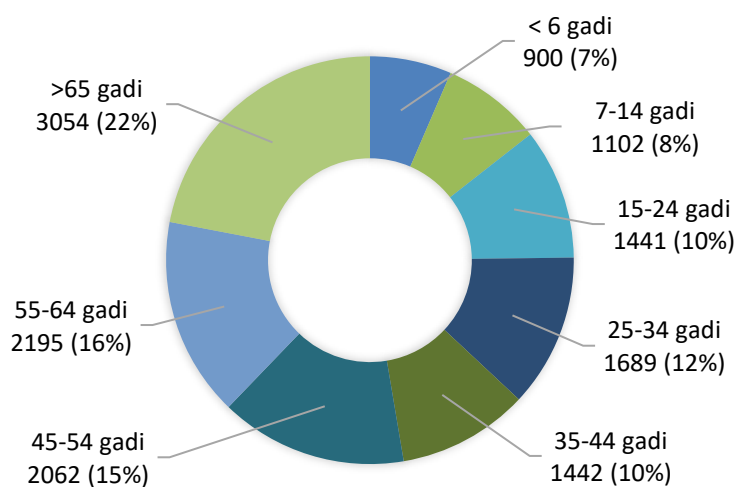
Latvijā ar demogrāfiju saistītās problēmas ir īpaši aktuālas, jo pēdējo gadu laikā ir vērojama liela cilvēku migrācija (t.sk. iekšēja migrācija) un iedzīvotāju skaita samazināšanās. Alūksnes novadā migrācijas saldo (starpība starp konkrētajā teritorijā uz pastāvīgu dzīvi ieradušos un no tās uz citu pastāvīgo dzīvesvietu izbraukušo iedzīvotāju skaitu) ilgtermiņā vērojama augšupejoša tendence, tomēr šī tendence, neskatoties uz uzlabojumiem, joprojām saglabājas negatīva. Ja tuvākajos gados demogrāfiskā situācija Latvijā un Alūksnes novadā neuzlabosies, tad līdzšinējās negatīvās tendences būtiski ietekmēs turpmāko novada attīstību. Zems dzimstības līmenis, mūža ilguma palielināšanās un emigrācija veicina iedzīvotāju sastāva novecošanos, kas var ietekmēt valsts ilgtspējīgas attīstības mērķu sasniegšanu. Jura Krūmiņa pētījuma “Tautas ataudzes un demogrāfiskās pārejas teorija” analizē (*Latvijas Universitātes 75. konference, Rīga, 2017*) minēts, ka starp panākumiem demogrāfiskās situācijas uzlabošanai pēc iedzīvotāju viedokļa svarīgi ir pasākumi sociālās nevienlīdzības mazināšanai un veselības nostiprināšanai. Tautas ataudzes veicināšanai nozīmīgi ir ne tikai valsts mēroga demogrāfiskās politikas pasākumi, bet arī vietējo pašvaldību un formālo sabiedrības grupu (NVO) iniciatīvas.

Attēls 2.6. Ilgtermiņa migrācijas saldo Alūksnes novadā, Avots: CSP dati

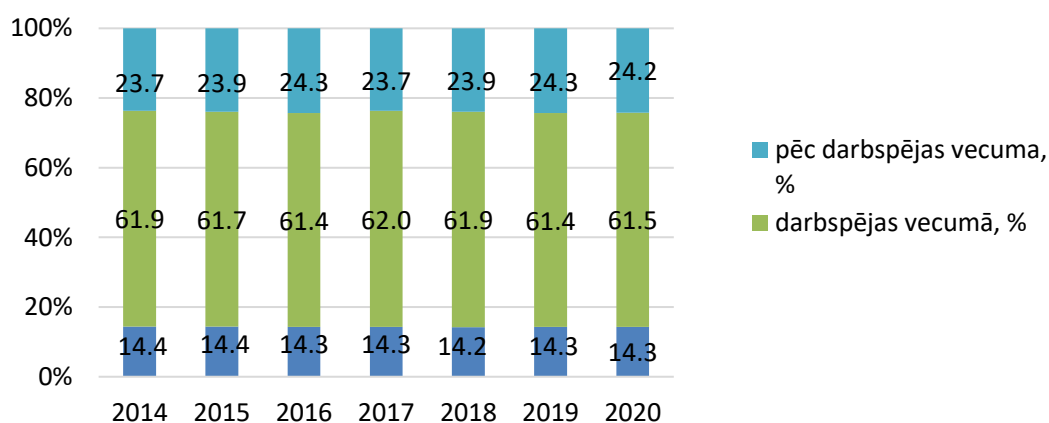
Šobrīd ļoti aktuālas tēmas Latvijā ir iedzīvotāju novecošana, cilvēku skaita samazināšanās. Darbspējas vecuma struktūra novadā liecina, ka cilvēku novecošana ir aktuāla arī Alūksnes novadā, jo iedzīvotāju skaits uz 2018. gada 1. janvāri līdz darbspējas vecumam ir

2 056, un tas ir mazāks nekā iedzīvotāju skaits pēc darbības vecuma – 3 463. Darbības vecumā Alūksnes novadā ir 8 953 iedzīvotāji.

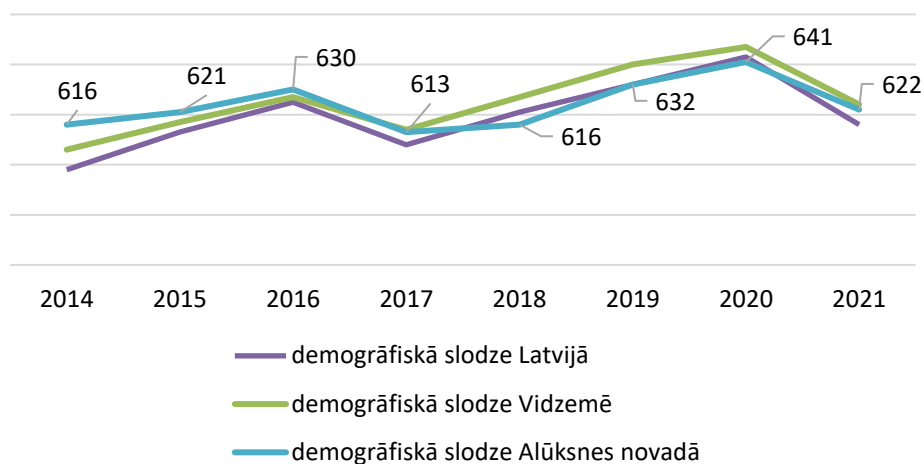

Attēls 2.7. Alūksnes novada iedzīvotāju iedalījums pēc vecuma, Avots: CSP dati

Attēlā 2.8. redzama iedzīvotāju skaita dinamika sadalījumā pa grupām: līdz darbības, darbības un pēc darbības vecuma iedzīvotāji.

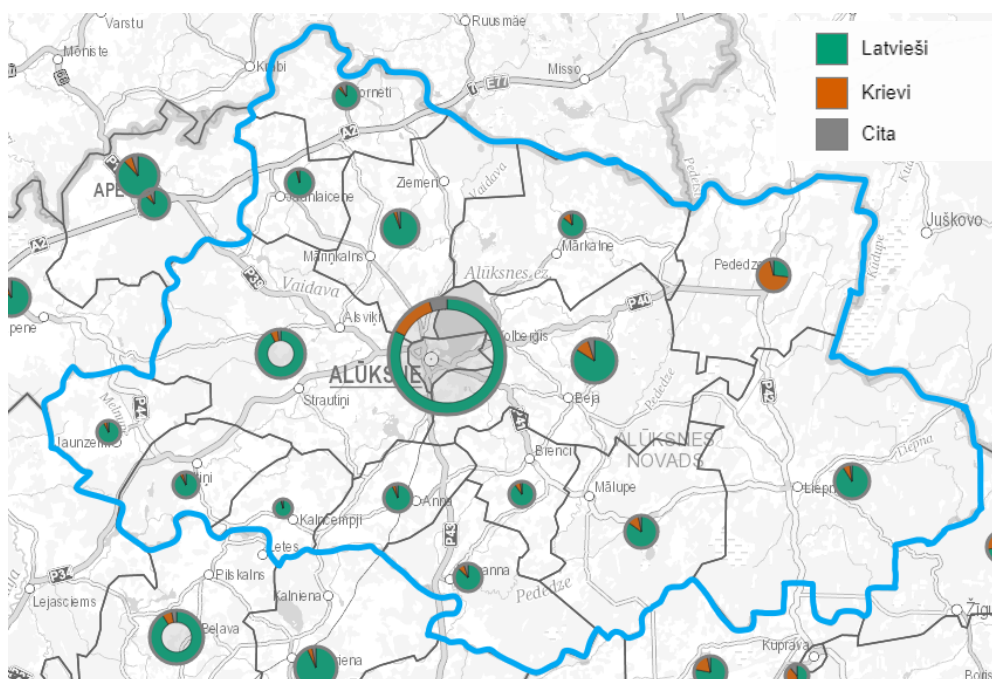

Attēls 2.8. Iedzīvotāju sadalījums pēc darbības vecuma grupām Alūksnes novadā, Avots: CSP dati

Attēls 2.9. Demogrāfiskā slodzes salīdzinājums, Avots: CSP dati

Lai gan Alūksnes novads atrodas pierobežā, novada teritorijā 84% jeb 12 428 iedzīvotāju ir latvieši, bet otra lielākā iedzīvotāju grupa ir krievi – 12% jeb 1 648 iedzīvotāji, 4% no novadā dzīvojošajiem ir cita tautība (2020. gada dati). Analizējot iedzīvotāju tautību pagastos un pilsētā atsevišķi, secināts, ka Pededzes pagastā dominē krievu tautības iedzīvotāji – 70% (365 iedzīvotāji), savukārt Alūksnē krievu tautības iedzīvotāju īpatsvars ir 13%, bet Mārkalnes, Mālupe un Jaunalūksnes pagastos 12%. Pārējos pagastos citu tautību īpatsvarsnepārsniedz 10%.

Attēls 2.10. Iedzīvotāju sadalījums (%) pēc tautības Alūksnes novadā, Avots: CSP, geo.stat.gov.lv, 2021

3. IZGLĪTĪBA

3.1. Izglītības iestāžu tīkls, izglītības kvalitāte

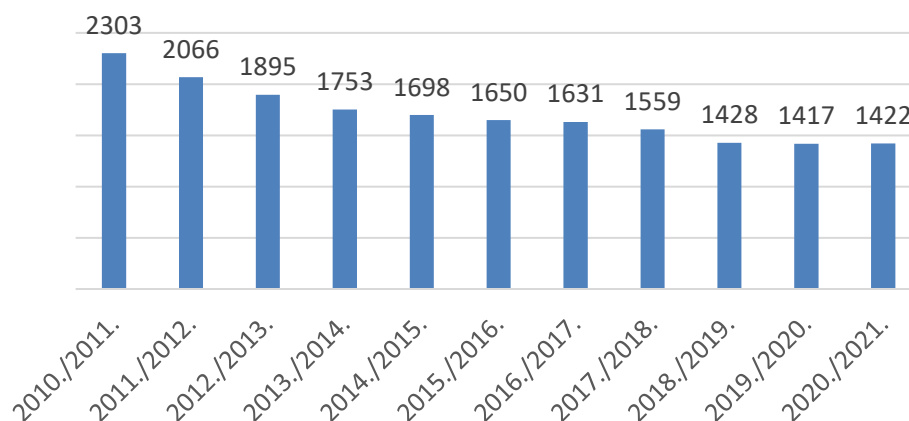
Izglītības iestāžu tīkls

Izglītības pieejamība un pieejamās izglītības kvalitāte ir nozīmīgs teritorijas konkurētspējas rādītājs. Alūksnes novada iedzīvotājiem ir iespēja iegūt visu pakāpju izglītību (pirmsskolas, pamatzglītību, vispārējo vidējo, profesionālo izglītību un augstāko izglītību), kā arī apgūt interešu un profesionālās ievirzes izglītības programmas.

Alūksnes novadā ir 20 izglītības iestādes – 6 pirmsskolas izglītības iestādes, 6 pamatskolas, 1 pamatskola, kura piedāvā arī profesionālās ievirzes programmu apgūšanu, 1 sākumskola, 1 vidusskola un 1 Valsts ģimnāzija. Septiņas skolas piedāvā arī pirmsskolas izglītības programmu apguvi. Alūksnes novadā darbojas 3 profesionālās ievirzes izglītības iestādes – Alūksnes Mūzikas skola, Alūksnes Mākslas skola, ABJSS. Interesu izglītības programmas izglītojamie var apgūt gan skolā, gan ABJC.

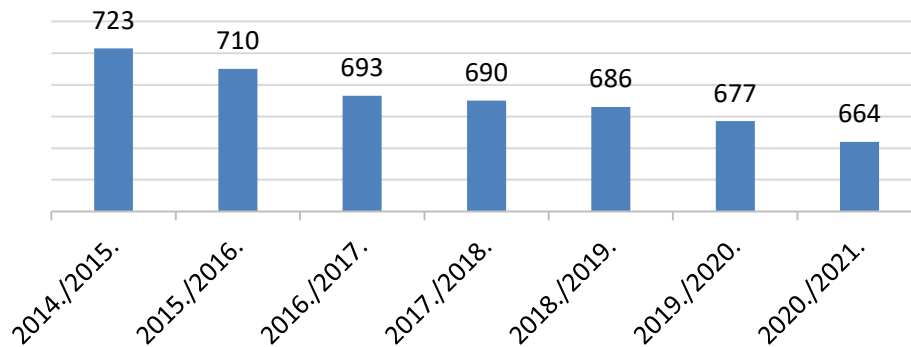
Alūksnes novada vispārējās izglītības iestādes īsteno dažāda veida izglītības programmas. 2020./2021. mācību gadā tika īstenota 21 izglītības programma t.sk. astoņas speciālās izglītības programmas un viena neklātienes programma vidējās izglītības ieguvei. Neklātienes studiju programma 2021./2022. mācību gadā tiek īstenota pēdējo reizi, ņemot vērā, ka tās pieprasījums katru gadu ir samazinājies, skolēni tā vietā dod priekšroku tālmācībai. Programmu piedāvājums ir pietiekams. Tiek piedāvātas 5 speciālās izglītības programmas. Vidējo izglītību var iegūt ne tikai klātienē, bet arī vakara (maiņu) un neklātienes programmā. Veicot izglītības iestāžu darbības izvērtēšanu, izglītojamo, pedagogu un vecāku viedoklis apliecināja esošo izglītības programmu lietderību un pietiekamību.

2020./2021. mācību gadā Alūksnes novadā 1.-12. klasē mācījās 1 406 izglītojamie. Kopš 2010./2011. mācību gada kopējais novada izglītojamo skaits ir samazinājies par 39%.

Attēls 3.1. Izglītojamo skaita dinamika Alūksnes novadā (1.-12. klase)

Avots: Alūksnes novada pašvaldība, Valsts izglītības informācijas sistēma, operatīvie dati

Attēls 3.2. Pirmsskolas izglītojamo skaita dinamika Alūksnes novadā

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Kopš izveidots Alūksnes novads, ir slēgtas astoņas izglītības iestādes: Annas, Zeltiņu, Vecclaicenes pamatskolas (2009), Mārkalnes pamatskola (2016), Mālupes pamatskola (2017), Jaunlaicenes pamatskola (2018), Liepnas internātpamatskola (2018), Ilzenes pamatskola (2018). Novadā reorganizētas trīs izglītības iestādes: apvienota Alūksnes vidusskola un Alūksnes vakara (maiņu) un neklātienes vidusskola, izveidojot Alūksnes novada vidusskolu (2011), Jaunannas pamatskola un Jaunannas mūzikas un mākslas skola reorganizēta par Jaunannas Mūzikas un mākslas pamatskolu (2012), Strautiņu pirmsskolas izglītības iestāde “Zemenīte” pievienota Strautiņu pamatskolai (2015).

Nākamo gadu laikā Alūksnes novadā turpināsies izglītojamo skaita samazināšanās, jo samazinās dzimušo bērnu skaits. 2020./2021. mācību gadā vismazākais skolēnu skaits Alūksnes novada vispārīzglītojošajās skolās (1.-12. klase) ir Jaunannas Mūzikas un mākslas pamatskolā (52 skolēni), Bejas pamatskolā (57 skolēni), Malienas pamatskolā (60 skolēni).

Analizējot 2010. gadā novadā prognozēto izglītojamo skaitu secināms, ka prognoze neīstenojās 10.-12. klasēs, jo pieauga interese par tālmācību. Pēdējos trijos mācību gados iezīmējās tendence, ka vairāk skolēnu izvēlējās mācīties tālmācībā, sākot jau no 8. klases, līdz ar to tas ietekmēja precīzu prognožu noteikšanu.

Izglītības iestāžu mācību vide, kvalitāte

Mūsdienīga mācību vide, ja tajā harmoniski savienojusies trīs pamatelementi – pedagoģija, tehnoloģijas, mācību telpa – pozitīvi ietekmē skolēnu motivāciju mācīties un veicina izaugsmi. Izglītības iestādes veikušas vērtējumu par to, kādi mācību telpu izvietojuma, vides un fiziskie aspekti jāņem vērā, lai paaugstinātu izglītības vides kvalitāti katrā iestādē. Kā galvenie uzdevumi izvirzīti – labi izplānota, pārdomāti lietota un uzturēta klases telpa, mēbeļu un aprīkojuma modernizācija (prioritāri dabaszinātņu kabineti un sporta infrastruktūra), gaisa un apgaismojuma kvalitāte, inovatīvu IKT risinājumu ieviešana. Pēdējos 2 mācību gados izglītības iestādēs ir uzlabojusies situācija IT sistēmās, uzlabojies tehniskais nodrošinājums, tomēr joprojām jāveic interneta uzlabojumi. Šo uzdevumu īstenošana ir viens no pamatnosacījumiem, lai ieviestu jauno izglītības saturu un pieeju. Lai visu novada skolu izglītojamajiem būtu pieeja modernam aprīkojumam dabaszinībās, iespējama izglītības satura īstenošana ar lielāko novada skolu mācību bāzes (dabaszinību kabinetu) izmantošanu.

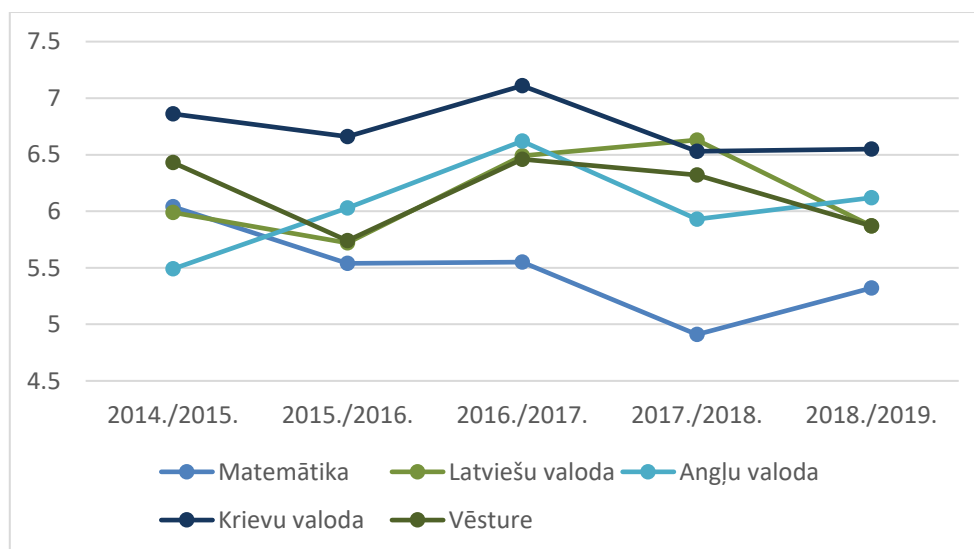
2018. gadā tika vērtēta visu novada izglītības iestāžu infrastruktūras un esošo materiālu tehniskais nodrošinājums iestādes funkciju un mērķu sasniegšanai. Kopumā zemākais infrastruktūras novērtējums bija pamata un vidējās izglītības iestādēs (56%-77%), kur būtiskākie infrastruktūras trūkumi konstatēti vides pieejamībā un ventilācijas nodrošināšanā izglītības iestādēs. Pirmsskolas izglītības iestādēs ir nedaudz augstāks novērtējums, to skaidrojot

ar to, ka pirmskolas izglītības iestāžu ēkas ir jaunākas, mazākas un uzturēšanai nepieciešami mazāki ieguldījumi. Viena no izglītības iestādēm (PII “Cālis”) neatrodas pašvaldības īpašumā, līdz ar ko pašvaldība tajā veic ieguldījumus ierobežotā apjomā. Vislabākais infrastruktūras novērtējums konstatēts profesionālās ievirzes izglītības iestādēs, izņemot ABJS, kurai infrastruktūras novērtējums 2018. gadā novērtēts kā kritisks, bet 2021. gadā ir uzsākta Izglītības un sporta centra būvniecība.

Viens no izglītības kvalitātes pamatnosacījumiem ir moderna un mūsdienīga, droša, attīstoša mācību telpa. Līdz ar to izglītības iestādes realizē projektus, lai uzlabotu mācību vidi izglītības iestādēs. Desmit izglītības iestādēs realizēti energoefektivitātes paaugstināšanas projekti. Katrā no izglītības iestādēm veikti dažādi infrastruktūras uzlabošanas un renovācijas darbi, vienlaikus veicinot uzturēšanas izdevumu samazināšanu un drošas, bērniem draudzīgas vides nodrošināšanu. Izglītības iestādēs veikta aprīkojuma iegāde – mēbeles, materiāli izglītības programmu apguvei, IT aprīkojums un sporta inventārs. Divās vispārējās izglītības iestādēs – Ernsta Glikā Alūksnes Valsts ģimnāzijā un Alūksnes novada vidusskolā – tiek veikta mācību vides uzlabošana projekta “Alūksnes novada vispārējās izglītības iestāžu mācību vides uzlabošana” ietvaros. 2019. gadā pabeigta Alūksnes novada vidusskolas ēkas atjaunošana un iegādāts ergonomisks aprīkojums mācību klasēm, kā arī iegādāts IKT un sporta aprīkojums, tāpat ir uzlabota vide Ernsta Glikā Alūksnes Valsts ģimnāzijas ēkā. Šobrīd turpinās Ernsta Glikā Alūksnes Valsts ģimnāzijas modernizācija projekta ietvaros.

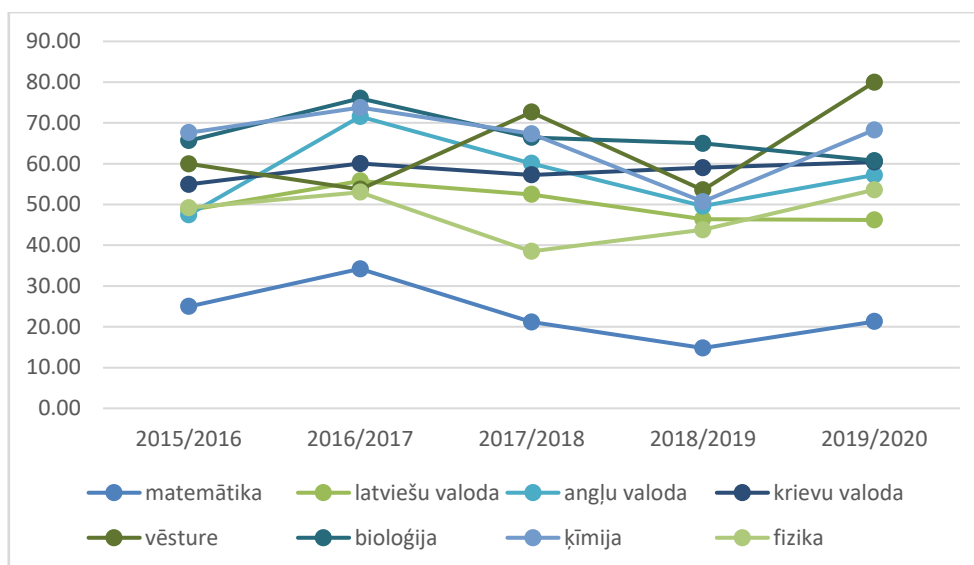
Izglītības kvalitāte ir process un rezultāts, izglītojamā spējas dotās zināšanas pielietot dažādās situācijās. Viens no izglītības kvalitāti raksturojošajiem rādītājiem ir izglītojamo rezultāti valsts pārbaudes darbos. Tāpat būtiski ir vērtējumi ikdienas darbā un gada vērtējums.

2019./2020. mācību gadā, sakarā ar valstī izsludināto COVID-19 ārkārtas situāciju, valsts pārbaudes 9. klasēm nenotika. 2010. gadā plānoto sasniedzamo vērtību valsts pārbaudes darbos (63%) neizdevās sasniegt. 2019. gadā vidējais rezultāts valsts pārbaudes darbos 9. klasēm bija 58,83%.

Attēls 3.3. Alūksnes novada 9. klašu rezultāti valsts pārbaudes darbos (vidējais vērtējums)

Avots: Alūksnes novada izglītības pārvalde

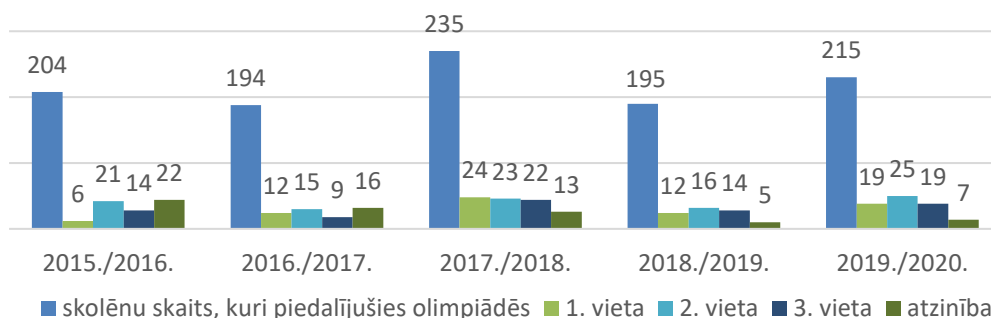

Attēls 3.4. Alūksnes novada 12. klašu rezultāti valsts pārbaudes darbos (%)

Avots: Alūksnes novada izglītības pārvalde

Procentuāli zemāki rezultāti ir vakarskolas programmu izglītojamajiem. Izvēles centralizētajos eksāmenos vidējais sasniegums visos priekšmetos ir augstāks nekā valstī. 2010. gadā plānoto sasniedzamo vērtību valsts pārbaudes darbos (55%) izdevās sasniegt. 2020. gadā vidējais rezultāts valsts pārbaudes darbos 12. klasēm bija 61,8%. Salīdzinoši vislielākā atšķirība starp centralizēto eksāmenu rezultātiem valstī un novadā 12. klasēs ir matemātikā. Vidējos klašu rezultātus būtiski salīdzināt nevar, jo katra klase ir atšķirīga. Tomēr kopumā var secināt, ka vidējais vērtējums, noslēdzot mācību gadu, visās klašu grupās ar katru gadu pieaug. Veiktā analīze parāda, ka lielākā daļa izglītojamo novadā mācās pietiekamā līmenī. Viens no iemesliem – mācību darbs apvienotajās klasēs. Samazinās izglītojamo skaits, kuri neiegūst vērtējumu, nedaudz palielinās izglītojamo skaits, kuri mācās optimālā un augstā līmenī.

Īstenojot rīcības plāna virzienu “Mērķtiecīga darba veicināšana izglītojamo radošai motivācijai” ir palielinājusies skolēnu motivācija piedalīties olimpiādēs. Šim mērķim pēdējos trīs gados novirzīti nepilni 10 000 EUR. Attēlā 3.5. ir apkopota informācija par godalgotajām vietām mācību olimpiādēs. 2020. gadā rezultāti sasniegti 8 dažādos mācību priekšmetos.

Attēls Nr. 3.5. Alūksnes novada izglītojamo iegūtās godalgotās vietas olimpiādēs

Avots: Alūksnes novada izglītības pārvalde

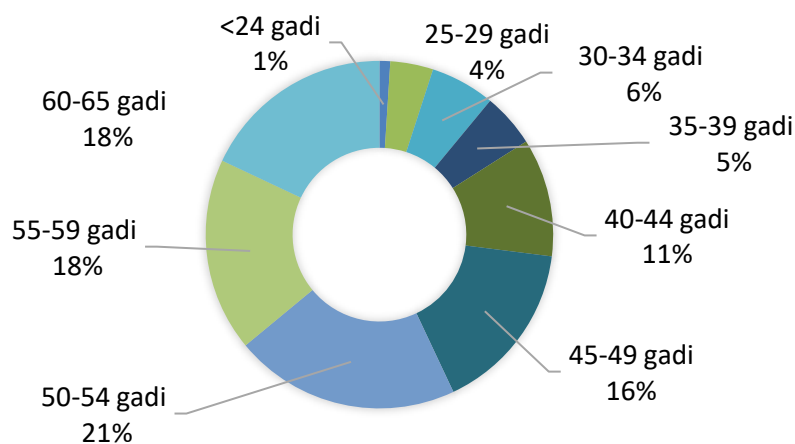
Lai veicinātu izglītojamo motivētu, kvalitatīvu un vispusīgu izglītības apguvi, apgūstot ārpus mācību programmas padziļinātu saturu konkrētos mācību priekšmetos, interešu izglītības pulciņos un sportā, veidotu izglītojamajos prasmi uzstāties, argumentēti aizstāvēt savu viedokli un motivētu pedagogus izglītojamo mācību sasniegumiem, katru gadu izglītojamie par

iegūtajām godalgotajām vietām saņem naudas balvas, kā arī stipendijām talanta pilnveidošanai. Ar 2015. gadu Alūksnes novada dome apstiprināja kārtību “Kārtība par naudas balvas, stipendijas un papildus finansējuma piešķiršanu Alūksnes novada pašvaldības izglītības iestāžu izglītojamiem un pedagogiem”. Atbalsts individuālo kompetenču izglītībā ir pozitīvi ietekmējis iespēju padziļināti apgūt zināšanas.

3.2. Pedagogu profesionālā kompetence

Pedagogu profesionālā kompetence ir izglītības procesā iegūtā un uz zināšanām, pieredzi, vērtībām un attieksmēm balstītā spēja, kas izpaužas prasmēs un gatavībā pedagoģiskajai darbībai un ietekmē izglītības procesa kvalitāti, rezultātus. Visās Alūksnes novada izglītības iestādēs 2020./2021. mācību gadā kopā strādā 411 pedagogi, t.sk. pamatdarbā – 311 un blakusdarbā – 100 pedagogi. 23 pedagogiem pamatdarbs nav izglītības iestādē. Samazinoties pedagoģiskajām slodzēm, izglītības iestādēm rodas grūtības atrast atbilstošas kvalifikācijas pedagogus mācību priekšmetiem ar nelielu stundu skaitu. Arī mācību priekšmetos ar lielāku stundu skaitu – matemātika, angļu valoda, dabaszinību priekšmeti – ir grūtības nodrošināt atbilstošas kvalifikācijas pedagogu, ja pēkšņi darbu uzsaka esošais. Pedagogi pastāvīgi pilnveido savu profesionālo kompetenci. Būtisks ir uzsvars uz efektīvu jaunu saturu – izglītības iestādes veidojas kā mācīšanās organizācija – mācās visi. Ieviešot jauno mācību saturu un pieeju, vēl nav vienotas izpratnes par vērtēšanu, līdz ar to jāatrod veids kā stiprināt skolotājus problēmsituāciju risināšanā. Jāpiesaista jaunie pedagogi vakanču gadījumā.

Visvairāk Alūksnes novadā strādājošo pedagogu ir vecumā no 50 līdz 54 gadiem (21%). Tuvu pensionēšanās vecumam ir 45 pedagogi, savukārt jau pensionēšanās vecumā ir 15, kuri turpina strādāt, pamatojoties uz jauno pedagogu trūkumu. Jāpievērš uzmanība, ka vecumā no 20 līdz 34 gadiem ir 39 pedagogi (11%).

Attēls 3.6. Pedagogu sadalījums pēc vecuma 2020./2021. mācību gads

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

3.3. Interesešu izglītība, profesionālās ievirzes izglītība

Interesešu izglītības programmas Alūksnes novadā īsteno vispārējās izglītības iestādes, Alūksnes Bērnu un jauniešu centrs, profesionālās ievirzes izglītības iestādes – Alūksnes Mākslas skola, Alūksnes Mūzikas skola, ABJS.

No valsts budžeta līdzekļiem, atbilstoši izglītojamo skaitam, tiek piešķirta mērķdotācija pedagogu darba algām, bet no pašvaldības budžeta līdzekļiem tiek finansētas programmas “Sports” un “Mazpulki”.

2019./2020. mācību gadā Alūksnes novadā piedāvātās interesešu izglītības programmas apmeklējuši 1 177 bērni un jaunieši, 2020./2021. mācību gadā – 1 216 bērni un jaunieši. 2020. gadā novadā izglītības iestādes piedāvāja interesešu izglītības programmas šādās jomās:

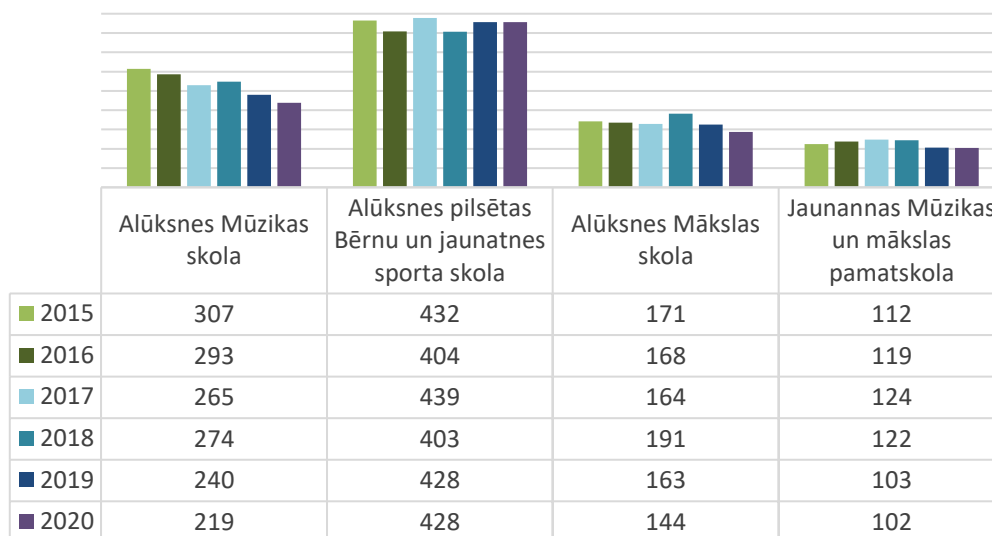
1. kultūrizglītība – dziedāšana, muzicēšana, dejošana, teātra māksla;
2. tehniskā jaunrade – konstruēšana, modelēšana, robotika, lego;
3. jauniešu radošās iniciatīvas – projektu, aktivitāšu, pasākumu organizēšana;
4. citas jomas – mazpulki, šahs, vides izglītība un citas.

2020./2021. mācību gadā no valsts mērķdotācijas finansētas 67 interesešu izglītības programmas (302 stundas), savukārt no pašvaldības budžeta finansētas 19 interesešu izglītības programmas (121 stunda mazpulku darbībai, sportam un pūtēju orķestrim).

Lai analizētu situāciju, kā arī izvērtētu šo programmu lietderību un darbības rezultātus, katru gadu tiek īstenoti dažādi interesešu izglītības pasākumi (konkursi, skates, izstādes, sacensības u.c.) visos programmu veidos. Alūksnes novada skolēni piedalās dažādos interesešu izglītības pasākumos: literāro kompozīciju un skatuves runas konkurss, vokālais mūzikas konkurss “Balsis”, skolu koru skates, bērnu un jauniešu tautu deju kolektīvu skates un festivāli, Alūksnes novada skolu teātru diena, vizuālās un lietišķās mākslas izstādes, vides spēļu konkurss “Iepazīsti vidi”, vides pētnieku konkurss “Skolēni eksperimentē”, jauno talantu konkurss, skatuves runas konkursi. Visās interesešu darbības jomās izglītojamajiem ir ļoti labi sasniegumi Vidzemes reģiona un valsts pasākumos.

Faktors, kas visvairāk ietekmē izglītojamo sniegumu, ir pedagogu kvalifikācija un pieredze, izglītības iestādes mikroklimats un vecāku ieinteresētība sava bērna izglītībā un attīstībā.

Lai izglītojamajiem būtu iespēja saturīgi pavadīt brīvo laiku, tiek organizētas vasaras nometnes. Katru gadu tiek plānots pašvaldības līdzfinansējums izglītojamo vasaras nometnēm.

Attēls 3.7. Izglītojamo skaits profesionālās ievirzes izglītības iestādēs uz 2020. gada 1. septembri, Avots: Alūksnes novada izglītības pārvalde

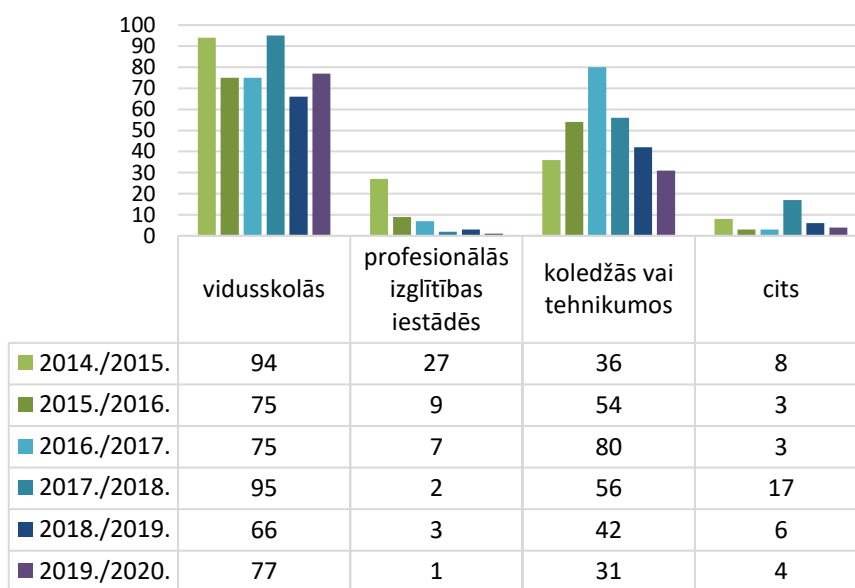
3.4. Izglītojamo tālākizglītība

Neskatoties uz to, ka profesionālā izglītība valstī tiek atzīta par prioritāti, Alūksnes novada 9. klašu absolventi biežāk izvēlas turpināt izglītību ģimnāzijās un vidusskolās. Nākotnē izglītojamo piepildījuma nodrošinājuma konkurents vidusskolām varētu būt profesionālās izglītības iestādes. Tam ir vairāki pamatoti argumenti, piemēram, Izglītības un zinātnes ministrija akcentē, ka vidējās izglītības un profesionālās kvalifikācijas iegūšana profesionālās izglītības iestādēs ir kvalitatīva izglītība un ir līdzvērtīga alternatīva vispārējās vidējās izglītības iegūšanai. Tā daudz ātrāk sniedz iespējas sekmīgi iekļauties darba tirgū. Tendence – veidojas profesionālās izglītības iestāžu kompetenču centri, kuros mācību iestāžu telpas tiek aprīkotas ar modernām iekārtām. Arī stipendijas pieejamība dažkārt ir ļoti nozīmīga 9. klases absolventam turpmākās mācību iestādes izvēlē.

Pēdējos 3 mācību gados, pēc 9. klases absolvēšanas, mācības vispārējās vidējās mācību iestādēs turpina 56% - 63%, tehnikumos un koledžās mācības turpina 28%-38%, bet pēc 9.klases absolvēšanas uzsāk strādāt vai dodas uz ārzemēm 3%-10% absolventu. Pēc 12.klases absolvēšanas mācības augstskolās turpina 47%-52%, tehnikumos un koledžās mācības turpina 21%-24%, savukārt uzreiz pēc 12. klases absolvēšanas strādāt sāk 21%-27%, bet par atlikušajiem 3% nav ziņu.

Profesionālajā izglītībā praktiskās zināšanas un prasmes dominē pār teorētiskajām zināšanām. Tas vairāk piesaista jauniešus, kuri dod priekšroku kāda amata apgūšanai un vēlas kļūt ātrāk pieauguši un patstāvīgi.

Lai gan lielākā daļa 9. klases beidzēju izglītību turpina ģimnāzijās un vidusskolās, novada vidējās izglītības iestādēs izglītojamo skaits samazinās, jo samazinās 9. klases beidzēju skaits. Neliela daļa izglītojamo vidējo izglītību turpina apgūt ārpus Alūksnes novada.

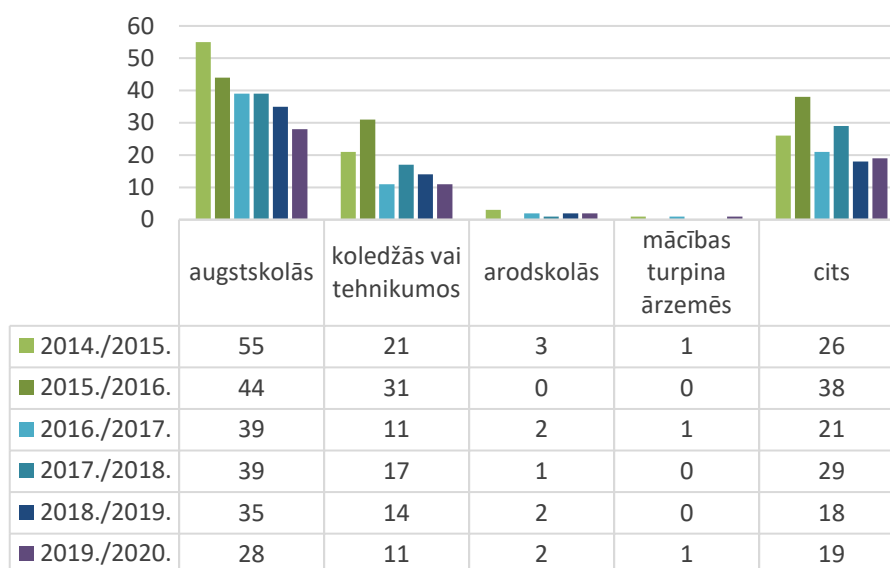
*variants "cits" atspoguļo tos jauniešus, kuri izglītību neturpina – izbrauc uz ārzemēm, strādā

Attēls 3.8. Alūksnes novada 9. klašu absolventu tālākizglītība

Avots: Alūksnes novada izglītības pārvalde

Alūksnes novadā pēdējos gados gandrīz puse 12. klašu absolventu izvēlas mācības turpināt augstskolās, procentuāli ar katru gadu šo absolventu skaits, kaut arī nedaudz, tomēr pieaug. Absolventi priekšroku dod Latvijas augstskolām un uzreiz pēc 12. klases nedodas studēt ārzemēs. Absolventu vidū nedaudz samazinājies to skaits, kuri strādā vai izvēlas mācības uzreiz pēc 12. klases neturpināt. Pēc 2019./2020. mācību gada beigšanas, studijas tālāk neturpināja

1/3 daļa no visiem Alūksnes novada absolventiem. Darba izvēle saistīta ar nepietiekamo finansiālo stāvokli ģimenēs, lai jaunieši varētu turpināt izglītību, kā arī vakarskolas izglītības programmas apguvušie absolventi turpina strādāt.

*variants "cits" atspoguļo tos jauniešus, kuri neuzsāk mācības, piemēram strādā

Attēls 3.9. Alūksnes novada 12. klašu absolventu tālākizglītība

Avots: Alūksnes novada izglītības pārvalde

3.5. Pieaugušo un profesionālā izglītība

Pieaugušo izglītība

Pieaugušo izglītību novadā, atbilstoši pieprasījumam, īsteno Nodarbinātības valsts aģentūras Alūksnes filiāle, veidojot plašu mācību kursu piedāvājumu, kā arī mācību centri "Buts", "Austrumvidzeme", "Izglītības un kultūras mantojuma zelta vārti". Šie mācību centri piedāvā apgūt profesiju un iegūt kvalifikāciju, paaugstināt kvalifikāciju, veikt pārtestāciju un apmeklēt neformālās izglītības programmas.

Latvijas Universitātes Alūksnes filiāle piedāvā apgūt profesionālā bakalaura, pirmā un otrā līmeņa profesionālās augstākās izglītības, profesionālā maģistra studiju programmas (7 izglītības programmas). 2021./2022. mācību gadā augstskola piedāvā apgūt izglītību šādās profesijās: darba aizsardzība, pirmsskolas skolotājs, sporta treneris, sākumizglītības skolotājs, skolotājs, kā arī maģistra studiju programmā – izglītības zinātnes. Studentu skaits Latvijas Universitātes Alūksnes filiālē ir stabils, 2018. gadā – 108 studenti, 2019. gadā – 127 studenti un 2020. gadā – 106 studenti.

Mūzikizglītības pasākumi tiek īstenoti, piesaistot dažādu projektu un pašvaldības finansējumu, tiek īstenoti neformālās izglītības pasākumi (semināri, kursi, darbnīcas, meistarklases, tikšanās u.c.).

Valsts izglītības attīstības aģentūra realizē pieaugušo tālākizglītību, kurā nodarbinātajiem ir iespēja papildināt savas zināšanas dažādās jomās un saņemt sertifikātu. Detalizēti pieaugušo mūzikizglītības dati nav pieejami, jo šo pakalpojumu sniedz gan valsts, gan pašvaldības iestādes, kā arī privātais sektors.

Profesionālā izglītība

Profesionālās izglītības kompetences centra “Smiltenes tehnikums” Alsviķu teritoriālajā struktūrvienībā 2021. gadā tiek piedāvāta šādu profesiju apgūšana: virtuves darbinieks, koksnes materiālu apstrādātājs, dārzkopis, apavu labotājs, apdares darbu strādnieki.

Skolas galvenais uzdevums ir sniegt profesionālo pamatizglītību un arodizglītību, sniedzot arī sociālās rehabilitācijas pakalpojumu personām ar invaliditāti no visiem Latvijas novadiem. Skolā tiek uzņemtas personas ar un bez invaliditātes darbības vecumā.

3.6. Iekļaujošās izglītības īstenošana un sociālās atstumtības riska mazināšana

Alūksnes novadā 10 skolas un 4 pirmsskolas izglītības iestādes nodrošina iekļaujošo izglītību, piedāvājot speciālo izglītības programmu apgūšanu (210 izglītojamiem – 2019./2020.mācību gadā, 200 izglītojamiem – 2020./2021.mācību gadā). Skolās ar mazāku izglītojamo skaitu ir grūtības nodrošināt nepieciešamo individuālo nodarbību skaitu. Valsts mērķdotācija ir nepietiekošs finansējums gan atbalsta personāla, gan individuālā darba nodrošināšanai. Alūksnes novadā atbalsta personāla darbu līdzfinansē Alūksnes novada pašvaldība. Integrēto izglītojamo izglītošanu ietekmē darbs apvienotajās klasēs, jo pedagogam vienlaicīgi jāveic darbs ar vairākām izglītojamo grupām.

No 2018. gada jaunatnes organizācijas, biedrības un nodibinājumi, projekta Nr. 8.3.4.0/16/I/001 “Atbalsts priekšlaicīgas mācību pārtraukšanas samazināšanai” ietvaros, tiek aicināti iesniegt un realizēt jaunatnes iniciatīvu projektus, jauniešu mācību motivācijas palielināšanai ar neformālās izglītības metožu un aktivitāšu palīdzību. Kopš 2018. gada Alūksnes novadā iesniegti 11 jaunatnes iniciatīvu projekti, kas īstenoti gan pilsētā, gan pagastos, par kopējo piešķirto summu 50 600 EUR, iesaistot 307 jauniešus (t.sk. 56 PMP riska jaunieši).

3.7. Izglītības iestāžu, vecāku un vietējās kopienas savstarpējā sadarbība

Izglītības iestādes aktīvi iesaistās vietējās kopienas dzīvē gan organizējot, gan līdzdarbojoties dažādās aktivitātēs, kā arī sadarbojas ar pašvaldības iestādēm. Piemēram, Pededzes pamatskolai ir laba sadarbība ar sabiedrisko organizāciju “Pededzes nākotne”, savukārt Strautiņu pamatskolai ar biedrību “Latviskais mantojums”. Šo sadarbību rezultātā ir rakstīti un realizēti sabiedriski nozīmīgi projekti, kur labuma guvējs ir izglītības iestāde un vietējā kopiena. Sadarbībā ar pašvaldības iestādēm izglītības iestāžu interešu izglītības pulciņi organizē koncertus tautas un kultūras namos un piedalās citos kultūras iestāžu organizētos pasākumos. Sadarbībā ar pagastu pārvaldēm izglītības iestādēm tiek piešķirts transports braucieniem mācību ekskursijās un nokļūšanai uz sacensībām, olimpiādēm, deju svētkiem un citiem pasākumiem. Neskatoties uz pozitīvajiem piemēriem, daļa sabiedrības neinteresējas un nezina, kādas aktivitātes notiek vietējā skolā. Tāpēc ir nepieciešams uzlabot veidus, kā informēt iedzīvotājus par izglītības iestādes aktivitātēm.

Atbilstoši izglītības iestāžu padomes ieteikumiem tiek plānots darbs ar vecākiem. Izglītības iestādes ņem vērā vecāku ieteikumus skolas darba pilnveidei. Ne visi vecāki sadarbojas ar izglītības iestādi, lai mazinātu sava bērna problēmas mācību darbā. Daļai vecāku ir samazinājusies līdzatbildība par sava bērna izglītošanu un bērnu vecumam atbilstošu brīvā laika pavadīšanu. Līdz ar to ir nepieciešams ieviest jaunas darba formas sadarbībā ar vecākiem, lai pēc iespējas vairāk vecāku līdzdarbotos savu bērnu mācību un brīvā laika pavadīšanas procesos.

Daudzās novada skolās ir veiksmīga sadarbība ar vecākiem aktuālu iestādes attīstības jautājumu risināšanā. Piemēram, Ziemeļu pamatskolas vecāki iesaistījušies biedrībā “Mēs skolai”, ar kuras palīdzību tiek rakstīti un realizēti projekti, kas skar izglītības iestādes vides

uzlabošanu. Novada izglītības iestādēm veiksmīga sadarbība ar vecākiem ir ārpus mācību pasākumos, piemēram, kopējas apkārtnes sakopšanas talkas, kopēja svētku svinēšana, atbalsts karjeras dienās, iepazīstinot ar savu profesiju, radošās darbnīcas u.c. Ir skolas, kurās vecāki aktīvi iesaistās skolas padomes darbā.

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Nepieciešams saglabāt esošās skolas novada teritorijā un paplašināt bērnudārzus.
2. Steidzami jāpiesaista jauni izglītības jomas speciālisti, skolotāji.
3. Jāveic skolu infrastruktūras uzlabojumi gan iekštelpās gan ārtelpās.
4. Jāpilnveido mācību rīku, tehnoloģiju nodrošinājums modernas izglītības saņemšanai.
5. Nepieciešama pieaugušo mūžizglītības veicināšana un iesaistes palielināšana.

4. VESELĪBAS APRŪPE, SOCIĀLĀ PALĪDZĪBA UN PAKALPOJUMI

4.1. Veselības aprūpe, veselības veicināšana

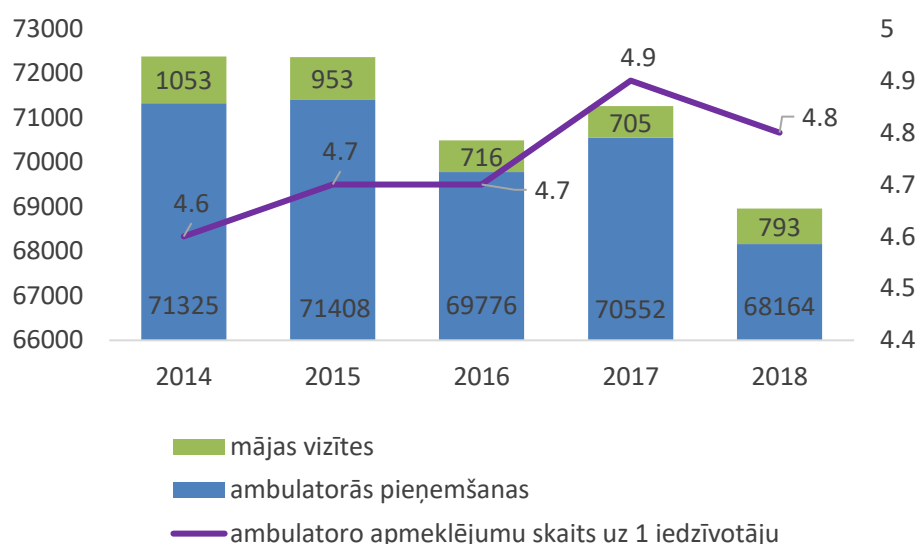
Veselības aprūpe

Alūksnes novadā veselības aprūpi nodrošina 23 ārstniecības iestādes (2020. gada dati):

1. 14 primārās aprūpes ārstu prakses – Alūksnē (8 primārās ārstu prakses), Zeltiņos, Liepnā, Jaunlaicenē, Veclaicenē, Māriņkalnā, Jaunannā;
2. 8 feldšeru punkti – Alsviķos, Bejā, Ilzenē, Kalncempjos, Mālpupē, Mārkalnē, Annā, Strautiņos;
3. 1 lauku ambulance.

Alūksnes pilsētā darbojas 5 zobārstu prakses, kuras apmeklē arī iedzīvotāji no pagastu teritorijām. Primāro veselības aprūpi novada teritorijā nodrošina pašvaldības sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Alūksnes slimnīca” un sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Alūksnes primārās aprūpes veselības centrs” jeb poliklīnika.

Alūksnes slimnīca darbojas kā lokālā neatliekamā daudzprofilu slimnīca, kas nodrošina 24 stundu neatliekamo palīdzību.

Attēls 4.1. Ambulatoro apmeklējumu skaits pie ārstiem Alūksnes pilsētā

Avots: Slimības profilakses un kontroles centrs

Alūksnes primārās aprūpes veselības centra telpās ģimenes ārsta prakses vietu izveidojuši un pacientus pieņem 6 ģimenes ārsti, kā arī darbojas viena zobārsta privātp prakse.

Lai nodrošinātu speciālistu piesaisti novadam, Alūksnes novada pašvaldība no 2016.gada ir atbalstījusi 4 studentus – medicīnas rezidentus. Alūksnes novada pašvaldība ir izstrādājusi noteikumus “Par palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā Alūksnes novadā”, uz kuru pamata no 2016. gada līdz 2021. gadam piešķirti dzīvokļi 7 jauniešiem veselības aprūpe speciālistiem, kas uzsāka darbu ārstniecības jomā.

Veselības veicināšana

Alūksnes novada pašvaldība no 2015. gadā ir iestājusies Latvijas Nacionālajā veselīgo pašvaldību tīklā. Alūksnes novada iedzīvotājiem tas dod priekšrocības organizēt un aktīvi

iesaistīties veselību veicinošās aktivitātēs. Pašvaldībām, to iestādēm, kā arī iedzīvotājiem ir iespēja operatīvi pirmajiem saņemt informāciju par aktualitātēm veselības veicināšanas un sabiedrības veselības jomā.

Alūksnes novada pašvaldība uzsākusi projektu “Darbības programmas ”Izaugsme un nodarbinātība” 9.2.4 specifiskā atbalsta mērķa ”Uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem, jo īpaši nabadzības un sociālās atstumtības riskam pakļautajiem iedzīvotājiem” 9.2.4.2.pasākuma “Pasākumi vietējās sabiedrības veselības veicināšanai un slimību profilaksei “Dzīvo vesels Alūksnes novadā!”, kura ietvaros 2019. gadā norisinājās 1 214 pasākumi un 2020. gadā – 178.

Projekta mērķis ir uzlabot pieejamību veselības veicināšanas un slimību profilakses pakalpojumiem Alūksnes novadā ne mazāk kā 2 835 iedzīvotājiem, īstenojot vietēja mēroga pasākumus. Projekta laikā notiek aktivitātes, kuras ir vērstas uz slimību profilakses un veselības veicināšanas jomām, piedāvājot dažādas iespējas iedzīvotājiem. Lielu atsaucību guvušas nūjošanas nodarbības, vingrošanas nodarbības, vingrošanas nodarbības vecuma grupai 54+, vingrošanas nodarbības fizioterapeita vadībā, jogas nodarbības, peldēšanas nodarbības bērniem, ūdens vingrošana grūtniecēm.

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Ģimenes ārstu un speciālistu pieejamības trūkums. Nepieciešams piesaistīt jaunus speciālistus (stipendijas, dzīvojamā fonda atbalsts u.c.).
2. Nepieciešams saglabāt Alūksnes slimnīcu, nepieļaut tās likvidēšanu. Slimnīcu nepieciešams modernizēt un paplašināt tajā esošo pakalpojumu klāstu.
3. Ģimenes ārstu/speciālistu pieejamības trūkums pagastos. Nepieciešams nodrošināt medicīniskos pakalpojumus vismaz 1 reizi nedēļā katrā pagastā.
4. Aptiekām ir jābūt pieejamākām iedzīvotājiem, nepieciešams tās izvietot pagastu centros.
5. Nepieciešama veselības veicināšanas centra/rehabilitācijas centra izveide.

4.2. Sociālā palīdzība un pakalpojumi iedzīvotājiem

Sociālā palīdzība

Sociālās palīdzības mērķis ir sniegt materiālu atbalstu zemu ienākumu mājāsaimniecībām, lai nodrošinātu ienākumus minimālā ienākumu sliekšņa līmenī un segtu ar mājokļa lietošanu saistītos izdevumus, kā arī sniegt atbalstu atsevišķu izdevumu apmaksai un krīzes situācijā. Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde saskaņā ar normatīvajiem aktiem un pašvaldības saistošajiem noteikumiem nodrošina sociālās palīdzības atbalstu un citu pabalstu piešķiršanu un administrēšanu.

Alūksnes novadā tiek nodrošināti šādi pabalsti:

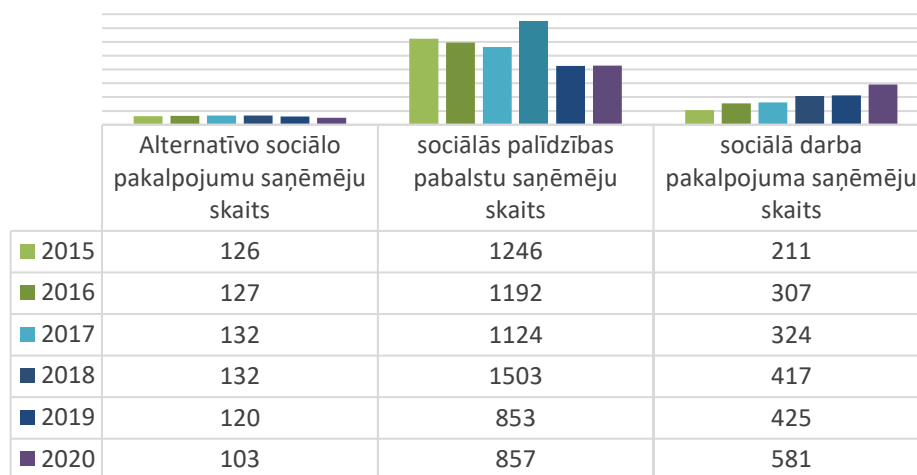
1. Pamata sociālās palīdzības pabalsti:
 - 1.1. pabalsts garantētā minimālā ienākuma līmeņa nodrošināšanai,
 - 1.2. mājokļa pabalsts;
2. Papildu sociālās palīdzības pabalsti:pabalsts krīzes situācijā:
 - 2.1. pabalsts ēdināšanai pirmsskolas, vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs,
 - 2.2. pabalsts veselības aprūpes pakalpojumu apmaksai;
3. Materiālais atbalsts bāreņiem un bez vecāku gādības palikušiem bērniem un audžuģimenēm;

4. Pašvaldības brīvprātīgās iniciatīvas pabalsti:
 - 4.1. pabalsts mazgāšanās pakalpojuma apmaksai,
 - 4.2. pabalsts veļas mazgāšanās pakalpojuma apmaksai,
 - 4.3. pabalsts sociālās rehabilitācijas mērķu sasniegšanai,
 - 4.4. apbedīšanas pabalsts.

Trūcīgas personas (ģimenes) statuss 2020. gadā tika piešķirts 555 personām jeb 3% no kopējā novada iedzīvotāju skaita. Tajā skaitā:

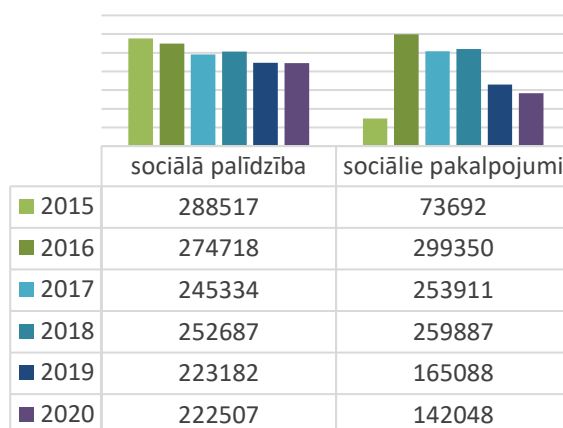
1. 169 ģimenes (210 personas), kurās nav bērnu un nevienas darbaspējīgas personas (pensionāri) – 38%;
2. 136 ģimenes (183 personas), kurās nav bērnu un ir viena vai vairākas darbaspējīgas personas – 33%;
3. 38 ģimenes (150 personas), kurās ir bērni un viena vai vairākas darbaspējīgas personas – 27%;
4. 4 ģimenes (12 personas), kurās ir bērni un nav nevienas pilngadīgas darbaspējīgas personas – 2%.

Zemāk ievietotajās diagrammās ir attēloti sociālajai palīdzībai izlietotie līdzekļi un pabalstus saņēmušo personu skaits.

Attēls 4.2. Sociālo pabalstu un pakalpojumu saņēmušo iedzīvotāju skaits

Avots: Alūksnes novada sociālo lietu pārvalde

Attēls 4.3. Pašvaldības budžeta izdevumi sociālā atbalsta pasākumiem, EUR

Avots: Alūksnes novada sociālo lietu pārvalde

Rādījumu samazināšanās varētu būt saistīta gan ar iedzīvotāju skaita samazināšanos, gan bezdarba līmeņa samazināšanos un iedzīvotāju materiālās situācijas uzlabošanos, gan arī valstī un pašvaldībā noteikto kritēriju sociālās palīdzības saņemšanai izmaiņām.

Sociālie pakalpojumi

Sociālo pakalpojumu sniegšana un administrēšana ir viena no pašvaldības funkcijām. Alūksnes novadā to kopš 2009. gada nodrošina Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde. Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde sniedz un organizē iedzīvotājiem nepieciešamo sociālo palīdzību un sociālos pakalpojumus. Savukārt tās struktūrvienības – Sociālās aprūpes centrs “Alūksne” un Sociālās aprūpes centrs “Pīlādži” – sniedz ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumus personām ar invaliditāti, pensijas vecuma grupām, kuras nespēj pašas sevi aprūpēt funkcionālo traucējumu dēļ, un tām, kurām sociālās aprūpes pakalpojuma nepieciešamo apjomu nav iespējams nodrošināt to dzīvesvietā.

Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde sniedz vai organizē šādus sociālos pakalpojumus:

1. sociālās aprūpes pakalpojums dzīvesvietā;
2. ilgstoša sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojums pilngadīgai personai institūcijā;
3. naktspatversme;
4. sociālās rehabilitācijas pakalpojums dzīvesvietā vai institūcijā bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām;
5. sociālās rehabilitācijas pakalpojums institūcijā personai sociālās funkcionēšanas spēju uzlabošanai;
6. dienas aprūpes centra pakalpojums;
7. specializētā autotransporta pakalpojums;
8. sociālā rehabilitācija no vardarbības cietušām pieaugušām personām;
9. sociālās rehabilitācijas pakalpojums no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām;
10. psihologa konsultācijas bērnam, kuram diagnosticēta invaliditāte;
11. psihologa un psihoterapeita pakalpojumi;
12. sociālais darbs, sociālā darbinieka konsultācijas;
13. atbalsta grupas pakalpojums pilngadīgām personām un bērniem.

Sociālos pakalpojumus sniedz šādas Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes struktūrvienības:

1. Birojs “Aprūpe mājās”;
2. Dienas aprūpes centrs “Saules stars”;
3. Sociālā māja (nodrošināta īslaicīga dzīvesvieta trūcīgām un mazaizsargātām personām);
4. Dienas aprūpes centrs bērniem “Saules zaķi”;
5. Specializētās darbnīca;
6. Sociālās rehabilitācijas centrs;
7. Sociālās aprūpes centrs “Pīlādži”;
8. Sociālās aprūpes centrs “Alūksne”.

Dienas aprūpes centrs “Saules stars” ir Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes struktūrvienība personām ar garīgās atpalicības un funkcionālajiem traucējumiem. No 18 reģistrētajiem dalībniekiem 17 ir jaunieši no Alūksnes novada. Dienas aprūpes centrs strādā

katru darba dienu. Centra klienti, atbilstoši individuālajām vajadzībām, var saņemt nepieciešamo sociālo aprūpi un sociālo rehabilitāciju. Aktīvi darbojās Alūksnes novada bērnu, jauniešu ar īpašām vajadzībām biedrība “Saulstariņi”, nodrošinot aktivitātes un dalību projektos iepriekšminētajai mērķgrupai.

Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes struktūrvienība “Sociālā māja” nodrošina dzīvojamo platību sociāli mazaizsargātām personām, ģimenēm, sniedzot atbalstu īres un komunālo maksājumu veikšanā. Šiem dzīvokļiem ir piešķirts sociālā dzīvokļa statuss. “Sociālajā mājā” ir izveidotas krīzes istabas personām, kuras nonākušas krīzes situācijā un kurām uz laiku nepieciešama pajumte.

Alūksnes novadā ir paplašinājies iedzīvotājiem pieejamais pašvaldības un valsts sociālo pakalpojumu klāsts, kā arī pieaudzis saņēmēju skaits. Sociālās aprūpes un konsultācijas saņēmēju skaits palielinās. Pieaug arī audžuģimeņu skaits.

Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde organizē motivācijas programmas nodarbības jauniešiem ar uzvedības problēmām, grupu terapijas nodarbības vardarbību veikušām personām, uzvedības korekcijas apmācību programmu augsta riska grupas vecākiem, informatīvās nodarbības par sociālo palīdzību un sociālajiem pakalpojumiem.

Ir izstrādāti bukleti par dienas aprūpes centra pakalpojumu un sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā. Informācija par pieejamiem sociālajiem pakalpojumiem un sociālo palīdzību ir nodrošināta 18 sociālo pakalpojumu sniegšanas vietās pagastos un pilsētā, kā arī periodiski publicēta pašvaldības informatīvajā izdevumā “Alūksnes Novada Vēstis” un novada laikrakstos.

Sociālos pakalpojumus piešķir pamatojoties uz personas iesniegumu un izvērtējot pakalpojuma nepieciešamību individuāli pēc kritērijiem, kādi noteikti normatīvajos aktos.

Projekta “Vidzeme iekļauj” ietvaros, Alūksnes novada pašvaldība ir uzsākusi pasākuma “Deinstitucionalizācija” īstenošanu, kura mērķis ir palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu pakalpojumu sniegšanu dzīvesvietā, tādējādi sniedzot iespēju, personām ar garīga rakstura traucējumiem un bērniem ar invaliditāti, aprūpi saņemt ģimeniskā vidē. Paredzēts izveidot grupu dzīvokļus, ir izveidotas specializētas darbnīcas, dienas centrs bērniem “Sauls zaķi”, kā arī paplašināts dienas aprūpes centrs personām ar garīga rakstura traucējumiem.

Projekta “Ģimenes asistenta pakalpojuma aprobēšana”, kas tiek īstenots Eiropas sociālā fonda projekta “Profesionālā sociālā darba attīstība pašvaldībās” ietvaros, Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldē izveidotas divas ģimenes asistenta amata vietas. Pakalpojums tiek nodrošināts trīs mērķa grupām – ģimenēm ar bērniem, pilngadīgu sasniegušiem jauniešiem ārpusģimenes aprūpes izbeigšanās gadījumā un personām ar garīga rakstura traucējumiem pēc Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes novērtējuma.

Atbalsts ģimenēm ar bērniem

Alūksnes novada pašvaldībā līdz šim ir veiktas iestrādes ģimeņu atbalstam, taču nav izveidota vienota ģimeņu atbalsta sistēma. Šobrīd ģimeņu atbalsta iespējas lielākoties tiek izskatītas un ieviestas katrā pašvaldības iestādē atsevišķi (izglītības, kultūras, sociālajā u.c. jomās).

Pašvaldībā pieejami dažādi sociālie pabalsti un sociālie pakalpojumi, kā piemēram pabalsts audžuģimenēm un pabalsts ģimenēm ar bērniem, taču tie ir mērķēti tikai uz trūcīgajām un maznodrošinātajām ģimenēm.

Lai veicinātu stipru un stabilu ģimeņu veidošanos Alūksnes novadā, kā arī mazinātu nelabvēlīgās sociālās parādības, novadā nepieciešams izstrādāt vienotu ģimeņu atbalsta plānu,

iekļaujot atbalsta pasākumus ģimenēm dažādos dzīves ciklos, ģimenēm krīzes situācijās, kā arī ārpusģimenes aprūpes veicināšanas pasākumus.

Alūksnes novadā ir izveidoti atbalsta pasākumi sociālo pabalstu veidā ģimenēm ar bērniem:

1. Vienreizējs bērna piedzimšanas pabalsts 40% apmērā no minimālās algas, ja vienās dzemdībās piedzimst dvīņi – 500 EUR, ja trīnīši -1 000 EUR.
Tiesības saņemt bērna piedzimšanas pabalstu ir vienam no bērna vecākiem vai personai, kas viņu aizstāj, ja šīs personas pamata dzīvesvieta ne mazāk kā sešus mēnešus ir deklarēta Alūksnes novadā.
2. Pabalsts ēdināšanai pirmsskolas, vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, kuru Alūksnes novada pašvaldība piešķir tām ģimenēm, kuru bērni mācās pirmsskolas, vispārējās un profesionālās izglītības iestādēs, un kuru ienākumi nav pietiekoši, lai nodrošinātu bērnu ēdināšanu izglītības iestādēs no ģimenes budžeta, tajā pašā laikā piemērojot arī vēl paredzētos ēdināšanas pakalpojuma maksas atvieglojumus Alūksnes novada pašvaldības izglītības iestādēs.
3. Pabalsts sociālās rehabilitācijas pakalpojuma mērķu sasniegšanai, kura mērķis ir nodrošināt pasākumu kopumu, kas vērsts uz ģimenes sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai nodrošinātu sociālā statusa atgūšanu un iekļaušanos sabiedrībā, vai nepilngadīgajiem, kuriem ir sastādīta uzvedības sociālās korekcijas programma.
4. Pabalsts audžuģimenēm. Alūksnes novada bērniem, kuri ir ievietoti audžuģimenēs, tiek piešķirts gan pabalsts bērna uzturam (ēdienam, mājoklim, veselības aprūpei, audzināšanas un obligātās izglītības izmaksu segšanai, utml.), gan pabalsts apģērba un mīkstā inventāra iegādei.
5. Atbalsts daudzbērnu ģimenēm (piemēram, samazināta mācību maksa profesionālās ievirzes izglītības iestādēs bērniem, kas mācās no vienas ģimenes).

Ģimenes ar bērniem var saņemt sociālā darbinieka, psihologa konsultācijas, sociālās rehabilitācijas pakalpojumus gadījumos, ja bērni vai pieaugušas personas cietušas no vardarbības.

Projekta “Dzīvo vesels Alūksnes novadā” ietvaros 6. klašu skolēniem tiek nodrošinātas peldēšanas nodarbības, profilaktiskas nodarbības pirmo klašu skolēniem stājas uzlabošanai, 8. – 12. klašu skolēniem profilaktiski pasākumi par atkarībām. Topošās māmiņas piedalās vingrošanas nodarbībās baseinā.

Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde organizē apmācību programmas pirmskolas vecuma bērnu vecākiem “Bērna emocionālā audzināšana” un apmācību programmu pusaudžu vecākiem “Ceļvedis audzinot pusaudzi”. Sociālo lietu pārvaldē, ārstniecības iestādēs, bibliotēkās ir pieejams žurnāls vecākiem “Mammām un tētiem”.

Vienlīdzīgu iespēju politika

Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes struktūrvienība “Birojs “Aprūpe mājās”” sniedz alternatīvās aprūpes pakalpojumu personām ar invaliditāti un pensijas vecuma personām sociālās aprūpes pakalpojumu dzīvesvietā, nodrošinot iedzīvotājiem pēc iespējas ilgāk dzīvot savās mājās, nevis pārcelties uz dzīvi institūcijā. Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde sniedz specializētā transporta pakalpojumu personām, kuras pārvietojas ratiņkrēslā, nokļūšanai uz veselības aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojumu saņemšanas vietām. Pašvaldībā vides pieejamība personām ar kustību traucējumiem, kā arī vecākiem ar maziem bērniem ir

nodrošināta Alūksnes kultūras centrā, Alūksnes novada Sociālo lietu pārvaldes ēkā, Alūksnes novada administratīvajā ēkā, Alūksnes novada vidusskolā, Alūksnes Mākslas skolā. Personām ar garīga rakstura traucējumiem ar smagu vai vidēji smagu invaliditāti ir iespējams apmeklēt Dienas aprūpes centru “Sauls stars”, tādējādi viņu ģimenes locekļi var iesaistīties darba tirgū. Centra klienti atbilstoši individuālajām vajadzībām var saņemt nepieciešamo sociālo aprūpi un rehabilitāciju. Alūksnes novadā plānots izveidot grupu dzīvokļu pakalpojumu personām ar garīga rakstura traucējumiem.

Aktīvi darbojas Alūksnes novada bērnu, jauniešu ar īpašām vajadzībām atbalsta centrs “Saulstariņi”, nodrošinot aktivitātes un dalību projektos iepriekšminētajai mērķgrupai. Alūksnes novada Sociālo lietu pārvalde organizē motivācijas programmas nodarbības jauniešiem ar uzvedības problēmām.

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Informācijas trūkums par iespējamajiem sociālajiem pakalpojumiem novadā.
2. Nepieciešama plašāka informācija, biežāka sociālo darbinieku klātbūtne pagastos.
3. Nepieciešama sociālā aprūpes centra “Alūksne” pārbūve, modernizēšana, apstākļu uzlabošana.
4. Nepietiekama klientu apsekošana. Nepieciešams biežāk apsekot klientus, īpaši seniorus un vientuļos seniorus.
5. Nepieciešama grupu dzīvokļu izveide.
6. Nepieciešama pakalpojumu paplašināšana ģimenēm ar bērniem, tajā skaitā daudz bērnu ģimenēm.

5. KULTŪRA

Kultūras nozare ir nozīmīgs Alūksnes novada attīstības resurss. Potenciāls attīstīties ir ikvienai novada kultūras iestādei, kas iekļaujas Alūksnes novada labklājības izaugsmē, un ir līdzvērtīgs sadarbības partneris gan pašvaldības, gan valsts, gan arī starptautiskā, nevalstiskā un privātā līmenī.

Kultūras iestāžu tīklu pašvaldībā veido tautas nami, muzeji, bibliotēkas un kultūrizglītības iestādes. Kultūras iestādēm ir būtiska loma novada iedzīvotāju dzīves kvalitātes uzlabošanā, lokālās kultūrtelpas veidošanā. Kultūras iestāžu radītais piedāvājums ir cieši saistīts arī ar kultūras tūrisma attīstību. Tas kalpo kā tūrisma galamērķis, sniedzot iespēju gūt papildu ienākumus pakalpojumu sniedzējiem (transports, ēdināšana, naktsmītnes u.c.).

5.1. Tautas nami

Lai nodrošinātu kvalitatīvu un pilnvērtīgu kultūras piedāvājumu Alūksnes novadā, svarīgs priekšnoteikums ir pasākumu organizēšanai atbilstoši aprīkota kultūras iestāde katrā pagastā. Alūksnes novadā darbojas 1 Kultūras centrs, 10 tautas nami, 2 kultūras nami, 1 saietu nams un 1 sporta, kultūras, interešu izglītības un mūžizglītības centrs. Iestāžu tīklojums ir vienmērīgs, tas dod iedzīvotājiem iespēju apmeklēt kultūras pasākumus, mūžizglītības aktivitātes, līdzdarboties amatiermākslā pēc iespējas tuvāk dzīvesvietai. Ar tautas namu darbību tiek nodrošināta katrai vietai nozīmīgu tradīciju un kultūras mantojuma saglabāšana.

Darbinieku tālākizglītība un profesionālā izaugsme ir viens no tautas namu nozares kvalitatīvas attīstības priekšnosacījumiem. Tabulā 5.1. ir apkopojums par kultūras iestādēs strādājošā personāla izglītības līmeni. Lielākā daļa no visiem darbiniekiem, ir speciālisti ar augstāko izglītību. Tikai neliela daļa no darbiniekiem ir ar vidējo vai pamatzglītību.

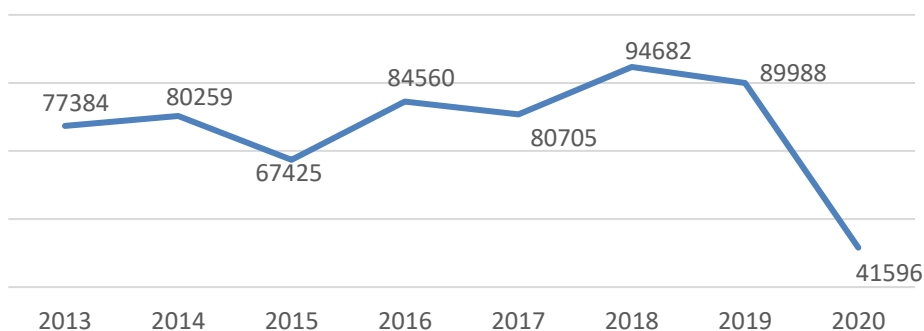
Gads	Darbinieki				Darbinieku izglītība			
	Kopā	Vadītāji	Speciālisti	Pārējie	Augstākā izglītība	Vidējā profesionālā izglītība	Vidējā izglītība	Pamatizglītība
2016	88	15	53	21	56	26	4	2
2017	90	15	53	22	55	32	2	1
2018	88	15	49	24	54	28	5	1
2019	85	14	50	21	47	31	4	1
2020	78	10	52	18	44	30	3	1

Tabula 5.1. Tautas namu darbinieki tautas/saietu/kultūras namos, to izglītības līmenis

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

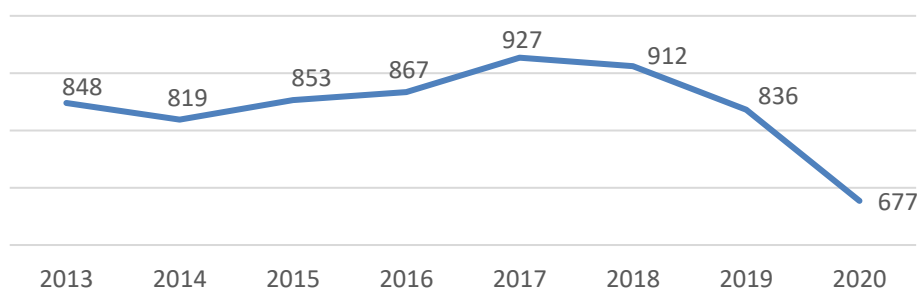
Viens no būtiskākajiem paveiktajiem darbiem ir Alūksnes tautas nama renovācija 2015. gadā, tagad – Alūksnes Kultūras centrs. Kultūras centra aktīvā darbība novadā kopumā ir palielinājusi iedzīvotāju aktivitāti, pasākumu apmeklētāju skaits sešu gadu laikā ir palielinājies.

Pagastu tautas namu apmeklējums atsevišķos pagastos nedaudz samazinājies. Attēlā 5.1. ir parādīta apmeklējuma statistika Alūksnes novada tautas un kultūras centros no 2013. gada.

Attēls 5.1. Apmeklējumu statistika Alūksnes novada tautas/kultūras centros

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Attēls 5.2. Pasākumu statistika Alūksnes novada tautas/kultūras centros

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

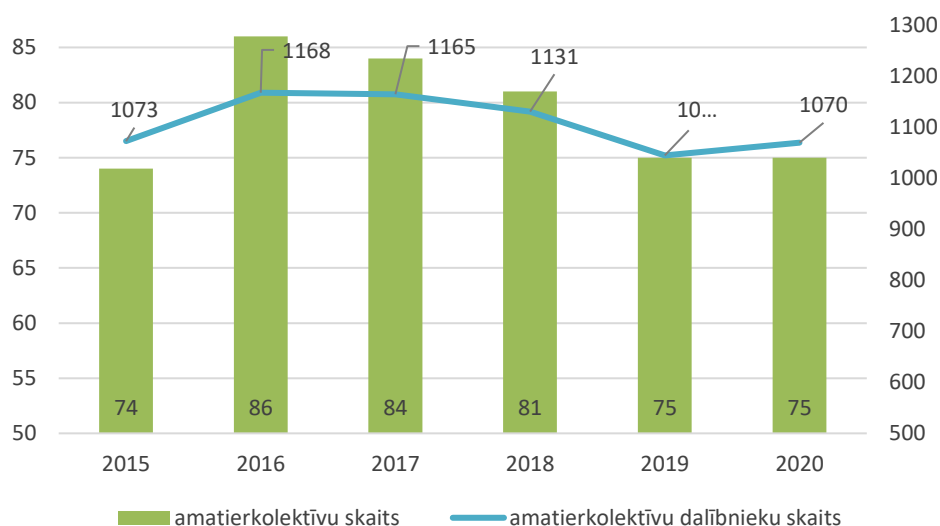
Kopumā vērojams pasākumu un apmeklētāju pieaugums. Ņemot vērā COVID-19 izsludināto ārkārtas situāciju visā valstī, tika aizliegti un ierobežoti dažādi kultūras pasākumi 2020. un 2021. gadā, jo īpaši iekšējās, līdz ar to vērojams straujš apmeklētāju un pasākumu samazinājums.

Ņemot vērā ekonomisko situāciju, skolu tīkla optimizāciju novadā, tautas namu darbībā parādās piedāvājums un pieprasījums ne tikai pēc kultūras pakalpojuma. Kultūras centri veidojas arī par sabiedrības centriem. Stabili vietu piedāvājumā ieņem mūziklīdzības, interešu izglītības, veselīga dzīvesveida popularizējošas, uz atsevišķām mērķgrupām vērstas aktivitātes. Attīstot tautas namu piedāvājumu, tie veidojas par sabiedrības centriem ar piedāvājumu dažādu vecumu un sociālo slāņu kopienām, nevalstiskajām organizācijām, uzņēmējiem. Sabiedrības centri pagastos varētu kļūt arī par tūrisma un sporta koordinācijas centriem.

5.2. Amatiermāksla

Alūksnes novadā 2020. gadā tautas namos darbojās 51 amatiermākslas kolektīvs ar 1 070 dalībniekiem. Novadā darbojas 4 kori, 12 deju kolektīvi, 8 teātri, 11 vokālie ansambļi, 3 folkloras kopas un cita veida kolektīvi.

Salīdzinot ar 2015.gadu, amatierkolektīvu skaits ir nedaudz palielinājies. Tas nozīmē, ka cilvēkiem ir palielinājusies vēlme iesaistīties un līdzdarboties kultūras procesos, nevis būt tikai vērotājiem. Liels drauds kolektīvu darbībai ir šobrīd zema vadītāju atalgojums.

Tabula 5.3. Amatierkolektīvi tautas, kultūras un saietu namos (kopējais)

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

5.3. Muzeji

Novadā darbojas 3 akreditēti muzeji, 2 vēstures krātuves un 1 novadpētniecības centrs (turpmāk – muzeji). Akreditētie muzeji ir izstrādājuši savas attīstības stratēģijas, no 2007. gada iesaistīti Nacionālā muzeju krājuma kopkataloga veidošanā.

Akreditētie muzeji	
Atrašanās vieta	Nosaukums
Alūksne	Alūksnes muzejs
Kalnecmpju pagasts	Kalnecmpju pagasta Viktora Ķirpa Ates muzejs
Jaunlaicenes pagasts	Jaunlaicenes muižas muzejs
Pagastu vēstures krātuves, novadpētniecības istabas	
Atrašanās vieta	Nosaukums
Jaunalūksnes pagasts, Beja	Bejas novadpētniecības centrs
Veclaicenes pagasts	Veclaicenes vēstures krātuve
Zeltiņu pagasts	Zeltiņu vēstures krātuve

Tabula 5.2. Muzeji un vēstures krātuves Alūksnes novadā

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

2011. gadā Alūksnes muzejam tika piešķirts novada galvenā muzeja statuss, kurš koordinē novada muzeju publisko darbību, sniedz metodisko un konsultatīvo palīdzību, lai sekmētu uz kopīgiem kultūrpolitiskiem mērķiem virzītu muzeju darbību un sekmētu muzeju atbilstību mūsdienu sabiedrības vajadzībām, virzītu muzeju personāla profesionalizācijas (tālākizglītības) procesu.

No 2012. gada Alūksnes muzejs pārvalda Alūksnes Jauno pili un muižas parku, plāno un organizē to saglabāšanu, uzturēšanu un attīstību. Līdz ar to, muzejs ir ieguvis papildus virzienu – strādāt pie Alūksnes Jaunās pils un muižas parka teritorijas vēsturiskās vides

restaurācijas un konceptuālās attīstības virzienu izstrādes kultūrtūrisma attīstībai. Muzejam nav kapacitātes, lai nodrošinātu visas šīs funkcijas pilnā apmērā.

Muzeju jomā novadā nodarbināti 23 darbinieki, no kuriem 14 speciālisti un 9 tehniskie darbinieki. Speciālistu un speciālas izglītības trūkums kavē muzejos veikt mērķtiecīgu pētniecisko darbu.

5.4. Bibliotēkas

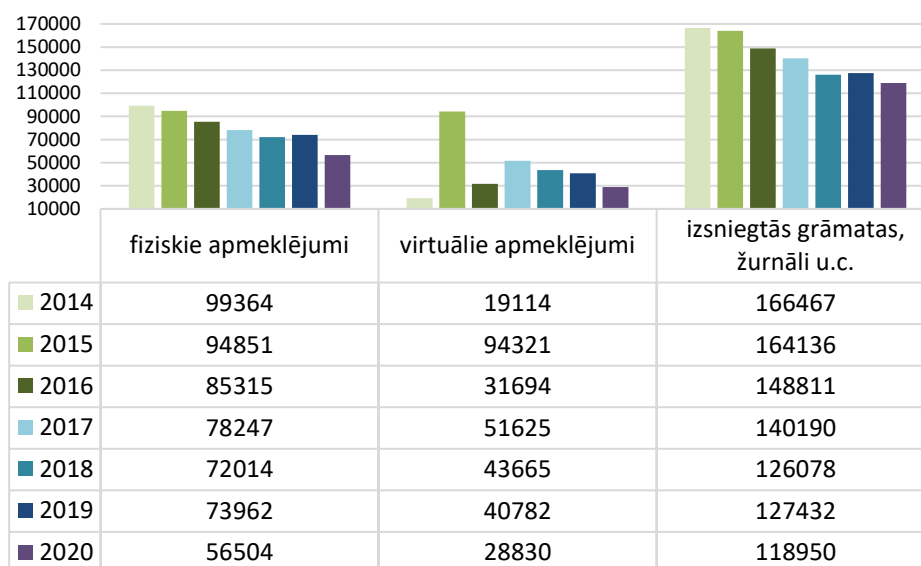
Alūksnes novada pašvaldībā bibliotēkās un informācijas pakalpojumus nodrošina:

1. Alūksnes pilsētas bibliotēka – kā reģiona galvenā bibliotēka;
2. 16 publiskās bibliotēkas novada pagastos – kā vietējās nozīmes bibliotēkas,
3. 10 pamatzglītības un vispārējās izglītības iestāžu bibliotēkas,
4. 1 augstskolas filiāles bibliotēka – Latvijas Universitātes Alūksnes filiāle.

Novada bibliotēkās strādā 27 bibliotēku darba speciālisti. 48% darbinieku ir iegūta izglītība bibliotēku darba specialitātē. Bibliotēku darbiniekiem joprojām ir zema darba samaksa.

Bibliotēku apmeklētāji ir gan strādājošie valsts, pašvaldību un privātajās iestādēs un uzņēmumos (28%), gan darba meklētāji, māsasaimnieces (10%), seniori (12%), studenti (7%) un pirmsskolas vecuma bērni, skolu audzēkņi un jaunieši līdz 18 gadiem (34%) u.c. Kā publisko bibliotēku lietotāji Alūksnes novadā kopumā iesaistīti 31,8 % iedzīvotāju.

Nenoliedzami 2020. gadā vīrusa COVID-19 izraisītā pandēmija būtiski ietekmējusi bibliotēku darbu. Protams, tas negatīvi atsaucies arī uz bibliotēku statistikas rādītājiem – vairākus mēnešus bibliotēkas bija slēgtas 2020. gadā no 13. marta līdz 12. maijam, no 20. decembra līdz 2021. gada 11. janvārim, sniedzot tikai attālinātos pakalpojumus. Pārējā laikā bibliotēkas nodrošināja tikai grāmatu un citu izdevumu apmaiņu, slēgtas bija lasītavas, netika nodrošināti datorpakalpojumi, nenotika bibliotēku organizētās klātienē aktivitātes, kas ikdienā ir svarīga bibliotēku darba daļa.

Attēls 5.4. Alūksnes novada bibliotēku apmeklējums un izsniegumu skaits

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Bibliotēkās tiek organizēti arī dažādi pasākumi, izstādes un informācijpratības stundas, organizē pasākumus un tikšanās ar grāmatu autoriem, dzejniekiem un kultūras darbiniekiem dažādām vecuma grupām.

Bibliotēkām jāturpina darbs pie publicitātes pasākumiem par bibliotēkas sniegtajiem pakalpojumiem. Bibliotēkām jāturpina piedāvāt pakalpojumi, kas sekmē iedzīvotāju mūžizglītību, atbalsta formālo, neformālo un interešu izglītību, jānodrošina bibliotēkas lietotāju konsultēšana un pamatapmācības darbam ar datoru, mācības un konsultēšana par datu bāzi, digitālo resursu un e-pakalpojumu izmantošanu.

Aktuāls un neatrisināts jautājums ir par Alūksnes pilsētas bibliotēkas nodrošināšanu ar bibliotēkas funkcijām atbilstošām telpām. Bibliotēka joprojām atrodas mūsdienu funkcijām neatbilstošās telpās, atsevišķu sociālo grupu cilvēkiem (ar kustību traucējumiem, senioriem) apgrūtināta piekļuve ēkas otram stāvam stāvo kāpņu dēļ, nav atbilstošs aprīkojums. 2017. gada septembrī veiktajā Alūksnes pilsētas bibliotēkas lietotāju aptaujā, kurā piedalījās 147 respondenti, 45,8% no tiem pilnībā vai daļēji nav apmierināti ar bibliotēkas telpu pieejamību un piemērotību bibliotēkas funkciju veikšanai. Ierobežotais telpu apjoms traucē pakalpojumu attīstību, īpaši bērniem un pusaudžiem. Trūkst telpu bibliotēkas krājuma mazpieprasītās daļas izvietojumam (krātuves), semināru, pasākumu, apmācību organizēšanai u.c.

Novadā tikai 10 bibliotēku ēkas ir daļēji pieejamas cilvēkiem ar kustību traucējumiem (ja pie ēkām daudzviet ir ierīkotas uzbrauktuves, tad tālākā nokļūšana bibliotēku telpās ir apgrūtināta – šauras durvis, apkalpošanas telpas atrodas otrajos stāvos, sliekšņi u.c.).

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Pašvaldībai jāatjauno tautas namu darbinieku amata vietas pagastos.
2. Ir jāiegulda vairāk resursu Kalncempju pagasta Viktora Ķirpa Ates muzeja izaugsmē un atpazīstamības veidošanā, jāveido sadarbība ar dzirnavu īpašnieku.
3. Pašvaldībai jāizveido jauna Alūksnes bibliotēka.
4. Mālēnijas kā vēsturiskas teritorijas attīstība, amatu mājas vai centra izveide.
5. Apzināt kapu vietas personībām Alūksnes kapos, pieminekļu saglabāšana kapos.

6. SPORTS

Alūksnes novadā sporta darba organizēšanu veic Alūksnes novada pašvaldības administrācijas Kultūras un sporta nodaļa, ABJSS, izglītības sociālo un sporta jautājumu komiteja, sadarbībā ar novadā reģistrētajiem sporta klubiem, kas sekmē un iespēju robežās novada iedzīvotājiem nodrošina iespējas nodarboties ar dažādām sporta aktivitātēm, organizē dažāda līmeņa sporta sacensības, attīstīta un pilnveido sporta infrastruktūru.

Mērķis un kopējie uzdevumi – sakārtotas, kā mūsdienīgas, tā vienkāršas un praktiskas nodarbību vietas, kuras atrastos iespējami tuvu iedzīvotāju dzīves vietām, tādējādi apmierinot iedzīvotāju pieprasījumu fizisko aktivitāšu veikšanai, bet modernas un mūsdienīgas sporta būves kļūtu par vietām, kurās varētu organizēt kvalitatīvas kā vietējā tā starptautiska mēroga treniņnometnes un dažāda mēroga sacensības. Tas sekmētu arī novada uzņēmējdarbības vides uzlabošanos.

Gada laikā Alūksnes novada pašvaldības un novada biedrību organizētās sporta aktivitātes un dažāda mēroga sacensības notiek turpat 60 reizes. Iedzīvotāji iecienījuši un piedalās basketbola, volejbola, orientēšanās, futbola, riteņbraukšanas, biatlona, džudo, slēpošanas, vieglatlētikas, galda spēļu, ūdens moto sporta u.c. sporta sacensībās. Tādos sporta veidos kā slēpošana, vieglatlētika, orientēšanās, riteņbraukšana, skriešana u.c., nozīmīga vieta tiek atvēlēta ģimeņu un senioru sporta aktivitātēm.

Kā ievērojamākos sporta notikumus var minēt:

1. Slēpojumu ziemas sporta centrā “Mežinieki”, kad trasēs parasti dodas ap 400 dalībniekiem;
2. Orientēšanās sacensības “Horizonts” un skriešanas seriāls “Alūksnes pavasaris”, kurās iesaistās vairāk nekā 300 dalībnieku;
3. Riteņbraukšanas sacensības “Līkloči papardēs”.

Plānveidīgi, labā kvalitātē un kupli organizētās sporta aktivitātes dod iespēju sportot un aktīvi atpūsties visdažādāko vecuma grupu novada iedzīvotājiem. Vēl jāatzīmē, ka nozīmīga vieta novada sporta dzīvē ir sacensībām, kas ir zināmas pat ārpus novada robežām un kļuvušas tradicionālas, pulcējot sportistus no dažādām valstīm. Tās ir:

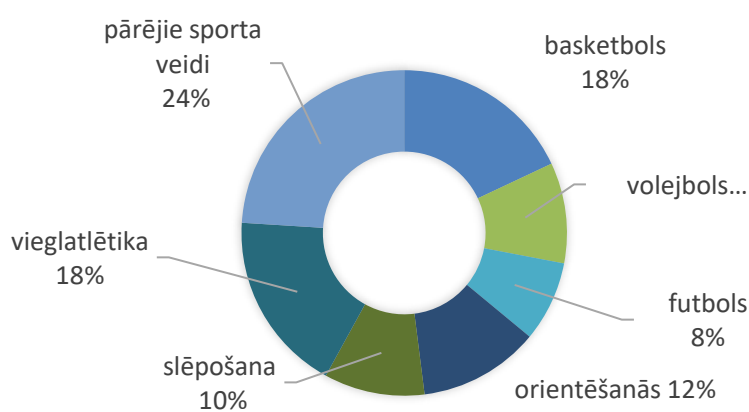
1. Ziemas auto rallija sacensības “Alūksnes ziema”;
2. Latvijas čempionāts biatlona;
3. Starptautiskas sacensības pludmales volejbolā “Katrīnas kauss”;
4. Eiropas un Pasaules čempionātu posmi ūdens motosportā;
5. MTB velo sacensības;
6. Basketbola sacensības 3:3;
7. Starptautiskas sacensības džudo.

Alūksnes novadā ir sportisti, kuru rezultāti un sagatavotība atbilst tādām līmenim, kas ļauj viņiem startēt arī Latvijas valsts izlasēs tādos sporta veidos, kā biatlons, orientēšanās, vieglatlētika, riteņbraukšana, džudo, bobslejs, ūdens motosports. Novads lepojas ar saviem spēcīgajiem un talantīgajiem sportistiem, kuri katru gadu tiek godināti par augstiem sasniegumiem Latvijas un Starptautiskās sacensībās. Viņu vidū pazīstamākie sportisti – biatlonisti Andrejs Rastorgujevs, Sandra Buliņa un Sanita Buliņa, bobslejists Intars Dambis, riteņbraucējs Andris Vosekalns, orientierists Edgars Bertuks, vieglatlēte Patrīcija Ozoliņa.

Novadā darbojas nedaudz vairāk kā 20 sporta klubi, tie iedzīvotājiem sniedz iespējas trenēties, pilnveidot savu sportisko meistarību un piedalīties sacensībās. Visvairāk apmeklētie sporta klubi ir:

1. Basketbola klubs "Alsviķi";
2. Orientēšanās klubs "Alūksne";
3. Džudo klubs "Kurbads";
4. Sporta klubs "Spēka pasaule";
5. Galda tenisa klubs "Lagūna";
6. Hokeja klubs "Alūksne";
7. Ūdens motosporta klubs "NordOst";
8. Futbola klubs "Alūksne";
9. Disku golfa klubs.

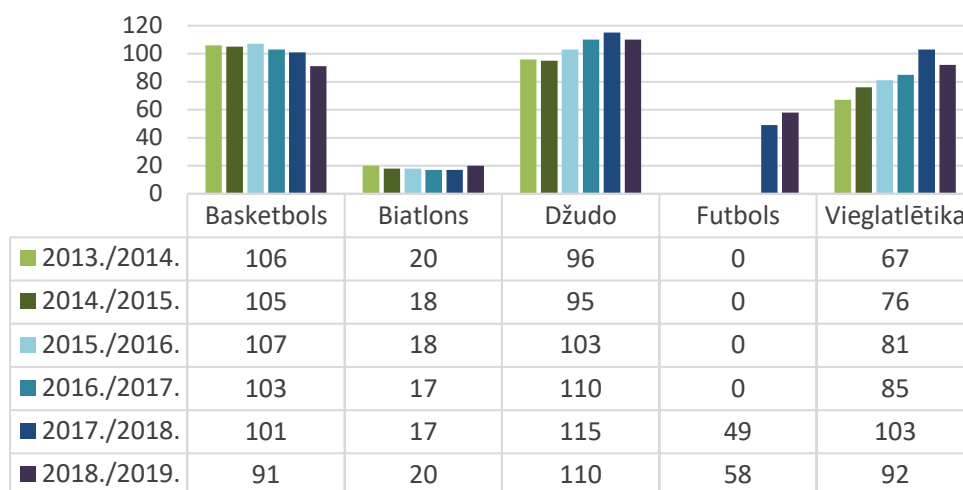
Populārākie sporta veidi Alūksnes novadā ir basketbols, vieglatlētika un orientēšanās. Attēlā 6.1. pie vērtības "pārējie" ir pieskaitīti tādi sporta veidi kā biatlons, hokejs, džudo, galda teniss, florbols, ūdens moto sports, riteņbraukšana u.c.

Attēls Nr.6.1. Dalībnieku sadalījums (%) pēc sporta veidu apmeklējuma

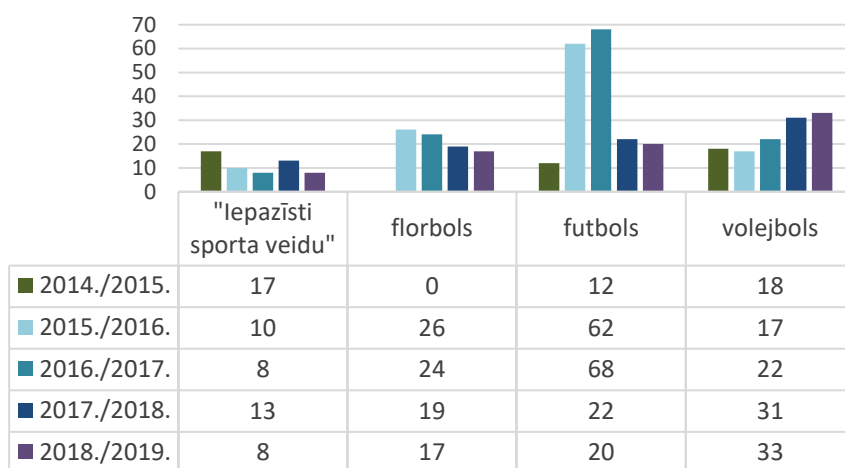
Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Sporta pastāvēšana un attīstība novadā nebūtu iespējama bez bērnu un jauniešu līdzdarbošanās un regulāru treniņu apmeklēšanas ABJS. Kā jau tika minēts, vislielākais sportistu skaits ir basketbolā. Arī jauniešu un bērnu vidū lielākā interese ir par basketbola nodarbībām, kuru apmeklētība katru gadu ir praktiski nemainīga, kā tas ir redzams grafikā. Ja analizējam profesionālās ievirzes sporta veidus, tad secinām, ka uz 2020./2021. mācību gada sākumu lielākais skolēnu skaits ir bijis džudo nodarbībās. Interese par šo sporta veidu parasti ir liela un tas skaidrojams ar jauniešu vēlmi apgūt iemaņas paš aizsardzībai un sevis fiziskajai attīstībai. Vismazākais audzēkņu skaits ir biatlona nodarbībās. Tas skaidrojams ar to, ka biatlons ir ļoti grūts un tehnisks sporta veids. Tas prasa arī lielus finanšu līdzekļus kā treniņu, tā sacensību procesam.

Attēls 6.2. Bērni un jaunieši, kas nodarbojas ar sporta veidiem profesionālā ievirzē

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Attēls 6.3. Bērni un jaunieši, kas nodarbojas ar sporta veidiem interešu izglītībā

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Novadā esošo sporta būvju piedāvājums uz 2021. gadu kopumā ir apmierinošs. To pārklājums novadā ir tāds, ka kvalitatīvākos sporta objektus iedzīvotāji, izmantojot autotransportu, var sasniegt 10 līdz 30 minūšu laikā.

Situācija ir sliktāka tajos gadījumos, ja pieprasījums ir lielāks par 1 līdz 2 nodarbībām nedēļā un, protams, mācību iestādēs, jo, lai tur pilnvērtīgi realizētu mācību programmu sporta stundās, pie lielākajām skolām mūsdienīgām prasībām atbilstošu vienkārša tipa sporta laukumu ar skrejceliņiem 200-300 m nav. Āra sporta infrastruktūra pie daudzām novada izglītības iestādēm ir sliktā stāvoklī, tāpat vairākas pagastu skolas ir bez atbilstoša lieluma sporta zālēm.

Jau vairākus gadus jūtams modernas un visiem pieejamas ziemas sporta un plaša aktīvas atpūtas centra trūkums. Tas prasa rast risinājumu un līdzekļu piesaisti, lai tuvākajos gados šo nepieciešamību atrisinātu, un tas tiek saistīts ar "Sporta un aktīvās atpūtas meža parka "Mežinieki" attīstību.

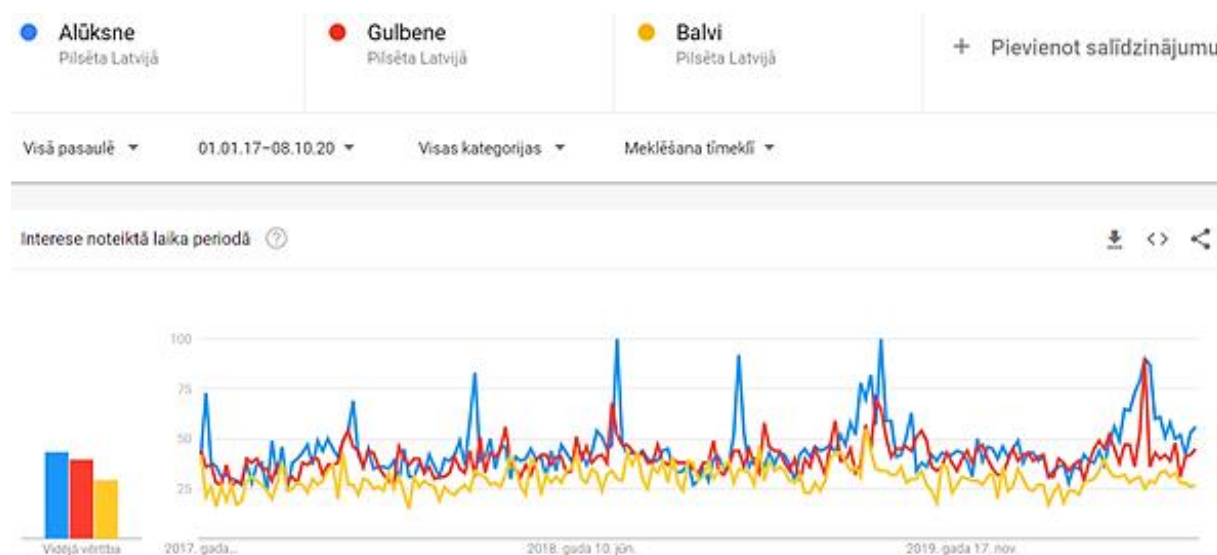
Nozīmīga vieta novada iedzīvotāju sporta un aktīvās atpūtas iespējām ikdienā būtu Pilssalas stadiona izbūves pabeigšana, uzceļot tribīņu ēku ar telpām ģērbtuvēm, inventāra noliktavām, dušām, WC u.c. Kā arī jauniešu vajadzībām ir nepieciešamas izbūvēt veloparku, bet pie lielākajām novada skolām rekonstruēt vai izbūvēt mūsdienu prasībām atbilstošus sporta laukumus.

7. TŪRISMS UN KULTŪRVĒSTURISKAIS MANTOJUMS

Lai gan Alūksnes novads atrodas valsts perifērijā un ir viens no attālākajiem Latvijas novadiem, ar savu savdabību tas jau kopš seniem laikiem ir saistījis ceļotāju uzmanību. Tūrisma attīstība ir viens no pašvaldības attīstības prioritāriem virzieniem. Palielinot tūrisma plūsmu, ir iespēja veicināt novada attīstību, celt novada iedzīvotāju dzīves labklājību, radīt darbavietas un paplašināt pieejamību dažādiem pakalpojumiem. Alūksnes novada prioritārie tūrisma veidi – kultūrvides tūrisms un dabas tūrisms.

Tūrisma attīstība ir virzījusies pēc izstrādātās Alūksnes tūrisma galamērķa tirgvedības stratēģijas, uzsvāru liekot uz definētajām zīmola tēmām – Alūksnes pilsētu un ezeru, ainavisko Vecclaiceni un Bānīti, malēniešiem un pierobežu.

Digitālais pieprasījums, attēls 7.1., liecina par stabilu interesi. Alūksne kā atslēgas vārds meklētājprogrammās skatīts biežāk. Turklāt pieaugoši pēdējā gada laikā, tostarp attiecībā pret tuvākajām reģiona pilsētām – Gulbeni vai Balviem. Īpaši palielinājusies interese par tūrisma stratēģijā noteiktajiem zīmolas sākumiem

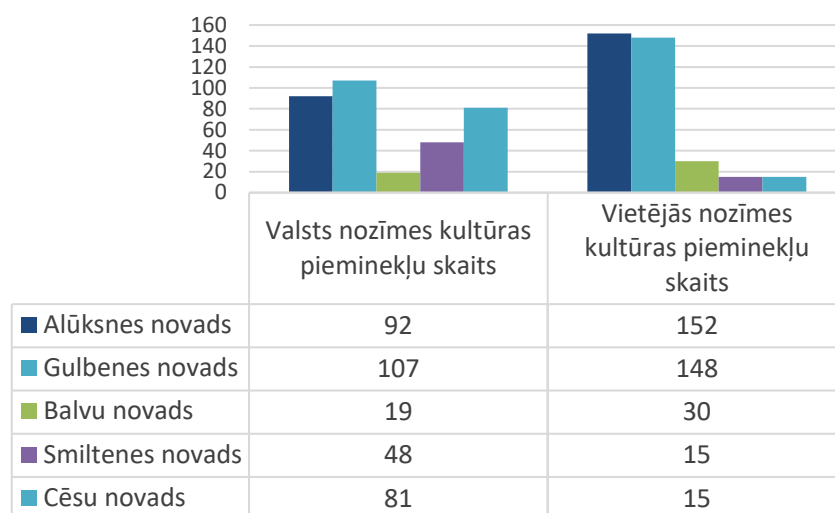
Attēls 7.1. Raksturvārda “Alūksne” digitālā pieprasījuma izmaiņas 2017.-2020. gadā.

Avots: A. Klepers, Tūristu plūsma Alūksnes novadā, 2020, Google.trends.com

Novads piedāvā dažādus kvalitatīvus tūrisma pakalpojumus, kas balstīti uz kultūrvēsturisko mantojumu un tradīcijām, kuru rezultātā tiek iepazīts novada kultūrvēsturiskais mantojums (pilis, muižas, muzeji un arhitektūras pieminekļi), ievērojamākās vietas, apmeklēti dažādi kultūras pasākumi.

Alūksnes novadā saskaņā ar Valsts aizsargājamo kultūras pieminekļu sarakstu ir 244 valsts aizsargājamie kultūras pieminekļi, tostarp – arhitektūras un arheoloģijas pieminekļi (2020. gada dati). Vienlaikus pastāv arī vairāki Alūksnes novada identitāti veidojoši nozīmīgi vietējās nozīmes kultūrvēsturiskie objekti, kas ietverti Alūksnes novada teritorijas plānojumā. Alūksnes novadā nozīmīgi tūrisma apskates objekti ir neogotikas stilā celtā Alūksnes Jaunā pils, kur šobrīd atrodas Alūksnes muzejs un dabas muzejs “Vides labirints”, Alūksnes muižas parks ar mazajām arhitektūras formām un krāsainajām strūklakām, Livonijas laika pilsdrupas Pilssalā, Tempļakalna parks, Alūksnes Evaņģēliski luteriskā baznīca un Ernsta Glika Bībeles muzejs. Salīdzinot ar blakus novadiem secināms, ka Alūksnes novads ir kultūras pieminekļiem bagāts

ar augstu potenciālu (attēlā zemāk). Dati attiecas uz novadu teritorijām pirms 2021. gada teritoriālās reformas īstenošanas.

Attēls 7.2. Valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu salīdzinājums ar citiem novadiem

Avots: Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2021. gada jūnija dati

Alūksnes novadā ir pieejama infrastruktūra dažādu kultūras pasākumu organizēšanai. Alūksnes pilsdrupas piemērotas brīvdabas pasākumiem – koncertiem, izrādēm, mūzikas festivāliem, bet atjaunotais Alūksnes kultūras centrs sniedz plašas iespējas organizēt koncertus un citas kultūras aktivitātes.

Alūksnes novadā esošo valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu skaits ir uzrādīts tabulā 7.1.

Valsts nozīmes kultūras pieminekļi (92):	Vietējās nozīmes kultūras pieminekļi (152):
Arheoloģijas: 52	Arheoloģijas: 33
Arhitektūras: 25	Arhitektūras: 119
Industriālie: 1	Industriālie: 0
Pilsētībūvniecības: 1	Pilsētībūvniecības: 0

Tabula 7.1. Valsts un vietējās nozīmes kultūras pieminekļu skaits Alūksnes novadā

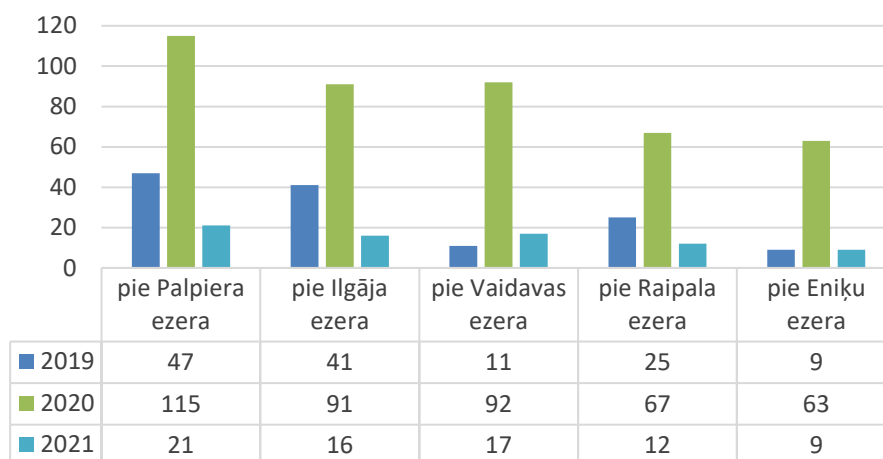
Avots: Valsts kultūras pieminekļu aizsardzības inspekcija, 2020. gada dati

Pilsētā izvietotais Alūksnes muižas un Tempļakalna parks, Pilssala un Alūksnes ezera klātbūtne to padara par izcilu vietu pastaigām.

Pilsētas ainavu košāku nakts stundās padara gan izgaismotā Alūksnes Jaunā pils, gan strūklakas un 2 tilti. Pilsētas ainavu no ezera puses sezonas laikā baudīt piedāvā kuģītis “Marienburga” un plosts “Kaija”.

Aizvien populārāka teritorija dabas aktivitāšu un gleznaino ainavu cienītājiem kļūst aizsargājamo ainavu apvidus “Veclaicene”. Pateicoties dažādu realizēto projektu aktivitātēm, teritorijā ir uzlabota infrastruktūra – pieejams skatu tornis Dēliņkalnā (2018), Dabas mājas (2019), kas kalpo gan kā dabas izziņas punkti, gan kā naktsmītnes, dabas takas. Dzērves kalnā 2015. gadā atklāts 27 m augsts skatu tornis, no kura paveras skaists skats uz Pilskalna ezeru un

Kornetu ezeru apkārtnes ainavu, Drusku kalnu, Igaunijas Hānjas augstieni un Karulas augstieni. Investīcijas aizsargājamo ainavu apvidū “Veclaicene”, nacionālais novērtējums kā EDEN labākajam labjūtes galamērķim, teritorijas iekļaušana garās distances pārrobežu pārgājienu maršrutā “Mežtaka” un COVID-19 ierobežojumi veicināja dabas tūristu pieaugumu šajā teritorijā. Dabas māju pieprasījums pieaudzis ne tikai vasarā, bet arī ziemas mēnešos, kopā pārsniedzot 400 rezervētās nakts gadā. “Aizsargājamo ainavu apvidus “Veclaicene”” uzvarēja Eiropas izcilāko tūrisma galamērķu EDEN (European Destinations of Excellence) nacionālajā konkursā “Veselības un labjūtes tūrisms 2019”, pateicoties spējai prezentēt šo vietu kā vienotu galamērķi, kurā viens pakalpojums papildina citu, prasmīgi izmantojot vietējos resursus – dabu, ainavu, vietējos iedzīvotājus, viņu prasmes un radošumu, vietējos produktus, tehnoloģijas.

Attēls 7.3. AAA “Veclaicene” dabas māju rezervāciju skaits

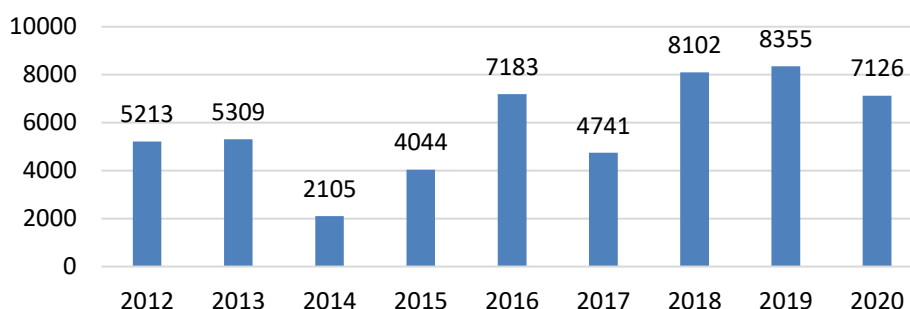
Avots: Alūksnes Tūrisma informācijas centrs, 2021. gada aprīlis

Jaunlaicenes pagastā atrodas Latvijā visaugstāk virs jūras līmeņa novietotā baznīca – Apekalna (Opekarna) baznīca – 235 m. Baznīcas torņa smaile ir viens no 16 Latvijā esošiem Strūves ģeodēziskā loka punktiem, kura izmantošana ir kā iespēja ilgtspējīga tūrisma produkta veidošanai. Tādēļ ir būtiska sabiedrības informēšana un izglītošana par Strūves ģeodēziskā loka nozīmi. Iecienīts apskates objekts ir Kalncempju pagasta Viktora Ķirpa Ates muzejs, kas īpašs ar to, ka ir iespēja ne tikai aplūkot mūsu senču darba rīkus, bet arī pamēģināt pašiem tos darbībā. Katru gadu septembra otrajā sestdienā notiek Pļaujas svētki, kad tiek demonstrēti zemnieku darba rīki, tradīcijas un sadzīve. Ekskursantu interesi piesaista arī ekskursiju iespējas bijušajā īpaši slepenajā militārajā objektā – padomju armijas kodolraķešu bāzes teritorijā Zeltiņos.

Daļu novada teritorijas šķērso šaursliežu dzelzceļa līnija Gulbene – Alūksne, vienīgā Baltijā, kas veic regulārus pasažieru pārvadājumus. 2018. gadā atjaunots Alūksnes stacijas bagāžas šķūnis, tajā izveidojot ekspozīciju, kas ir virtuāls ceļojums laikā un telpā pa leģendāro Bānīša dzelzceļa līniju Alūksne – Gulbene ļauj apzināties lokālā industriālā mantojuma nozīmi Eiropas kontekstā. Ekspozīcija rada asociācijas ar atrašanos braucošā vagonā, kura logos integrētos ekrānos redzama garām slīdošā ainava un dzirdamas vietējo iedzīvotāju atmiņas par Bānīti un dzelzceļa līnijas stacijām. Savukārt 3D virtuālā realitāte ļauj ielūkoties vilciena mašīnista kabīnē un atklāt dzelzceļa tehniskās funkcijas. Alūksnes Bānīša stacija saņēmusi arī tādas nozīmīgas balvas kā “Sudraba ananass” Arhitektūras gada balvā, 2. vietu skatē “Gada labākā būve Latvijā 2018” nominācijā “Koka būve”, ieguvusi galveno balvu Eiropas Kultūras Tūrisma tīkla (European Cultural Tourism Network) konkursā “Ilgtspējīga kultūras tūrisma galamērķis 2020” nominācijā “Industriālais mantojums”.

Vairākos pagastos izveidotas tūrisma takas un darbojas tūrisma informācijas punkti: Jaunlaicenes muižas muzejā, Veclaicenes vēstures krātuvē, Kalncempju pagasta Viktora Ķirpa

Ates muzejā, Bejas novadpētniecības centrā, Zeltiņu vēstures krātuvē. Pilsētā darbojas Alūksnes novada tūrisma informācijas centrs, Tempļakalna parka apmeklētāju centrs – ugunsnovērošanas tornis un multimedijāla ekspozīcija “Alūksnes Bānīša stacija”. Alūksnes novada tūrisma informācijas centrā apmeklētāju skaits ir pieaudzis (t.sk. e-pasti, telefona zvani), līdz ar to var secināt, ka pieaudzis arī tūristu skaits.

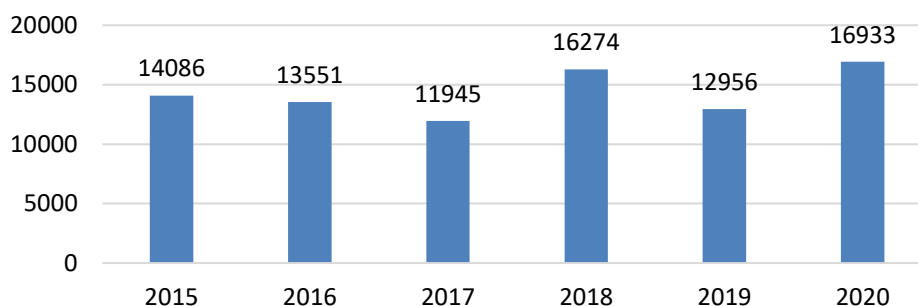

Attēls 7.4. Alūksnes tūrisma informācijas centra apmeklētāju statistikas dati pa gadiem

Avots: Alūksnes Tūrisma informācijas centrs

Mājas lapa www.visitaluksne.lv 2021. gadā ir pilnībā atjaunota un izveidota pārskatāmāka, pielāgojot to visām viedierīcēm – telefoniem, planšetēm, datoriem un pie TIC izvietotajam āra 7/24 stendam, kas uzstādīts ar mērķi iegūt informāciju laikā, kad tūrisma informācijas centrs ir slēgts. Tāpat ir veikta informācijas pārgrupēšana, piedāvājot gan sezonas aktualitātes, gan jaunumus, gan izveidojot atsevišķas sadaļas, atrodot informāciju pēc interesēm – piedzīvojumu meklētājiem, romantiķiem, ģimenēm ar bērniem. Ir izveidota sadaļa īpašie piedāvājumi, iekļaujot teritorijas ziņā plašākus piedāvājumus – Bānīša zeme, Eiropas galējā robeža, Veclaicene u.c.

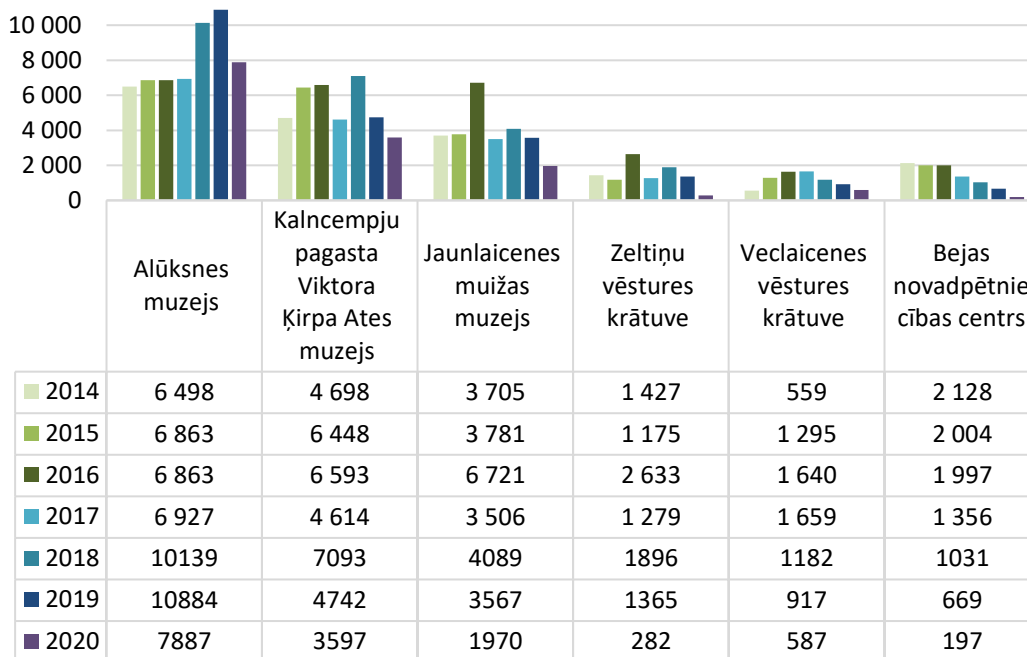
2014. gadā atklātais 37,8 m augstais ugunsnovērošanas skatu tornis Alūksnē tiek izmantots gan ugunsnovērošanas funkcijai, gan tūrisma vajadzībām.

Attēls 7.5. Alūksnes skatu torņa apmeklētāju statistika pa gadiem

Avots: Alūksnes Tūrisma informācijas centrs

Arī pēc apmeklējuma Alūksnes novada muzejos un vēstures krātuvēs var secināt, ka tūristu skaits pieaug. Piemēram, Alūksnes muzejā 2014. un 2015. gadā apmeklētāju skaits bijis vienāds, bet 2017. gadā, laikā no 1. janvāra līdz 1. novembrim (10 mēnešos), apmeklētāju skaits bijis lielāks nekā iepriekšējos gados – 12 mēnešu garā periodā. 2020. gadā muzeju apmeklētāju skaits ir ievērojami samazinājies ņemot vērā valstī esošo COVID-19 pandēmiju un tās ierobežojumus, kas liedza apmeklēt dažādus pasākumus klātienē, tajā skaitā muzejus.

Attēls 7.6. Alūksnes novada muzeju apmeklētāju statistika

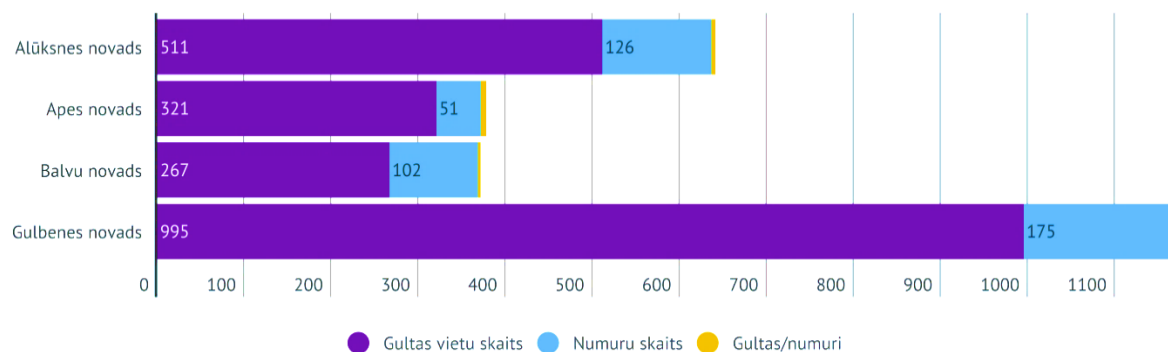
Avots: Alūksnes Tūrisma informācijas centrs

Interese par novada muzejiem ir ne tikai tūristiem. Pastāvīgo ekspozīciju vizuālā noformējuma maiņa, ceļojošās izstādes un tikšanās ar dažādām personībām, māksliniekiem piesaista vietējo iedzīvotāju apmeklējumu.

2017. gadā tika izveidots sadarbības projekts starp Alūksnes un bijušajām Apes, Raunas un Smiltenes novadu pašvaldībām “Vidzemes šosejas pieturas”. Projekta mērķis – veidot un popularizēt kopīgu tūrisma piedāvājumu, iepazīstināt ar saviem tūrisma apskates objektiem un tūrisma uzņēmējiem.

Novada pieejamo naktsmītņu numuru un gultasvietu skaits par 2017. gadu, atspoguļots attēlā 7.7. Tajā ir salīdzinājums ar blakus esošajiem novadiem pirms novadu teritoriālās reformas – Gulbenes, Balvu un bijušo Apes novadu. Lielākais naktsmītņu piedāvājums bija pieejams Gulbenes novadā, kurā vidēji 6 gultasvietas uz vienu numuru. Savukārt vismazākais – Balvu novadā, ar vidēji 3 gultasvietām numurā.

Tūristu mītņu kapacitāte, 2017

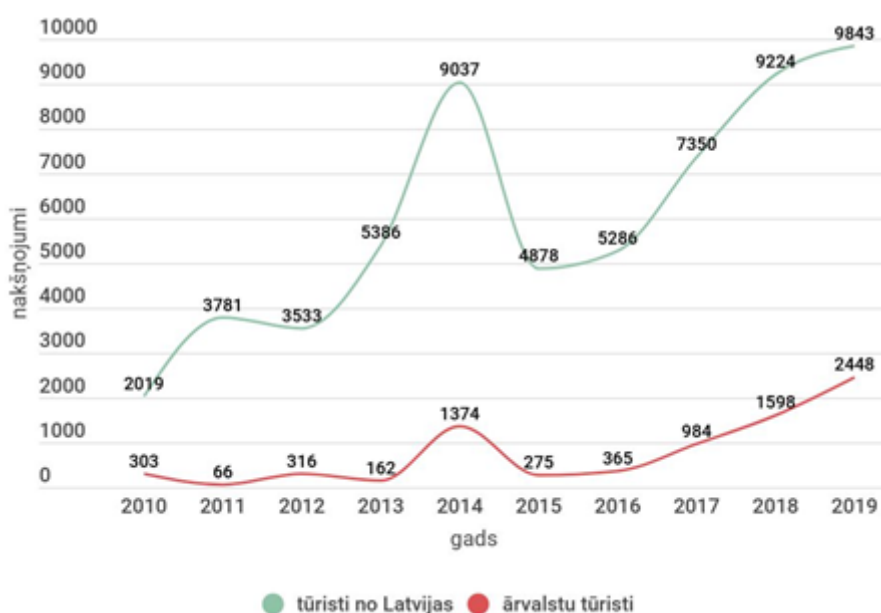

Attēls 7.7. Tūristu mītņu kapacitāte administratīvajās teritorijās 2017. gadā

Avots: CSP

2017. gadā Alūksnē tika atvērta jaunā viesnīca *Benevilla*, bet 2019. gada pavasarī – jauna biznesa klases kvalitātei atbilstoša viesnīca *Bahnhofs hotel*, abām piedāvājot kvalitatīvus sabiedriskās ēdināšanas pakalpojumus. Nesenāko divu gadu laikā viesiem atvērti vairāki jauni viesu dzīvokļi un brīvdienu mājas, kas vērtējama kā nozīmīga izaugsme, salīdzinot arī ar citiem Latvijas vietējā līmeņa galamērķiem, īpaši pierobežā. Šādu pieaugumu tūristu mītņu segmentā apstiprina izmitināšanas pakalpojuma pieprasījuma dati. Ņemot vērā, ka jauno brīvdienu māju un viesu dzīvokļu skaits Alūksnes novadā ir mazāks kā tūristu plūsmu pieaugums, joprojām ir novērojams tūristu naktsmītņu trūkums, it īpaši vasaras sezonā.

Kopējais nakšņojumu skaits no 2017. gada (tūrisma stratēģijas ieviešanas brīža) ir pieaudzis par 35,5%, pieaugot gan vietējā tūrisma, gan ārvalstu segmentiem.

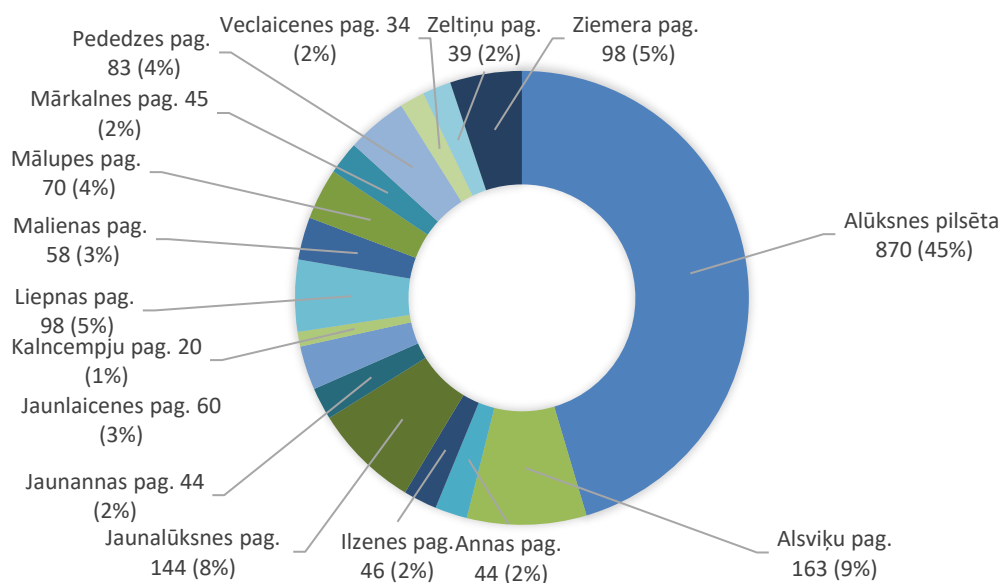

Attēls 7.8. Kopējais viesnakšu skaits pieaugums Alūksnes novadā

Avots: A. Klepers, *Tūristu plūsma Alūksnes novadā, 2020, CSP*

8. JAUNIEŠI

Jaunieši ir ļoti nozīmīga sabiedrības daļa, kas spēj ietekmēt un noteikt atsevišķas pašvaldības attīstības tendences. Pēc Jaunatnes likuma Latvijā jaunietis ir persona vecumā no 13 līdz 25 gadiem. Pēc PMLP datiem uz 08.07.2021. Alūksnes novadā deklarēti 1916 jaunieši, kas ir 12,43% no kopējā iedzīvotāju skaita. Jauniešu skaits kopš 2018. gada Alūksnes novadā ir samazinājies par 19,63%, kas ir straujāks samazinājums kā kopējam iedzīvotāju skaitam novadā un valstī. Kā liecina CSP apkopotie dati, laikā no 2009. līdz 2019. gadam jauniešu skaits valstī samazinājies gandrīz 2 reizes, tas skaidrojams gan ar 90. gadu mazo dzimstību, gan to, ka jaunieši biežāk par citu vecuma grupu iedzīvotājiem emigrē no valsts. No kopējā Alūksnes novada jauniešu skaita lielākā daļa jeb 45,4% deklarēti Alūksnes pilsētā.

Attēls 8.1. Jauniešu (13 līdz 25 gadi) skaits (%) Alūksnes novadā pagastu dalījumā uz 08.07.2021., Avots: PMLP

Jaunatnes politikas plānošanā un attīstības programmas rīcības plāna izstrādē jāņem vērā, ka jauniešiem, atbilstoši vecuma posmam, atšķiras intereses un vajadzības. Šī iemesla dēļ Alūksnes novadā tika veikta jauniešu anketēšana un viedokļu noskaidrošana. 2021. gada aprīlī norisinājies arī Alūksnes novada jauniešu forums (nodibinājuma Alūksnes un Apes novada fonda projekta “NeNegatīvs” ietvaros), kura galvenais mērķis bija jauniešu interešu un vēlmju noskaidrošana, kā arī atgriešanās faktoru izzināšana. Forumā jaunieši minējuši, ka šobrīd visvairāk trūkst telpu un vietu, kur pavadīt brīvo laiku, trūkst aktīvās atpūtas un izklaides iespēju jauniešiem, kas vecāki par 18 gadiem. Reti kurš studējošais jaunietis saskata iespēju atgriezties Alūksnes novadā un strādāt savā izvēlētajā jomā vai profesijā.

Lielākais jauniešu skaits (45,4%) koncentrējas pilsētā, tāpēc tur ir visplašākais brīvā laika, interešu, neformālās un profesionālās ievirzes izglītības piedāvājums. ABJC nodrošina interešu, neformālās izglītības un brīvā laika pavadīšanas iespējas Alūksnē, kurās var iesaistīties ikviens jaunietis, tiek piedāvāti semināri, apmācības, radošās darbnīcas, dalība vietēja un starptautiska mēroga projektos. Aktuāls ir papildus telpu jautājums jauniešu aktivitāšu organizēšanai un brīvā laika pavadīšanai pilsētā, jo ABJC telpu noslodze ir pārāk liela. Vērojama arī tendence, ka aktivitātēs iesaistās vieni un tie paši jaunieši. Alūksnes pilsētā trūkst infrastruktūras sporta aktivitāšu īstenošanai iekštelpās un pie izglītības iestādēm, kā arī

skeitparka vai velo trases, par ko jaunieši vairākkārt ir iestājušies. Kā liecina 2021. gada ABJC veiktās aptaujas rezultāti, jaunieši vislabprātāk brīvajā laikā iesaistītos sportiskās aktivitātes, kas veicina veselīgu dzīvesveidu (58,6% no 70 respondentiem).

Iespēju robežās tiek nodrošināts arī jaunatnes darbs pagastos, veicinot jauniešu iesaisti projektos, nodrošinot aktivitātes tuvāk viņu dzīvesvietai. 2018.-2019. gadā īstenots Valsts jaunatnes politikas programmas projekts “Aktlājot mobilitāti un sevi!”, kura ietvaros regulāri tika organizētas dažāda veida aktivitātes Pededzes, Liepnas un Vecclaicenes pagastos, iesaistot vairāk nekā 40 jauniešus. Balstoties uz projekta rezultātiem, jaunieši labprāt apmeklētu aktivitātes tuvāk dzīvesvietai, bet viens no nozīmīgākajiem faktoriem jauniešu iesaistei bija aktīvs projekta koordinators pagastos. Šobrīd trūkst jauniešu interešu pārstāvniecības pagastos. Pozitīvs piemērs ir Jaunannas pagasts, kur no 2015. gada darbojas jaunatnes darba koordinators, tādēļ arī ir novērojama visaktīvākā jauniešu iesaiste un līdzdalība, un joprojām ir dzīvotspējīga jauniešu iniciatīvu grupa “Jaunannas jauniešu klubs “Tikšķis”. Jauniešu noturēšana, neformālās izglītības attīstība un iniciatīvu veidošanās pagastos ir šī brīža un nākotnes izaicinājums.

Biedrība “Alūksnes nevalstisko organizāciju atbalsta centrs” un ABJC ir ieguvuši nosūtītāju un uzņēmējorganizāciju statusu, kas ļauj strādāt ar brīvprātīgajiem jauniešiem vecumā no 18-30 gadiem, ES programmas “Eiropas Solidaritātes korpus” ietvaros. Tāpat Alūksnes NVO atbalsta centrs īsteno projektus un aktivitātes, kas saistītas ar jaunatnes jomu un kopienām, sniedzot arī informatīvu un praktisku atbalstu neformālajām grupām un biedrībām.

Viens no svarīgiem jaunatnes jomas attīstības aspektiem ir līdzdalība. Latvijā vidēji tikai 17% jauniešu iesaistās nevalstisko jauniešu organizāciju aktivitātēs, savukārt Igaunijā tie ir 27% un Lietuvā 29%. Līdzdalības iespējas Alūksnes novadā jauniešiem:

1. Vispārīzglītojošo skolu skolēnu pašpārvaldes;
2. Brīvprātīgais darbs (koordinē ABJC (kopš sistēma atjaunota 2019.gadā, iesaistījies 21 jauniešis; BD sistēmu atbalsta pašvaldība, iestādes, biedrības, nodibinājumi);
3. Mazpulki (Ziemeros, Bejā, Strautiņos un 2 Alūksnē);
4. Alūksnes novada jaunsargu vienība (10-21 gadu veci jaunieši);
5. Jaunatnes konsultatīvo lietu padome (pašvaldības dibināta, nepieciešams reorganizēt);
6. Neformālās jauniešu grupas novadā (aktīvākās: “Liepnas jauniešu saime”, “Tikšķis”, “Jauno producentu apvienība”, “10kw radošo citronu”, “Oluksnieši”);
7. Biedrības (2021.gadā dibināta biedrība “Jaunieši Alūksnes novadam”, jauniešiem draudzīgas biedrības citos pagastos “Pededzes nākotne”; “Interesu centrs “Jaunanna””, “Bejas skolas attīstības fonds”, “Ilzenes attīstībai” u.c.);
8. Alūksnes NVO atbalsta centrs (projekti, semināri, konsultācijas u.c.), nodibinājums “Alūksnes un Apes novada fonds” (projekti, “Jauniešu ideju laboratorija”, labdarība u.c.);
9. Dažādu iestāžu, biedrību organizētas jauniešu aktivitātes un projekti (forumi, anketēšana, neformālās izglītības apmācības, sporta spēles u.c.).

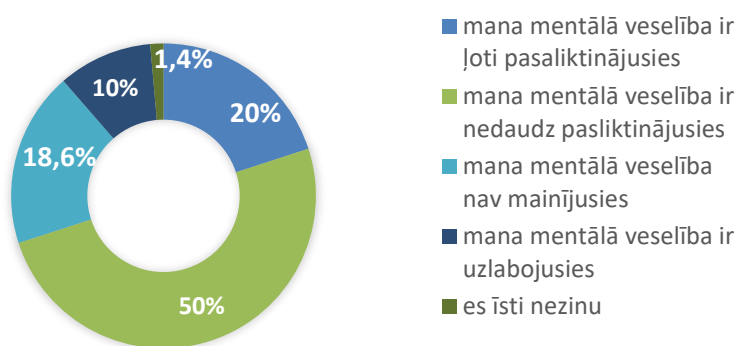
2018. gadā Erasmus+ Strukturētā dialoga projekta “HELP!” ietvaros tika secināts, ka visos sadarbības partneru novados – Alūksnē, Viļākā, Balvos un Gulbenē, neraugoties uz aktīvu jauniešu līdzdalību sabiedriskajos procesos, jauniešiem ir neliela izpratne par līdzdalības jēdzienu un vairākus jauniešus nav ticības, ka spēj ietekmēt lēmuma pieņemšanu jaunatnes jomā vai trūkst zināšanas kā to izdarīt, kas visdrīzāk arī ietekmē jauniešu pasivitāti līdzdalībā dažādās sabiedriskās un politiskās aktivitātēs. Aktuāls jautājums ir par jauniešu neformālo grupu saglabāšanu un jaunu veidošanu, kuras organizē pasākumus, aktivitātes, iniciatīvas vietējā un nacionālā līmenī, tādēļ nepieciešams nodrošināt finansiālu un intelektuālu atbalstu.

Ik gadu tiek atbalstītas jauniešu iniciatīvas, izsludinot Alūksnes novada Jauniešu iniciatīvu projektu konkursu, ko koordinē ABJC un finansiāli atbalsta Alūksnes novada

pašvaldība (kopējais pašvaldības piešķirtais finanšu apjoms no 2014. gada sastāda vairāk nekā 11 000 EUR un līdz 2020. gadam (ieskaitot) īstenoti 45 projekti).

Lai paplašinātu un uzlabotu jauniešiem pieejamo aktivitāšu klāstu, regulāri tiek īstenoti vietēja, valsts un starptautiska mēroga projekti jaunatnes jomā. Piemēram, pēdējo 5 gadu laikā īstenoti jaunatnes politikas valsts programmas projekti “Virknes slēgums”; “Atklājot mobilitāti un sevi!”, Erasmus+ strukturētā dialoga projekts “HELP!”, Erasmus+ jaunatnes darbinieku apmaiņas projekts “Lobbying for youth work”, Erasmus+ apmaiņas projekti “Forgotten crafts of the Future”(Beļģija); “Taste of Europe”(Grieķija), Eiropas Solidaritātes korpuss “Izaicinājums kubā”, “Atklāj sevi Alūksnē” u.c.

Garīgā veselība ir daļa no jauniešu vispārējās veselības. Jauniešu vidē ir jāveicina stereotipu, diskriminācijas, rasisma, mobinga un bosinga atpazīstamība un atbilstoša rīcība, kas savukārt pozitīvi ietekmēs jauniešu ar ierobežotām iespējām un jauniešu ar īpašajām vajadzībām sociālo iekļaušanos sabiedrībā. Tāpat ir jāveicina sabiedrības un īpaši jauniešu izpratne par mentālo veselību, veidiem kā risināt tās problēmas. Latvijā jauniešu pašnāvību skaits ir viens no lielākajiem Eiropā.

Attēls 8.2 Alūksnes novada jauniešu viedoklis par to kā Covid-19 pandēmija ir ietekmējusi viņu psiholoģisko (mentālo) veselību, %

Avots: aptaujas anketa Alūksnes novada jauniešiem 2021 (respondenti=70)

2021. gada sākumā tika veikta jauniešu anketēšana par COVID-19 pandēmijas ietekmi uz Alūksnes novada jauniešu labsajūtu un tās seku mazināšanu. 50% jauniešu atzina, ka pandēmijas laikā viņu mentālā veselība ir nedaudz pasliktinājusies, bet 20%, ka tā ir ļoti pasliktinājusies (skatīt attēlu 8.2.). COVID-19 pandēmijas sekas izjutisim vēl ilgi un būs jāmeklē risinājumi kā uzlabot jauniešu un visas sabiedrības labsajūtu.

Pozitīvs aspekts jauniešu piesaistei un noturēšanai novadā ir jauniešu biznesa ideju konkurss komercdarbības uzsākšanai, ko finansē pašvaldība.

Dzīvei noderīgas prasmes jaunieši apgūst skolas vecuma jauniešu subsidēto darba vietu pasākumā “Nodarbinātības pasākumi vasaras brīvlaikā personām, kuras iegūst izglītību vispārējās, speciālās vai profesionālās izglītības iestādēs”. Pieprasījums katru gadu pārsniedz piedāvājumu un vairāk tiek nodrošinātas darba iespējas jauniešiem pilsētā.

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Darba devēju skaits, kas nodarbināja skolēnus	16	10	13	13	20	22

Izveidoto vasaras darba vietu skaits un iesaistīto skolēnu skaits	54	54	60	55	65	67
Pieteikušos skolēnu skaits	100	119	170	151	107	102

Tabula 8.1. Nodarbinātības valsts aģentūras vasaras nodarbinātības programmas statistika 2015.-2020. gadam, Avots: Nodarbinātības valsts aģentūra

Eiropas Sociālā fonda ietvaros Alūksnes novada pašvaldība īstenojusi projektu “PROTI un DARI!”, mērķauditorija bija jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem (ieskaitot), kuri nemācās, nestrādā, neapgūst arodu un nav reģistrēti Nodarbinātības valsts aģentūrā kā bezdarbnieki. Projekta mērķis bija attīstīt mērķa grupas jauniešu prasmes un veicināt viņu iesaisti izglītībā, tajā skaitā aroda apguvi. Trīs gadu laikā Alūksnes novadā tika paredzēts iesaistīt programmā 64 jauniešus, no kuriem diemžēl izdevās sasniegt tikai 4 jauniešus. 2020. gada nogalē projekts tika noslēgts.

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Ir mērķtiecīgi jāstrādā arī ar to jaunatni, kas devusies mācīties ārpus Alūksnes novada – ar mērķi atgriezt dzimtajā novadā, jāpalīdz viņiem saredzēt savu vietu, kā jaunajam uzņēmējam, speciālistam. Informācijas apkopošana par prakses, darba vietām un citām iespējām.
2. Darbs ar jaunatni pagastos (jauniešu telpas, sporta un neformālās izglītības aktivitāšu piedāvājums, koordinatori un līderi). Nepieciešama novada stratēģija un labs, ieinteresēts koordinators, lai aptvertu visus novada pagastus. Vispirms visā novadā vajadzētu apzināt jauniešu skaitu, viņu intereses un vajadzības. Būtu jāsaprot, kā atrast/audzināt līderus un mudināt jauniešus veidot interešu grupas, savstarpēju sadarbību gan novada, gan arī republikas līmenī.
3. Jauniešiem pievilcīgas un nepieciešamas infrastruktūras objektu izveide brīvā laika pavadīšanai (pumptrack, lielākiem jauniešiem un pieaugušajiem koprades un kopienu telpas). Paplašināt ABJC telpas (lai ir kur pavadīt brīvo laiku, tiem, kam nepieciešams, kā arī var nodrošināt plašāku interešu izglītības piedāvājumu).
4. Atbalsts jauniešu organizācijām, neformālajām grupām, jauniešu līderu iekustināšanai (informatīvs, telpu un finansiāls atbalsts, sadarbojoties arī ar NVO sektoru).
5. Finanšu pratības, uzņēmējspēju, patriotisma un iekļaujošas sabiedrības izpratnes veicināšana jaunatnes vidū. Audzināt jaunos uzņēmējus, tolerantus un patriotiskus jauniešus, kas vēlētos atgriezties novadā.

9. INFRASTRUKTŪRA UN KOMUNĀLIE PAKALPOJUMI

9.1. Īpašumu apsaimniekošana un izmantošana, mājokļu politika

Alūksnes novada administratīvajā teritorijā pašvaldība apsaimnieko un uztur tās īpašumā un valdījumā esošas 160 ēkas un 5 308 ha zemes, kas ietver apbūvētus un neapbūvētus zemes gabalus – publiskās apbūves teritorijas, dabas un apstādījumu teritorijas (parkus, skvērus), transporta infrastruktūras teritorijas (ielas, pašvaldības ceļus), mežus un citas teritorijas, kas nepieciešamas pašvaldības funkciju realizēšanai.

Pašvaldības nekustamos īpašumus apsaimnieko vairākas iestādes. Alūksnes pilsētā – pašvaldības aģentūras “SPODRA”, “ALJA” un pašvaldības iestādes. Pagastos – pagastu pārvaldes, pašvaldības aģentūra “SPODRA” – mežus, pašvaldības aģentūra “ALJA” – publiskos ūdeņus. Pašvaldības dzīvojamo fondu visā novada teritorijā apsaimnieko pašvaldības kapitālsabiedrība SIA “ALŪKSNES NAMI”.

Identificētie trūkumi pašvaldības teritorijā:

1. Visā novadā konstatētās degradētās būves (saimnieciski neizmantotās un sliktā tehniskā stāvoklī esošās būves) un teritorijas (piemēram, Sosnovska latvāņu invadētās teritorijas);
2. Alūksnes pilsētā neapmierinošā stāvoklī esošais sporta angārs.
3. Nolietots dzīvojamais fonds, kas neatbilst mūsdienu prasībām. Nepieciešama dzīvojamā fonda paplašināšana un attīstība.

Pašvaldībai piederošie vai valdījumā esošie īpašumi jāapsaimnieko racionāli, nodrošinot to lietderīgu izmantošanu, organizējot īpašumu privatizāciju vai atsavināšanu normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā, veicot pārraudzību un procesa koordinēšanu degradēto ēku un teritoriju apsaimniekošanā. Pašvaldībai jāizvērtē funkciju veikšanai nepieciešamie īpašumi novada teritorijā, jāturpina to reģistrēšana zemesgrāmatā. Pašvaldības nekustamā īpašuma pārvaldīšanas procesā jāveicina pašvaldības nekustamo īpašumu uzlabošana, tajā skaitā apkārtējās vides kvalitātes saglabāšana un paaugstināšana atbilstoši finanšu resursiem.

Pašvaldībai projekti un darījumi, kas saistīti ar nekustamo īpašumu, jārealizē atbilstoši stratēģiskajiem mērķiem saskaņā ar rīcību un investīciju plānu, izvērtējot katra projekta un darījuma saimniecisko ieguvumu un nozīmīgumu.

9.2. Enerģētika un energoefektivitāte

Alūksnes novadā klimata pārmaiņu cēloņu ierobežošanai tiek veikti energoefektivitātes uzlabošanas pasākumi – nosiltinātas 10 daudzdzīvokļu ēkas (SIA “Alūksnes nami” pārvaldībā esošās), vairākās daudzdzīvokļu ēkās tiek veikti atsevišķi energoefektivitātes uzlabošanas darbi, piemēram, nosiltinātas gala sienas, nomainīti logi un ārdurvis. Energoefektivitātes uzlabošanas darbi ir veikti 16 pašvaldības ēkās – lielākoties izglītības iestādēs. Pakāpeniski tiek nomainīts ielu apgaismojums uz energoefektīvāku LED apgaismojumu – pagastu teritorijās uzstādīti kopumā 106 LED gaismekļi, bet pilsētas teritorijā – 340, kas sastāda 26% no kopējā ielu apgaismojuma pilsētā. Arī turpmākajos gados tiek plānots turpināt uzsākto energoefektivitātes uzlabošanas pasākumu jomā – gan daudzdzīvokļu māju un pašvaldības ēku energoefektivitātes uzlabošana, gan pilsētas ielu un publisko teritoriju pārbūves darbu veikšana, apgaismes ķermeņu nomaina uz LED apgaismojumu.

2021. gadā ir veikts Alūksnes novada pašvaldības energonovērtējums un izstrādāts Ilgtspējīgas enerģētikas rīcības plāns (līdz 2030. gadam). Plānā ir izvirzīti mērķi un definētas

ricības elektroenerģijas, siltumenerģijas un degvielas patēriņa samazināšanai. Plāns pieejams <https://aluksne.lv/index.php/pasvaldiba/dokumenti/citi-dokumenti/>.

9.3. Satiksme un sakari

Sabiedriskā transporta kustības nodrošināšanai ir būtiska loma apdzīvojuma struktūras saglabāšanā un attīstībā. Novada teritorijā šobrīd sabiedriskā transporta kustība ar autobusu maršrutiem tiek nodrošināta ar visiem vietējās nozīmes centriem. Kā grūti sasniedzamas teritorijas novērtējami atsevišķi ciemi Mārkalnes, Pededzes un Liepnas pagastos. Vēsturiska sabiedriskā transporta loma ir šaursliežu dzelzceļa līnijai Gulbene-Alūksne 33,92 km garumā. Tas ir reģiona nozīmes tūrisma attīstību veicinošs dzelzceļš ar vietējas nozīmes pasažieru pārvadājumiem.

Transporta infrastruktūra

Autoceļu tīkls ir viens no galvenajiem transporta infrastruktūras pamatelementiem, tas nodrošina iedzīvotāju mobilitāti un veicina novada ekonomisko aktivitāti. Alūksnes novada teritoriju šķērsojošo ceļu kopgarums ir 1 538,313 km, tajā skaitā 473,196 km valsts ceļi, 356,66 km – valsts mežu ceļi un 708,457 km – pašvaldības pārziņā esošie ceļi un ielas.

Ceļu klasifikācija	Garums, raksturojums					Kopējais garums, km
	melnaiss segums, km	grants segums, km	dolomīta šķembu segums, km	bez seguma, km	bruģakmens segums, km	
Valsts galvenie autoceļi (A)	9,178	-	-	-	-	9,178
Valsts reģionālie autoceļi (P)	88,062	57,096	-	-	-	145,158
Valsts vietējie autoceļi (V)	46,55	272,31	-	-	-	318,86
Valsts mežu autoceļi	-	312,31	11,86	44,35	-	368.52
Pašvaldības autoceļi (tajā skaitā ielas)	77,017	704,74	11,86	63,414	0,188	857.29

Tabula 9.1. Alūksnes novada teritorijā esošo ceļu un ielu garumi

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Visvairāk Alūksnes novadā ir grants seguma ceļu, 78% no kopējā ceļu garuma, melnaiss segums 17 % ceļu, bez seguma ir 5% ceļu.

Alūksnes novadā ceļu tīkla blīvums ir pietiekoši liels, tāpēc jaunu ceļu būvniecība nav nepieciešama. Tomēr daudzu, īpaši vietējo, autoceļu stāvoklis ir kritisks un ir nepieciešams kapitālais remonts.

Pilsētas un pagastu nosaukums	Valsts autoceļi, km	VAS „Latvijas valsts meži” ceļi, km	Pašvaldības autoceļi, ielas, km	Kopā apdzīv. Vietā, km	Teritorijas platība, km ²	Ceļu blīvums km/km ²
Alūksne	10,37	0	69,033	79,26	14,23	5,57
Alsviķi	66,7	39,43	100,243	178,98	213,0	0,84
Anna	33,5	2,27	36,037	70,32	52,6	1,34
Ilzene	17,7	9,07	33,416	58,46	62,5	0,94
Jaunalūksne	60,4	33,29	49,617	129,32	184,7	0,70
Jaunanna	17,1	40,65	30,468	71,57	94,0	0,76
Jaunlaicene	16,0	0	34,724	45,66	52,2	0,87
Kalnecampi	7,9	0	29,002	36,28	43,0	0,84
Liepna	54,3	119,37	28,304	103,47	280,6	0,37
Maliena	19,0	0	36,609	50,15	55,4	0,91
Mālupe	17,0	46,02	38,966	73,86	129,8	0,57
Mārkalne	31,7	8,17	52,263	83,98	123,4	0,68
Pededze	41,8	16,18	33,255	89,02	142,0	0,63
Veclaicene	25,5	2,92	42,878	67,46	137,3	0,49
Zeltiņi	12,8	16,11	36,169	62,10	63,1	0,98
Ziemeļis	44,1	23,18	57,473	106,62	117,0	0,91
Kopā:	475,87	356,66	708,457	1306,51	1764,83	17,4

Tabula 9.2. Alūksnes novadā esošo autoceļu un ielu blīvums administratīvajās teritorijās

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Valsts ceļi

Nozīmīgākie Alūksnes novada satiksmes infrastruktūru veidojošie autoceļi ir valsts ceļi, kurus pārvalda Valsts akciju sabiedrības “Latvijas Valsts ceļi” Vidzemes reģiona Alūksnes nodaļa. Kā svarīgākais valsts autoceļš, kas šķērso Alūksnes novada daļas teritoriju, minams A2 Rīga-Sigulda-Igaunijas robeža (Veclaicene), kas ir kvalificēts kā valsts galvenais autoceļš. Autoceļš ir starptautiskas nozīmes transporta koridors uz Krievijas Federāciju (Sanktpēterburgu). Kā nākamie svarīgākie autoceļi ir minami P40 Alūksne-Zaiceva (ar reģionam nozīmīgu Latvijas/Krievijas robežpāreju Pededze–Bruņševa), P41 Alūksne-Liepna, P42 Viļaka-Zaiceva-Krievijas robeža, P43 Litene-Alūksne, P34 Sinole-Zeltiņi-Silakrogs, P39 Alūksne-Igaunijas robeža, P44 Ilzene-Līzespasts, kas ir klasificēti kā valsts reģionāli autoceļi. Novada teritorijā pēc skaita ir 31 valsts vietējie autoceļi ar autoceļa numura apzīmējumu V.

Starptautiskajiem pārvadājumiem, kā arī Vidzemes un Latgales reģionu pašvaldībām svarīga ir maršruta Vientuļi-Viļaka- Kuprava- Liepna-Mālupe-Alūksne-Ape-Valka ceļu seguma uzlabošana. Būtiska loma starptautiskajā sasniedzamībā un tūrisma attīstības veicināšanā ir autoceļam Alūksne-Ziemeļis-Veclaicene.

Novada teritorijas vienmērīgai attīstībai nozīmīga ir pagastu centru sasniedzamība. Tādēļ kā nākamie svarīgākie pārbūvējamie ceļi jāmin šādi autoceļu posmi – P44 Ilzene-Līzespasts no 0,00 km līdz 2,8km, V386 Alūksne-Ziemeri-Veclaicene no 1,094 km līdz 12,059 km un no 13,594 km līdz 17,159 km, V381 Bārdaskrogs – Krabi no 3,124 km līdz 9,199 km, V390 Kolbergis-Ponkuļi no 3,7 km līdz 9,3 km, V396 Vētraine-Maliena-Kalnecmpji-Sprīvuļi

Pašvaldības autoceļi

Palielinoties saimnieciskajai aktivitātei un iedzīvotāju personīgajā īpašumā esošo automašīnu skaitam, ar katru gadu palielinās kustības intensitāte.

Administratīvā teritorija	Pašvaldības ceļi, km	Ceļa seguma veids							
		Asfalta segums		Grants segums		Bez seguma		Bruģakmens	
		km	%	km	%	km	%	km	%
Alūksnes pilsēta	69,033	34,252	49,69	32,918	47,68	1,743	2,52	0,12	0,17
Alsviķu pagasts	99,192	2,417	2,44	78,373	79,01	18,402	18,55	-	-
Annas pagasts	33,365	2,096	6,28	27,104	81,23	4,165	12,48	-	-
Ilzenes pagasts	32,525	2,238	6,88	19,785	60,83	10,502	32,29	-	-
Jaunalūksnes pagasts	48,786	2,45	5,02	39,819	81,62	6,517	13,36	-	-
Jaunannas pagasts	30,393	4,958	16,31	25,435	83,69	0	0	-	-
Jaunlaicenes pagasts	34,657	6,423	18,53	27,204	78,49	1,03	2,97	-	-
Kalnecmpju pagasts	29,002	0,353	1,22	24,059	82,96	4,59	15,83	-	-
Liepnas pagasts	28,061	1,887	6,72	21,927	78,14	4,247	15,13	-	-
Malienas pagasts	35,137	0,792	2,25	31,449	89,50	2,896	8,24	-	-
Mālpes pagasts	39,069	2,243	5,74	31,698	81,13	5,06	12,95	0,068	0,17
Mārkalnes pagasts	52,263	0	0	48,452	92,71	3,811	7,29	-	-
Pededzes pagasts	33,255	0,442	1,33	30,703	92,33	2,11	6,34	-	-
Veclaicenes pagasts	42,938	7,014	16,34	35,924	83,66	0	0	-	-
Zeltiņu pagasts	30,781	3,174	10,31	25,892	84,12	1,715	5,57	-	-
Ziemera pagasts	52,955	4,281	8,08	43,964	83,02	4,71	8,89	-	-

Tabula 9.3. Pašvaldības autoceļi un to seguma raksturojums Alūksnes novadā

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Lai nodrošinātu pašvaldības ielu un ceļu sakārtošanu, šim mērķim tiek plānoti līdzekļi budžetā un šiem pasākumiem paredzētie līdzekļi Alūksnes novada pašvaldības ceļu fondā.

Lai arī pēdējos gados ielu infrastruktūras sakārtošanā veikti nozīmīgi ieguldījumi, tomēr daļa Alūksnes pilsētas ielu ir neapmierinošā stāvoklī. Novada teritorijā fiziski nolietoties un neapmierinošā stāvoklī ir pašvaldības autoceļi. Pašvaldības autoceļu un pilsētu ielu kvalitātes uzlabošanai tiek piesaistīts Eiropas Savienības fondu finansējums un Alūksnes novada ceļu fonda līdzekļi. Pašvaldība ir investējusi grants ceļu pārbūves projektos pagastu teritorijās 3 166 839 EUR, meliorācijas sistēmu atjaunošanā un uzlabošanā 351 517,79 EUR no 2015.-2020. gadam. Lai nodrošinātu visa novada teritoriju dzīvotspēju, pilsētas un pagastu attīstību, ir apzināti pašvaldības ceļi un ielas, kuriem jāveic pārbūve un atjaunošana.

Meža ceļi

Alūksnes novadam nozīmīgi ir arī akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” no jauna izbūvētie un rekonstruētie ceļi, kas būtiski paplašina teritorijai sasniedzamību. Alūksnes novada teritorijā atrodas 126 akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” autoceļi 356,66 km kopgarumā.

Meža ceļi galvenokārt savieno meža nogabalus ar pašvaldību vai valsts ceļiem valsts zemēs. Visi meža ceļi nodoti Valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” valdījumā. Meža ceļi ir ar grunts vai grants segumu, un to uzturēšanai tiek iedalīts finansējums Valsts akciju sabiedrības “Latvijas valsts meži” apsaimniekošanas plāna ietvaros.

Veloinfrastruktūra

Novada teritorijā ir izbūvēts atdalīts ceļš vai ceļa daļa, kas paredzēts gājējiem un braukšanai ar velosipēdu un apzīmēts ar 419. vai 421. ceļa zīmi 0.973 km garumā, un atdalīts ceļš vai ceļa daļa, kas paredzēts jauktai gājēju un velosipēdu satiksmei un apzīmēts ar 417. ceļa zīmi 0.2 km garumā, ir izveidoti apmācību laukumi pie izglītības iestādēm, velonovietnes, marķēti velomaršruti tūrismam, velonojume Jāņkalna ielā 52, Alūksnē ar elektrouzlādes vietu elektrovēlosipēdiem, divi velosipēdu pašapkalpošanās stendi. Velosatiksmes infrastruktūra ir nepietiekama un jāpapildina. Pilsētā tiek izstrādāta tehniskā dokumentācija “Aktīvās atpūtas parks Alūksnē” izveidei, kas būtu interesants dažādu līmeņu braucējiem – bērniem, pusaudžiem un ikvienam sabiedrības loceklim, kā lieliska vieta velobraukšanas prasmju uzlabošanai amatieriem, bet profesionāļi to varētu izmantot treniņiem.

Dzelzceļš

Alūksnes novada teritorijā ir arī Valsts akciju sabiedrības „Latvijas dzelzceļš” šaursliežu dzelzceļš Gulbene-Alūksne 33,92 km garumā. Tas ir reģiona nozīmes tūrisma attīstību veicinošs dzelzceļš ar vietējas nozīmes pasažieru pārvadājumiem maršrutā Gulbene-Alūksne. Dzelzceļa posms ir unikāls ar to, ka tas ir pēdējais šaursliežu dzelzceļš Latvijā un Baltijā, pa kuru notiek pastāvīgi pasažieru pārvadājumi. 33 km garais posms ir saglabājies no šaursliežu dzelzceļa līnijas Stukmaņi-Valka, kura atklāta 1903. gadā. Gulbenes-Alūksnes bānītis ir atzīts par Valsts nozīmes kultūras pieminekli.

Aviācijas infrastruktūra

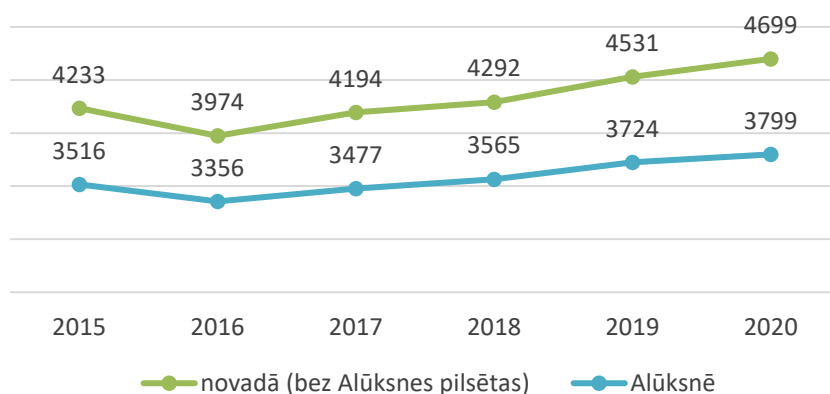
Novada teritorijā ir saglabājušies padomju laika civilās aviācijas objekti – lidlauki, kuri šobrīd netiek izmantoti.

Transportlīdzekļi

Alūksnes novadā reģistrēto transportlīdzekļu, tajā skaitā piekabju, skaits pēdējo gadu laikā ir pieaudzis, līdz ar to secināms, ka pieaugusi arī satiksmes intensitāte. Prognozējams, ka šī tendence turpinās pieaugt.

Novads	Vieglie auto	Kravas auto	Autobusi	Motocikli un tricikli	Piekabes un puspiekabes	Kvadricikli	Mopēdi	Kopā
Alūksnes Novads	6227	570	17	176	795	29	596	8498
Smiltenes novads	5542	820	23	234	881	11	348	7859
Balvu novads	5123	497	30	164	725	5	385	6911
Gulbenes novads	8560	1004	43	303	1195	19	920	12044

Tabula 9.4. Transportlīdzekļu sadalījums pa novadiem 01.01.2021.,
Avots: Ceļu satiksmes drošības direkcija

Attēls 9.1. Kopējā transportlīdzekļa skaita izmaiņas novadā, 2015. – 2020. gads

Avots: Ceļu satiksmes drošības direkcija

Sabiedriskais transports

Valsts pārvaldi sabiedriskā transporta nozarē atbilstoši savai kompetencei īsteno Satiksmes ministrija, plānošanas reģioni un pašvaldības. No 2006. gada 1. janvāra Satiksmes ministrijas funkcijas pasažieru pārvadājumu pakalpojumu organizēšanas jomā ir deleģētas Valsts akciju sabiedrība “Autotransporta direkcija”.

Pasažieru pārvadājumus iekšzemes maršrutos regulē “Sabiedriskā transporta pakalpojumu likums”. Tas nosaka institūciju kompetenci sabiedriskā transporta jomā, sabiedriskā transporta darbības un organizēšanas nosacījumus, paredz sabiedriskā transporta nodrošināšanai nepieciešamos finansējuma avotus un finansēšanas principus.

Alūksnes novada teritorijā tiek nodrošināti sabiedriskie pārvadājumi gan ar satiksmes autobusiem, gan pagasta pārvalžu autobusiem, kas nodrošina skolēnu pārvadājumus, gan taksometriem. Pasažieru pārvadājumi pa šaursliežu dzelzceļu tiek veikti maršrutā Gulbene – Alūksne.

Sabiedriskos pārvadājumus Alūksnes novadā nodrošina 6 uzņēmumi – SIA “Sabiedriskais autobuss”, AS “CATA”, SIA “Norma-A”, SIA “VTU Valmiera”, SIA “Jēkabpils autobusu parks”.

Sakaru infrastruktūra

Mūsdienās sakaru nozarē arvien lielāku nozīmi ieņem elektroniskie sakari un elektronisko sakaru pakalpojumu (interneta, balss telefonijas mobilo un fiksēto sakaru tīklā, televīzijas u.c.) izmantošana, kas ir ikdienas sastāvdaļa arī vairumam Alūksnes novada iedzīvotāju.

Alūksnes novada teritorija ir labi nodrošināta ar sakaru komunikācijām. Fiksētos sakarus nodrošina SIA “Telīa Latvija” un SIA “TET”, kuriem pieejamība ir pietiekoša, ir modernizēta ciparu sistēma.

Mobilos sakarus novadā nodrošina vairāki operatori – SIA “Latvijas Mobilais telefons”, SIA “Tele2” un SIA “Bite Latvija”.

Visos novada pagastos un pilsētā ir izveidoti publiskie interneta pieejas punkti. Bez maksas internets ir pieejams bibliotēkās visā novadā. Interneta pakalpojumus novadā sniedz SIA “TET”, SIA “Telīa Latvija”, kā arī mobilo sakaru sniedzēji. Alūksnes pilsētā iedzīvotājiem ir pieejama kabeļtelevīzija, savukārt pārējā novada teritorijā ir pieejami virszemes televīzijas un satelīta televīzijas pakalpojumi.

Lai arī sakaru tīkla pārklājums nosedz gandrīz visu novada teritoriju, ir vietas, kur mobilo sakaru kvalitāte ir ļoti slikta, piemēram, Alsviķu pagasta Strautiņu ciemā, Kalncempju pagastā, Jaunalūksnes pagasta Bejas ciemā un Ziemera pagasta Ziemera ciemā.

Kopumā Alūksnes novadā interneta pieejamība vērtējama kā apmierinoša. 2020. un 2021. gadā, saistībā ar valstī noteiktajiem ierobežojumiem un mājseidī, kuru laikā interneta izmantošanas apjomi palielinājās, iezīmējās problemātika ar interneta kvalitātes nodrošinājumu, kad interneta ātrums bija neapmierinošs lielā daļā novada teritorijas.

Alūksnes pilsētā vairākās vietās ir uzstādītas video novērošanas kameras ar sistēmas vadību novada pašvaldības administratīvajā ēkā Dārza ielā 11, Alūksnē. Sistēmu plānots pilnveidot – tiks ierīkotas vēl 2 video kameras ar transportlīdzekļu numura zīmju nolasīšanas sistēmu un vēl 6 video novērošanas kameras ar video datu pārraides antenām. Video novērošana aptver tranzītielas un nozīmīgākos objektus ap tām, kā arī mācību iestādes, autoostu un bīstamos ielu krustojumus pilsētā.

Latvijas Valsts radio un televīzijas centra īstenotā ERAF projekta ietvaros platjoslas optiskā tīkla piekļuves punkti ir ierīkoti Alūksnes pilsētā, Kolbergī, Bejā, Brencos, Mālpupē, Liepnā, Alsviķos, Māriņkalnā, Strautiņos, Zeltiņos un Jaunzemos. Kaut arī platjoslas interneta tīkls ir sasniedzis novada ciemus, šobrīd nav pakalpojuma sniedzēju, kas tālāk nodrošinātu pakalpojumu iedzīvotājiem, tādējādi uzlabojot interneta sakaru kvalitāti iedzīvotājiem.

9.4. Komunālie pakalpojumi

Ūdensapgāde un kanalizācija

Ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumus Alūksnes novadā sniedz Alūksnes novada pašvaldības kapitālsabiedrība SIA “Rūpe”, nodrošinot novada iedzīvotājus un uzņēmumus ar centralizētiem ūdensapgādes un kanalizācijas pakalpojumiem. Lai sniegtu ūdenssaimniecības pakalpojumus, SIA “Rūpe” ir reģistrēta ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēju reģistrā. Galvenie darbības virzieni:

1. Dzeramā ūdens ieguve, sagatavošana un piegāde patērētājam;
2. Notekūdeņu savākšana, novadīšana līdz attīrīšanas iekārtām, attīrīšana;
3. Ūdensvada tīklu tīrīšana, apkalpošana un remonts;
4. Kanalizācijas tīklu tīrīšana, apkalpošana un remonts;
5. Asenizācijas pakalpojumi;
6. Ūdens mērītāju uzstādīšana, nomaiņa un plombēšana;
7. Bioloģisko tualetu iznomāšanas pakalpojumi.

Ūdensapgāde

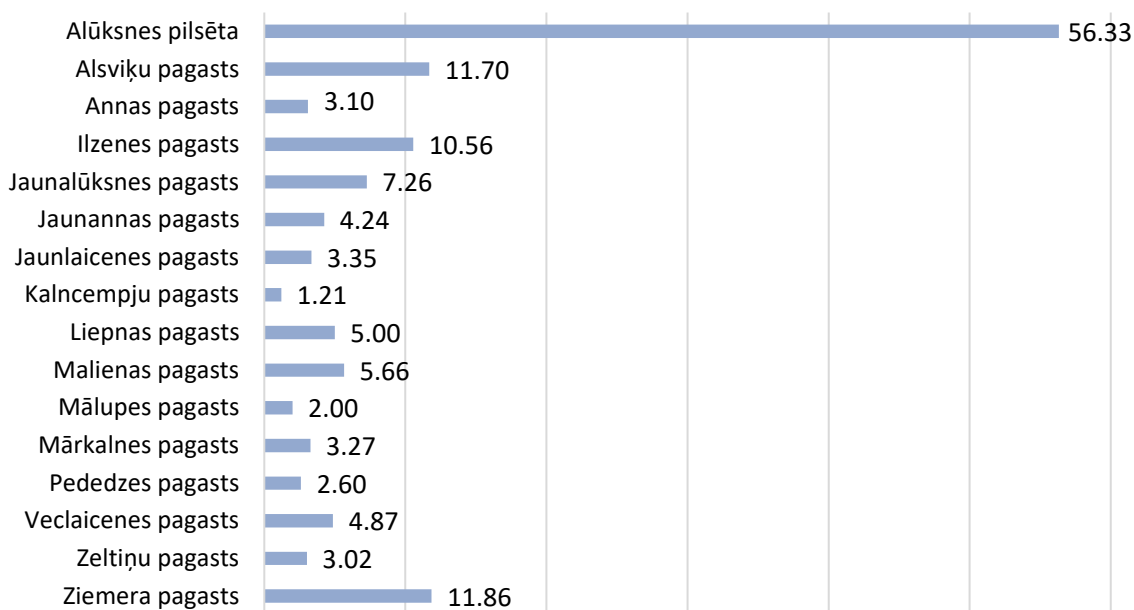
Alūksnes novada teritorijā (pilsētā un ciemos) dzeramā ūdens centralizētajai apgādei tiek izmantoti artēziskie ūdeņi. Ūdensapgādē tiek izmantoti pazemes starpslāņu spiedūdeņi, viensētās biežāk gruntsūdeņi. Savrupmāju apbūves teritorijās un lauku teritorijā ūdensapgādei izmanto vietējās grodu akas, atsevišķos gadījumos to iegūst arī avotos. Tabulā zemāk apkopoti dati par ūdensapgādes pieslēgumiem ciemos un pilsētā. Ņemot vērā, ka Aizupītes ciema teritorija cieši piekļaujas pilsētas teritorijai, šī ciema ūdensapgāde tiek nodrošināta kopā ar pilsētu. Pēdējo gadu laikā apkalpoto iedzīvotāju skaits ir pieaudzis (tabula 9.6.).

Apdzīvota vieta	Pieslēgumu skaits	Apkalpoto iedzīvotāju skaits	2020. gadā piegādātā ūdens apjoms, m³	Izmaiņu tendence pret 2017. gadu (apkalpotie iedzīvotāji)
Strautiņi	39	213	4903	-3
Alsviķi	59	304	5748	+1
Anna	37	132	2441	+72
Ilzenes muiža	21	43	553	+10
Jaunzemji	31	147	3707	-23
Kolbergis	84	265	6528	+13
Beja	14	74	1651	-17
Jaunanna	79	305	7488	+5
Jaunlaicene	46	199	4235	+31
Kalnecmpji	15	41	1144	-9
Liepna	54	279	4441	+116
Brenci	29	146	3915	+114
Mālupe	34	219	5580	+28
Mārkalne	34	90	1540	+3
Pededze	42	91	2764	-14
Korneti	45	108	2333	+1
Zeltiņi	24	96	2872	-3
Māriņkalns	50	185	5594	+135
Ziemeri	38	65	1326	-9

Alūksne un Aizupītes	1166	6276	179633	+66
-----------------------------	------	------	--------	-----

Tabula 9.6. Ūdensapgādes statistika Alūksnes novadā uz 07.2021., Avots: SIA "Rūpe"

Kopš 2017. gada Alūksnes pilsētā no jauna izbūvēts 31 km ūdensvadu, līdz ar to pilsētā esošo ūdensvadu tīkls pagarinājies vairāk nekā divas reizes. Pārējā novada teritorijā (ciemos) jauni ūdensvadi, salīdzinājumā ar 2017. gadu, izbūvēti Malienas un Liepnas pagastos. Alūksnes novadā ūdensvadu tīklu kopgarums sastāda 136,03 km.

Attēls 9.2. Ūdensvadu tīklu garumi (km) Alūksnes novadā 2021. gadā, Avots: SIA "Rūpe"

Ugunsdzēsības ūdensapgāde

Ūdens ņemšana ugunsdzēsības vajadzībām novadā tiek nodrošināta no hidrantiem un vaļējām ūdenskrātuvēm.

Alūksnes pilsētā ir izvietoti ugunsdzēsības hidranti (virszemes un pazemes tipa). Līdz 2021. gadam Alūksnes pilsētā atjaunoti vai izveidoti no jauna (darba kārtībā) ir 165 ugunsdzēsības hidranti.

Lauku teritorijās ugunsdzēsības hidranti ierīkoti tikai Mālupes, Ilzenes un Jaunannas pagastos. Malienas pagastā ūdens ņemšana ugunsdzēsības vajadzībām tiek nodrošināta ar mākslīgi veidotu atklāta tipa ūdenstilpni, kas aprīkota atbilstoši ugunsdzēsības vajadzībām.

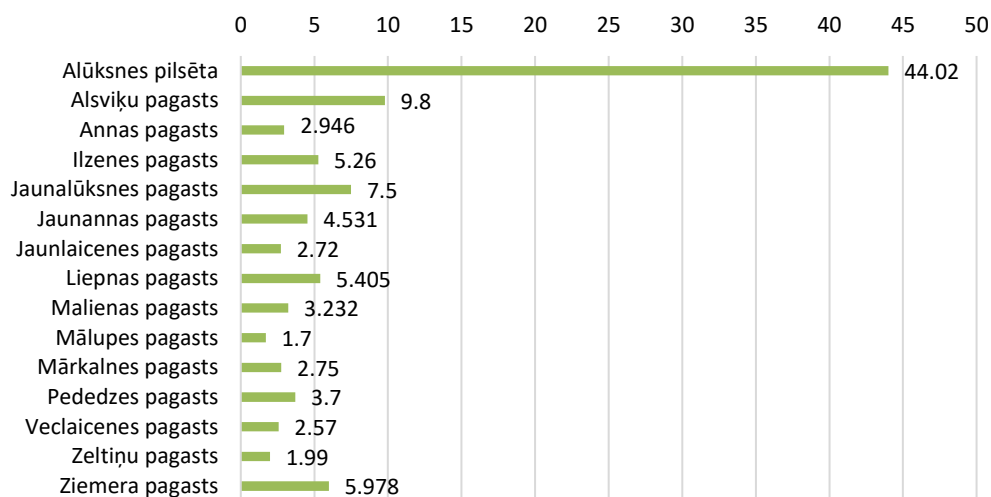
Kanalizācija

Alūksnes novada teritorijā sadzīves kanalizācijas notekūdeņus pilsētas un ciemu teritorijās ir iespējams novadīt centralizētajā kanalizācijas sistēmā. Īpašumos un teritorijās, kurām nav iespējas pieslēgties centralizētās kanalizācijas sistēmai, iedzīvotāji notekūdeņus novada individuālajās attīrīšanas iekārtās vai uzkrāj krājrezervuāros (izvedamajās bedrēs). Decentralizētajā kanalizācijas reģistrā uz 2021. gada jūliju Alūksnes novadā ir reģistrējušās 60 adreses (mājsaimniecības). Aizupītes ciema sadzīves kanalizācijas notekūdeņi tiek novadīti un attīrīti Alūksnes pilsētas attīrīšanas iekārtās.

Apdzīvota vieta	Pieslēgumu skaits	Apkalpoto iedzīvotāju skaits	2020. gadā savāktās kanalizācijas apjoms m ³	Izmaiņu tendence pret 2017. gadu (pieslēgumu skaits)
Strautiņi	10	131	3642	+1
Alsviķi	34	241	5769	-1
Anna	34	128	2164	-7
Jaunzemji	18	81	1100	+6
Kolbergis	43	190	4791	+2
Beja	10	20	447	+0
Jaunanna	52	236	5574	-8
Jaunlaicene	32	162	3509	+0
Liepna	44	268	4255	+37
Brenci	20	128	3146	-50
Mālupe	22	199	4579	+0
Mārkalne	16	86	1358	+1
Pededze	16	45	1121	+0
Korņeti	7	33	512	+1
Zeltiņi	4	64	2136	-1
Māriņkalns	45	166	4825	+1
Alūksne un Aizupītes	832	5405	159495	+128

Tabula 9.7. Kanalizācijas apgādes statistika Alūksnes novadā uz 07.2021., Avots: SIA "Rūpe"

Kopš 2017. gada Alūksnes pilsētā no jauna izbūvēti 7,3 km kanalizācijas tīklu. Pārējā novada teritorijā (ciemos) jauni kanalizācijas tīkli, salīdzinājumā ar 2017. gadu, izbūvēti Annas, Liepnas un Ziemera pagastos. Alūksnes novadā kanalizācijas tīklu kopgarums sastāda 104 102 km.

Attēls 9.3. Kanalizācijas tīklu garumi (km) Alūksnes novadā 2021. gadā, Avots: SIA “Rūpe”

Laikā uz 2021. gada sākumu pilsētā tiek apsaimniekoti un uzturēti apmēram 2201m slēgtās lietus kanalizācijas sistēmas, 164 lietus ūdeņu uztvērēji jeb gūlijas, kā arī lietus kanalizācijas atklātie grāvji apmēram 8 000 m garumā. Katru gadu arvien vairāk tiek veikti grāvju tīrīšanas un atjaunošanas darbi. Pagastu teritorijās ir atklātu grāvju lietus ūdens novadīšanas sistēmas, pa kurām ūdeņi tiek novadīti līdz upēm, dīķiem vai ezeriem.

Kā virszemes, tā arī pazemes ūdens resursu kvalitāti būtiski ietekmē kanalizācijas un notekūdeņu nekontrolēta novadīšana dabā. Pilsētas teritorijā kanalizācijas sistēma ir pieejama lielākajai daļai mājāsaimniecību, sistēma tiek paplašināta un uzlabota, bet dažās pilsētas daļās mājāsaimniecībām nav iespējams pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai, tādēļ ir nepieciešams rast alternatīvus risinājumus notekūdeņu savākšanai un attīrīšanai, kā arī turpināt paplašināt centralizētās kanalizācijas tīklus, lai netiktu piesārņoti ne virszemes, ne pazemes ūdeņi. Līdzīgi risinājumi nepieciešami arī citās novada apdzīvotajās teritorijās. Lai tiktu veicināta mājāsaimniecību pieslēgšanās pie jau izbūvētajiem tīkliem gan pilsētā, gan ciemos, Alūksnes novada pašvaldība ir izdevusi saistošos noteikumus “Par pašvaldības līdzfinansējuma apmēru nekustamo īpašumu pieslēgšanai centralizētajai ūdensapgādes un/vai kanalizācijas sistēmai”. Līdz 2021. gadam, lai izmantotu pašvaldības piešķirto līdzfinansējumu, ir saņemti 120 iesniegumi.

Siltumapgāde

Centrālo siltumapgādi Alūksnes pilsētā nodrošina Alūksnes novada pašvaldības kapitālsabiedrība SIA “Alūksnes enerģija”. Ar Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistra lēmumu no 2020. gada 20. maija AS “Simone” ir pārveidota par SIA “Alūksnes enerģija”.

Uzņēmums savu darbību nodrošina apkalpojot 4 katlu mājas:

1. Parka ielā 2C, Alūksnē – centrālā katlu māja;
2. Ziemeru ielā 12, Alūksnē – lokālā katlu māja;
3. Mārupē, Mārupes pagastā;
4. Jaunlaicēnē, Jaunlaicenes pagastā.

Papildus SIA “Alūksnes enerģija” tiek iepirkta siltumenerģija no SIA “4 Plus”, ar kuru tiek apgādāti daudzdzīvokļu mikrorajoni Merķeļa, Brīvības un Jāņkalna ielās. Ar centrālo siltumapgādi ārpus Alūksnes pilsētas tiek nodrošināti Jaunlaicenes un Mārupes pagasti.

Uzņēmums kopš 2013. gada ir veicis būtiskas investīcijas inženiertīklu un katlu māju attīstībā, lai spētu klientiem nodrošināt nepārtrauktu, drošu un kvalitatīvu pakalpojumu:

1. Apvienotas decentralizētas katlu mājas 1 centrālajā katlu mājā, uzstādot 5 MW šķeldas katlu;
2. Veikta maģistrālo un atzaru siltumtrašu nomaiņa, sastādot aptuveni 70%;
3. Samazināti siltuma zudumi siltumtrasēs no 32% līdz 18%;
4. Veikta katlu automatikas centrāles izveide un pilnveidošana vienotā vadības centrālē, kas ļauj pārraudzīt vienotu ražošanas procesu;
5. Paaugstināta uzņēmuma ražošanas procesa energoefektivitāte (cirkulācijas sūkņu nomaiņa, temperatūras grafiku ieviešana, u.c.);
6. Notiek pastāvīga siltumskaitītāju aprīkošana ar attālināto datu nolasīšanas sistēmām, 2017. gadā ar tām ir aprīkoti 90% no esošiem skaitītājiem;
7. Atjaunota uzņēmuma infrastruktūra, t.sk. materiālā bāze, tehniskā bāze, īpašumu bāze;
8. Veikti īpašuma un atbildības robežu sakārtošanas darbi, kas būtiski veicina uzņēmuma turpmāku veiksmīgu attīstību (siltummezglu robežas, to piederība, īpašumtiesību iegūšana pamatlīdzekļiem, u.c.);
9. Notiek iekšējās struktūras un darbības maiņa, t.sk., procesu vadība, energopārvaldības principu ieviešana, ugunsdrošības ieviešana, u.c.;
10. Regulāri tiek veikti jaunu īpašumu pieslēgumi pie centralizētās siltumapgādes, piemēram, Rūpniecības iela 1A ("Industriālā teritorija, 1.kārta" (ražošanas un noliktavu ēka), īpašumi Lielā Ezera ielā, Tirgotāju ielā;
11. Pastāvīgi tiek atjaunoti siltumtrašu atzari un posmi;
12. Pastāvīgi tiek ņemta dalība siltummezglu energoefektivitātes konsultāciju sniegšanai, projektēšanai, tehniskajam atbalstam;
13. Notiek standartizētu līgumu par siltumenerģijas piegādi un lietošanu ieviešana.

Uzņēmuma klientu lokā ir gan pašvaldības iestādes, gan daudzdzīvokļu un privātās ēkas, kā arī Iekšlietu ministrijas pārvaldītā objekti, kurus nodrošina ar siltumenerģiju apkures un karstā ūdens nepieciešamībai. Siltumenerģijas piegāde ir nepārtraukta visa gada griezumā.

Alūksnes pilsētā uzņēmums apkalpo 50 daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas un 42 pilsētas uzņēmumus un iestādes, tajā skaitā Alūksnes pilsētas skolas un pirmsskolas izglītības iestādes, kur tas tehniski iespējams, veikalus un privātās mājas. Dzīvojamo ēku apsildāmā platība ir 77 238,39 m², pārējo objektu apsildāmā platība ir 46 583,37 m².

Uzņēmumā strādā sertificēti un kvalificēti speciālisti. Sabiedrība ir reģistrējusies Latvijas 620uTube6262antu reģistrā, kas ļauj veikt siltumtrašu un siltumapgādes būvniecības darbus. Uzņēmums ar konsultācijām un tehnisku palīdzību iesaistās klientu ēku un īpašumu energoefektivitātes paaugstināšanas darbos. Pamatojoties uz augstu ēku siltināšanas aktivitāti un mainīgajiem laikapstākļiem, uzņēmums veiksmīgi veic procesu optimizācijas darbus, lai spētu nodrošināt kvalitatīvu centralizētās siltumapgādes pakalpojumu. Uzņēmums ik gadu spēj pievienot centralizētai siltumapgādei jaunus klientus.

Uzņēmumam nav kavētu saistību pret tās piegādātājiem, darbu veicējiem un sadarbības partneriem, kā arī tas veiksmīgi realizē uzņēmuma mērķus ar saviem līdzekļiem, piemēram, siltumtrašu renovācijas darbi, jaunu pieslēgumu izveidošana, inventāra un ražošanas iekārtu atjaunošana.

Pamatojoties uz aktīvu ēku siltināšanu un enerģoefektivitātes paaugstināšanu, uzņēmums mērķtiecīgi palielina pieslēdzamo objektu skaitu, lai optimizētu un panāktu tā vienmērīgu sadalījumu uz visiem siltumtrases atzara posmiem. Tiek veikti sistēmas darbības uzlabojuma darbi, mērķtiecīgi nomainot siltumtrases posmus, kam ir beidzies lietderīgās tehniskās izmantošanas laiks, kā arī pilnveidojot un automatizējot katlu iekārtu vadību, izveidojot kopēju

vadības centrāli. Papildus tam, liela uzmanība tiek pievērsta iekārtu autonomai darbībai un efektivizēšanai.

Pamatojoties uz to, ka ir būtiska sistēmas efektivitātes atšķirība starp apkures un vasaras sezonām, ir plānots strādāt pie klientu piesaistes izmantot centralizēto karsto ūdeni vasaras periodā, tādējādi stabilizējot relatīvos siltuma zudumus siltumtrasēs. Lai nodrošinātu karstā ūdens nepārtrauktu un efektīvu padevi, ēkās ir nepieciešams atjaunot karstā ūdens apgādes loku un cauruļvadus, kas daļā ēku ir likvidēti vai daļēji demontēti.

Sakarā ar centrālās siltumapgādes nodrošināšanu pagastos, uzņēmumam būs jāmeklē risinājumi, kā atjaunot un nodrošināt nepārtrauktu pakalpojumu lietotājiem, jo lokālās katlu mājās nav veikti būtiski atjaunošanas un remonta darbi. Iespēju robežās ir plānots piesaistīt Eiropas savienības fondu līdzekļus.

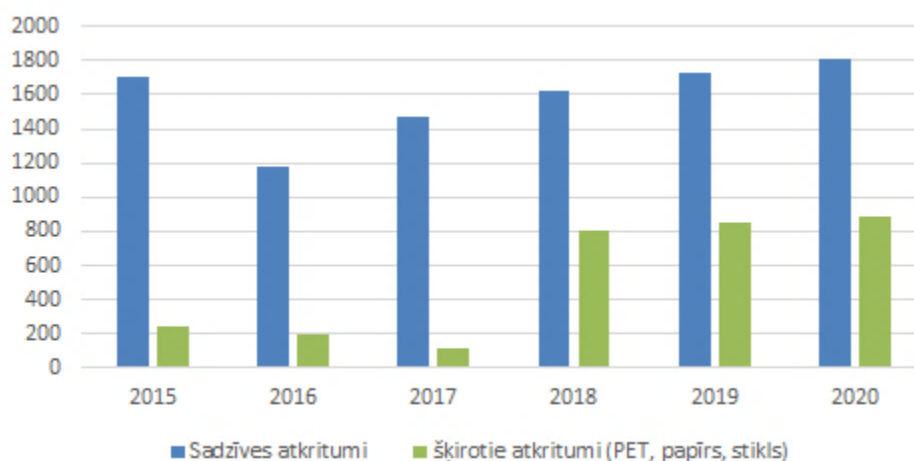
Lai spētu nodrošināt nepārtrauktu un drošu pakalpojumu, kā arī būtu iespējams sniegt maksimāli augstas kvalitātes servisu, plānoti regulāri personāla profesionālo iemaņu paaugstināšanas semināri un apmācības.

Aktīvi veicot energoefektivitātes uzlabošanas pasākumus, tiks strādāts uz papildus siltumenerģijas tarifa samazinājumu.

Atkritumu apsaimniekošana

Sadzīves atkritumu apsaimniekošanu laika posmā no 2014. gada līdz 2017. gada 12. novembrim veica SIA “Rūpe”. Sākot ar 2017. gada 12. novembri sadzīves atkritumu apsaimniekošanas pakalpojumus Alūksnes novadā veic SIA “Pilsētvides serviss”.

Attēlā zemāk atspoguļots izvesto atkritumu daudzums – cik tonnas šķiroto atkritumu un cik tonnas nešķiroto atkritumu izvests uz atkritumu poligonu laika posmā no 2015. līdz 2021. gadam. Grafikā skaidri iezīmējas šķiroto atkritumu apjoma palielinājums sākot ar 2018. gadu.

Attēls 9.4. Alūksnes novadā izvesto atkritumu daudzums (tonnas)

Avots: SIA “Rūpe”, SIA “Pilsētvides serviss”

Alūksnes novadā radītie sadzīves atkritumi tiek nogādāti reģionālajā atkritumu poligonā “Kaudzītes”. Poligonā ir izbūvēta krātuve, kurā varēs noglabāt atkritumus vismaz tuvākos 20 gadus, nepieciešamības gadījumā to ir iespējams paplašināt. Poligonā ir uzbūvēts atkritumu šķirošanas angārs, uzstādīta atkritumu šķirošanas līnija un presēšanas iekārta. Lai samazinātu apglabājamo atkritumu apjomu, noteikti 38 šķiroto atkritumu laukumi (konteineru vietas)

Alūksnes pilsētā un Alsviķu, Strautiņu, Annas, Jaunzemu, Kolbergā, Jaunlaicenes, Jaunannas, Kalncempju, Liepnas, Brenču, Mālpes, Mārkalnes, Pededzes, Kornetu, Zeltiņu, Māriņkalna un Ziemera ciemu teritorijās uz pašvaldībai piederošām zemēm un 1 privātā uzņēmumā. Šķiroto atkritumu laukumos novietoti 3 konteineri – pa vienam stiklam, papīram un kartonam, plastmasai. Bīstamo atkritumu apsaimniekošana notiek saskaņā ar izsniegtajām piesārņojošas darbības atļaujām (medicīniskie atkritumi, ķīmiskie, svina akumulatori u.c.). Bīstamo atkritumu savākšana un nodošana ir jānodrošina uzņēmumiem, kuri apsaimnieko šos atkritumus (savāc un nodod).

Viena no problēmām, kas ir aktuāla visā Latvijā, ir atkritumu nesankcionēta izgāšana dažādās vietās (mežos, grāvmalās, pamestos karjeros). Šādu atkritumu savākšana parasti prasa papildus līdzekļus un laiku zemes īpašniekiem, kam tas pēc tam jāsavāc.

Zaļo un dārza atkritumu pārstrādei kompostā Alūksnes piepilsētā 2021. gadā ir izbūvēts šim mērķim atbilstošs laukums. Tas, lielākoties, būs paredzēts pilsētas apstādījumu un kapsētu apsaimniekošanas rezultātā radušos atkritumu pārstrādei. Pilsētas un novada iedzīvotājiem, izmantojot SIA “Pilsētvides serviss” pakalpojumus, būs iespēja nodot zaļos un dārza atkritumus, kuri tiks nogādāti kompostēšanas laukumā. Laukums galvenokārt paredzēts pašvaldības aģentūras “SPODRA” vajadzībām, kurā tā ik gadu plāno nogādāt 560 tonnas lapu, zaru un zāles, savukārt iedzīvotājiem, sadarbībā ar SIA “Pilsētvides serviss”, būs iespēja laukumā nogādāt 30 tonnas gadā.

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Pašvaldībai jāsakārto ceļi, jāturpina grants segumu ielu programma.
2. Jāveicina ekoloģiskā mobilitāte, veidojot jaunu velo ceļus.
3. Jānodrošina iedzīvotājiem iespēja pieslēgties centralizētajām ūdensvada un kanalizācijas sistēmām pilsētas un ciemu teritorijās.
4. Trūkst dzīvojamā fonda visā novadā, pašvaldībai jārisina situācija pašai vai sadarbībā ar uzņēmējiem, būvējot jaunas daudzdzīvokļu ēkas vai dzīvojamo māju kvartālus.
5. Jāuzlabo mobilitāte un sakaru infrastruktūra visā novada teritorijā.

10. VIDES UN DABAS RESURSI

10.1. Vides aizsardzība

Alūksnes novada teritorijā 8% no platības aizņem Eiropas nozīmes īpaši aizsargājamās dabas teritorijas. Īpaši aizsargājamās dabas teritorijas Latvijā ir ģeogrāfiski noteiktas platības, kas atrodas īpašā valsts aizsardzībā, lai aizsargātu un saglabātu dabas daudzveidību – retas un tipiskas dabas ekosistēmas, aizsargājamo sugu dzīves vidi, savdabīgas, skaistas un Latvijai raksturīgas ainavas, ģeoloģiskos un ģeomorfoloģiskos veidojumus, dendroloģiskos stādījumus un dižkokus, kā arī sabiedrības atpūtai, izglītošanai un audzināšanai nozīmīgas teritorijas.

2018. gadā AAA Veclaicene ir izveidota infrastruktūra antropogēnās slodzes mazināšanai – ņemot vērā cilvēku paradumus, cilvēku kustība tiek vērsta virzienos, kur tie var nodarīt iespējami mazāku kaitējumu dabai. Kā viens no būtiskiem darbiem nākotnē ir nepieciešamība izstrādāt Dabas aizsardzības plānus visām īpaši aizsargājamām dabas teritorijām Alūksnes novadā. Šo plānu izstrāde notiek kopā ar Dabas aizsardzības pārvaldi.

Alūksnes novadā uz 2021. gada janvāri ir reģistrēti 162 mikroliegumi, 14 dabas liegumi, 1 AAA īpaši aizsargājamo sugu un biotopu aizsardzībai. Alūksnes novada teritorijā ir trīs dabas pieminekļi, no tiem 2 dendroloģiskie stādījumi: Ilzenes muižas parks (valsts nozīmes) un Malienas “Dārzniecības” dendroloģiskie stādījumi, 1 aizsargājamā aleja – Ziemeru ozolu aleja, kā arī dižkoki. Saskaņā ar Dabas aizsardzības pārvaldes 2020. gada datiem ir apzināti 227 dižkoki un 92 potenciālie dižkoki. Darbs pie dižkoku apzināšanas Alūksnes novadā tiek turpināts.

2021. gada 2. februārī spēkā stājās Ministru kabineta 28.01.2021. noteikumi Nr. 62 “Aizsargājamo ainavu apvidus “Veclaicene” individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi”, kuri nosaka AAA “Veclaice” un tajā esošu objektu aizsardzības pasākumus un izmantošanas nosacījumus.

	Platība, ha	Dabas aizsardzības plāns	IAIN	Natura 2000 teritorija
AAA Veclaicene	20892	+	+	+
DL Avotu mežs	113	-	-	+
DL Baltais purvs	139	-	-	+
DL Bejas mežs	59	-	-	+
DL Dēliņkalns	45	darbības termiņš beidzās līdz ar 2014.gadu	-	+
DL Indzera ezera salas	7	-	-	+
DL Jaunanna	1325	+	+	+
DL Kaļķu gārša	13	-	-	+
DL Katlešu meži	151	-	-	+

DL Korneti Peļļi	779	darbības termiņš beidzās līdz ar 2014.gadu	-	+
DL Kupravas liepu audze	33	-	-	+
DL Liepnas niedrāji	159	-	-	+
DL Sofikalna meži	52	-	-	+
DL Virguļicas meži	745	darbības termiņš beidzās līdz ar 2013.gadu	+	+
DL Zāgadu kalni	86	-	-	+

**DL- Dabas liegums; IAIN-Individuālie aizsardzības un izmantošanas noteikumi*

Tabula 10.1. Dabas liegumi un aizsargājамie ainavu apvidi Alūksnes novadā, 2021.

Avots: Dabas aizsardzības pārvalde

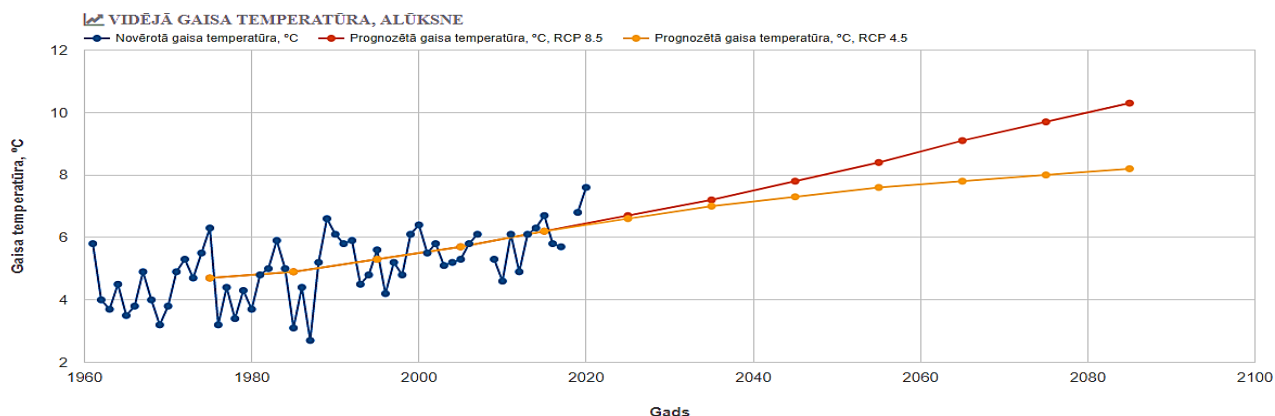
10.2. Klimata pārmaiņas

Esošās situācijas raksturojums

Klimata pārmaiņas ir skārušas un turpinās ietekmēt visas ekonomikas nozares. Lauksaimnieciskā ražošana lielā mērā ir atkarīga no laikapstākļiem un klimatiskajiem apstākļiem, tāpēc tā ir viena no neaizsargātākajām nozarēm. Bioloģisko daudzveidību un ekosistēmu pakalpojumus ietekmē arī ainavas vienkāršošanās (monokultūras – vienlaidus meža stādījumi ar viena veida sugu, lauksaimniecības zemes ar lielām vienlaidus kultūraugu platībām). Ekosistēmas kļūst mazāk stabilas, tas veicina invazīvo vai svešzemju sugu un kaitēkļu izplatīšanos. Jo daudzveidīgāka ekosistēma, jo tā ir stabilāka un spējīgāka ātrāk pielāgoties klimata izmaiņām, un sniedz plašāku ekosistēmu pakalpojumu klāstu.

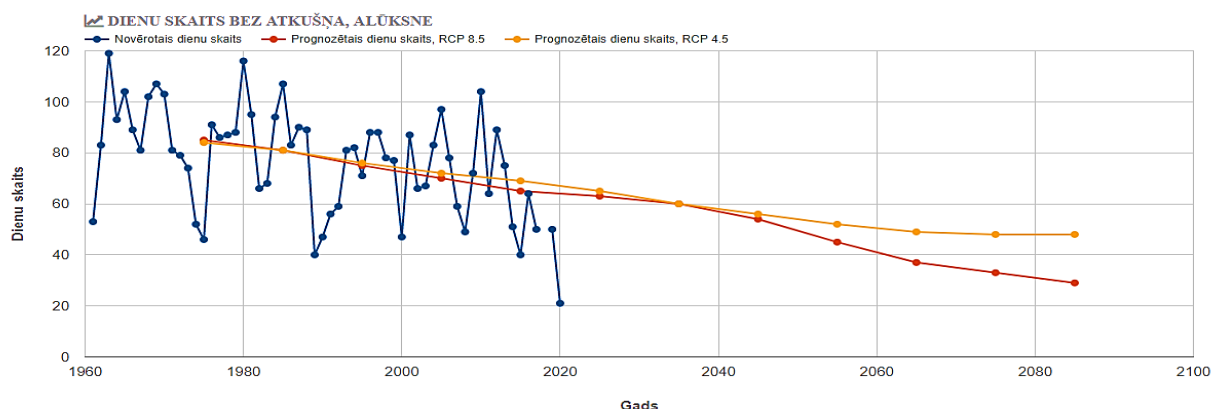
Latvijas klimatisko parametru izmaiņas prognozētas atbilstoši diviem SEG emisijas scenārijiem – RCP 4.5 un RCP 8.5. Arī šajā dokumentā analizētie riski balstīti uz šiem diviem scenārijiem. RCP 4.5 scenārijam raksturīgas mērenas klimata pārmaiņas, savukārt RCP 8.5 scenārijam – nozīmīgas. Informācija par Latvijas klimata pārmaiņu prognozēm pieejama <https://www4.meteo.lv/klimatariks/>. Alūksnes novada situācijā izmantoti dati no Alūksnes meteoroloģiskās stacijas.

Ar klimata pārmaiņu scenārijiem tiek saprastas LVĢMC aprēķinātās klimatisko parametru vērtību projekcijas nākotnes periodam līdz 2100. gadam Latvijas teritorijā, balstoties uz IPCC 5. novērtējuma ziņojuma scenārijos (RCP 4.5 un RCP 8.5) prognozētajiem apstākļiem. Saskaņā ar Klimata pārmaiņu scenārijiem tiek prognozēts būtisks vidējās temperatūras pieaugums, kā arī karstuma viļņu ilguma pieaugums, līdzīgi kā pārējā Latvijas teritorijā (attēls 10.1.). Aplūkojot attēlu skaidri iezīmējas ne tikai RCP 4.5 un RCP 8.5 iezīmētās prognozes, bet arī līdz šim novēroto gaisa temperatūru pakāpenisks pieaugums.

Attēls 10.1. Vidējā gaisa temperatūra Alūksnē, Avots LVĢMC

Līdz ar to klimata pārmaiņu ietekmē ir paaugstinājusies gan minimālā, gan maksimālā gaisa temperatūra, kā rezultātā Alūksnes novadā ir prognozējams būtisks sala dienu un dienu bez atkušņa skaita samazinājums (skatīt attēlu 10.2.). Prognozēts, ka gada vidējā gaisa temperatūra līdz gadsimta beigām Latvijā palielināsies par vidēji 5,2°C-5,5°C, līdz ar to ziemās samazināsies sniega segas biezums. Alūksnes novads atrodas Latvijas ziemeļaustrumos un ziemas periods ir salīdzinoši garāks kā citur Latvijā. Ziemas sporta aktivitāšu ilguma samazināšanās negatīvi ietekmēs Alūksnes novada kā ziemas galvaspilsētas tēlu, līdz ar to tūrisma pakalpojuma sniedzējiem būs jāpielāgojas jauniem apstākļiem un jāsniedz jauni tūrisma un aktīvās atpūtas pakalpojumi, vai jāveido plašāks un dažādāks pakalpojumu klāsts.

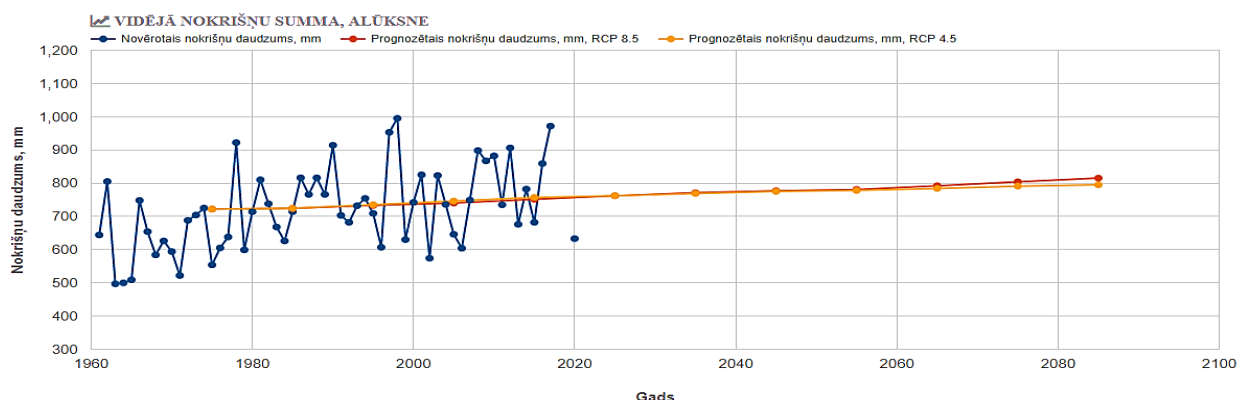
Attēls 10.2. Dienų skaits gadā, kad diennakts minimālā gaisa temperatūra Alūksnē bija <0 °C

Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

Alūksnes novadā tiek prognozēts arī vidējās nokrišņu summas pieaugums (attēls 10.3.), kas var radīt apdraudējumu un bojājumus pašvaldības infrastruktūrai. Līdzvērtīgs pieaugums Alūksnes novadā prognozēts arī dienu skaitam ar stipriem nokrišņiem, kad diennakts nokrišņu daudzums pārsniedz 10 mm, savukārt ļoti stipru nokrišņu nākotnes prognozē nav vērojams palielinājums, šādu dienu skaits saglabāsies nemainīgs.

Liela apjoma palu plūdi bija vērojami 2013. gada pavasarī Jaunannas pagastā, detalizēta informācija par kopējiem zaudējumiem gan nav pieejama. Savukārt 2016. gadā pēc palu izraisītiem plūdiem bija nepieciešama pašvaldības autoceļa sastāvā ietilpstošā Dambja tilta slūžu atjaunošana 25 000 EUR apmērā. 2017. gadā stipru lietavu laikā tika bojāti pašvaldības autoceļi Annas, Kalncempju un Liepnas pagastos. Tāpat tika bojāta aktīvās atpūtas vietas “Cālenītis”, Liepnas pagastā, infrastruktūra, kopumā nodarot 60 750 EUR lielus zaudējumus. 2018. gadā pavasara plūdi, Mālpupes pagastā sabojājot pašvaldības autoceļu, radīja 2 650 EUR

zaudējumus. 2019. un 2020. gadā nav konstatēti palu vai lietavu bojājumi pašvaldības infrastruktūrai.

Attēls 10.3. Vidējā nokrišņu summa Alūksnē, Avots: LVĢMC

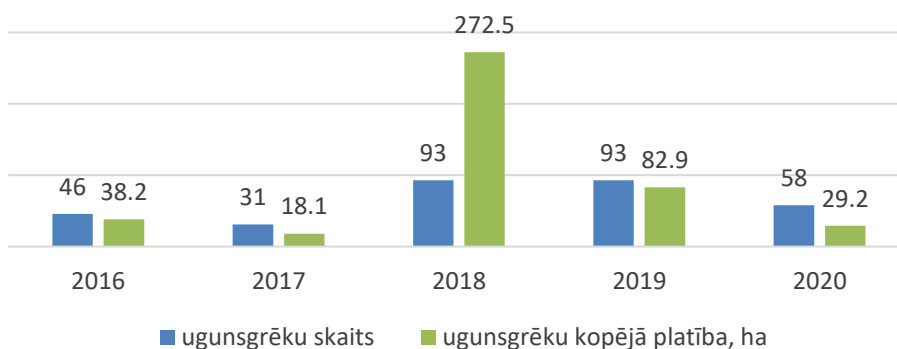
Alūksnes novada teritorijā pavasarī ir novērojami pavasara plūdi Pededzes un Melnupes palienēs. Tās ir teritorijas Pededzes, Jaunalūksnes, Malienas, Mārupes, Zeltiņu, Jaunannas un Ilzenes pagastos. Aplūstošās teritorijas ir precizētas sarunās ar pagastu iedzīvotājiem, kā arī apsekojot šīs teritorijas dabā, un iekļautas Alūksnes novada teritorijas plānojumā ar 10% applūduma varbūtību (reizi desmit gados).

2019. gadā LVĢMC ir aktualizējis iepriekš izstrādātās plūdu kartes, kā arī izstrādājis plūdu kartes tām nacionālas (valsts) nozīmes plūdu riska teritorijām, kas tika identificētas 2018. gadā. Latvijā plūdu riska teritorijas identificētas Gaujas, Lielupes, Daugavas un Ventas upju baseinu apgabalos, kas saistītas ar pavasara plūdiem vai jūras vējuzplūdiem. Lai gan Vaidava ietilpst Gaujas un Pededze Daugavas upju baseina apgabalā, Alūksnes novads nav iekļauts plūdu apdraudēto vietu sarakstā, līdz ar to var pieņemt, ka plūdu iespējamība klimatisko apstākļu ietekmē ir maznozīmīga. Pavasarī var veidoties ievērojami ledus sastrēgumi, kas rada strauju ūdens līmeņa celšanos. Pededzes upe ir iekļauta šajā sarakstā, taču kā potenciālā plūdu apdraudētā tuvākā teritorija ir Gulbenes novads.

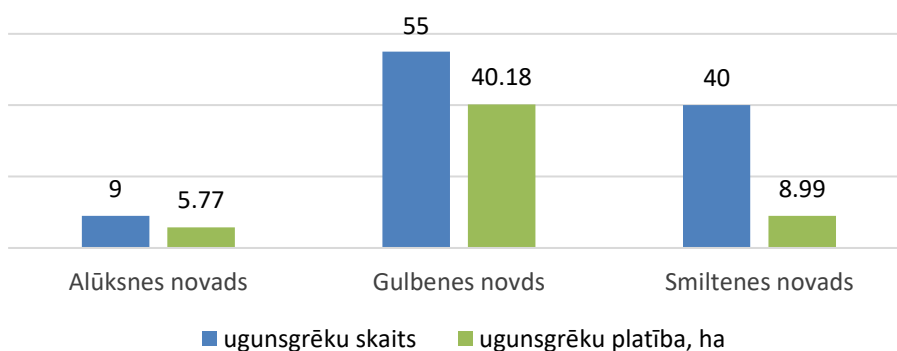
Klimata pārmaiņu kontekstā ir prognozēts, ka ar visaugstāko iestāšanās iespējamību un visizteiktākajām sekām saistāmie riski ir ūdensteču, ūdenstilpju piesārņojums, eutrofikācija un ūdens temperatūras paaugstināšanās ilgāka stratifikācijas perioda, kā arī izšķīdušā skābekļa daudzuma samazināšanās piegrunts slānim. Būtiski palielināsies vielu izskalošana no augsnes – virszemes ūdeņos nonāks vairāk neorganisko barības vielu līdz ar to paredzams, ka klimata izmaiņas būtiski ietekmēs iekšējo ūdeņu ekosistēmas. Viens no būtiskākajiem ezeriem Alūksnes novadā ir Alūksnes ezers, kurš saskaņā ar dabas datu pārvaldības sistēmā “Ozols” pieejamo informāciju ir Eiropas savienības īpaši aizsargājams biotops – eutrofi ezeri ar iegrimušo ūdensaugu un peldaugu augāju, kā arī tajā atrodas īpaši aizsargājamu sugu dzīvotnes. Ezeram 2013. gadā ir izstrādāti ekspluatācijas (apsaimniekošanas) noteikumi. Liela nozīme ir labas lauksaimniecības prakses nosacījumu ieviešanai Alūksnes ezera sateces baseinā, piemēram, buferzonu izveidošana un uzturēšana ap upēm, ezeriem, dīķiem un meliorācijas sistēmām, kur aizliegts lietot augu aizsardzības līdzekļus un minerālmēslus.

Klimata pārmaiņu kontekstā ir prognozēts, ka sausuma un karstuma periodi nākotnē kļūs biežāki, kas palielina reģiona ugunsbīstamību mežos un kūdras purvos. Par meža un purvu ugunsgrēka cēloņiem var būt apzināta vai neapzināta cilvēka darbība vai arī dabas stihija – sausums, karstums, zibens iedarbība. Meža un kūdras purvu ugunsgrēkiem piemīt arī pārrobežu izplatīšanās risks, līdz ar to iespējama nepieciešamība pārrobežu sadarbība katastrofas pārvarēšanai. Par pamatu mežu ugunsgrēku varbūtībai tika analizēti mežu ugunsgrēki Vidzemē

(attēls 10.4.). Laika periodā no 2015. līdz 2020. gada beigām Alūksnes novadā kopumā konstatēti 9 ugunsgrēki (attēls 10.5.), tostarp 2020. gadā novada teritorijā nav bijis neviens meža ugunsgrēks. Salīdzinājuma ar blakus esošajām novadu teritorijām Alūksnes novadā mežu ugunsgrēku skaits un platība ir viszemākā.

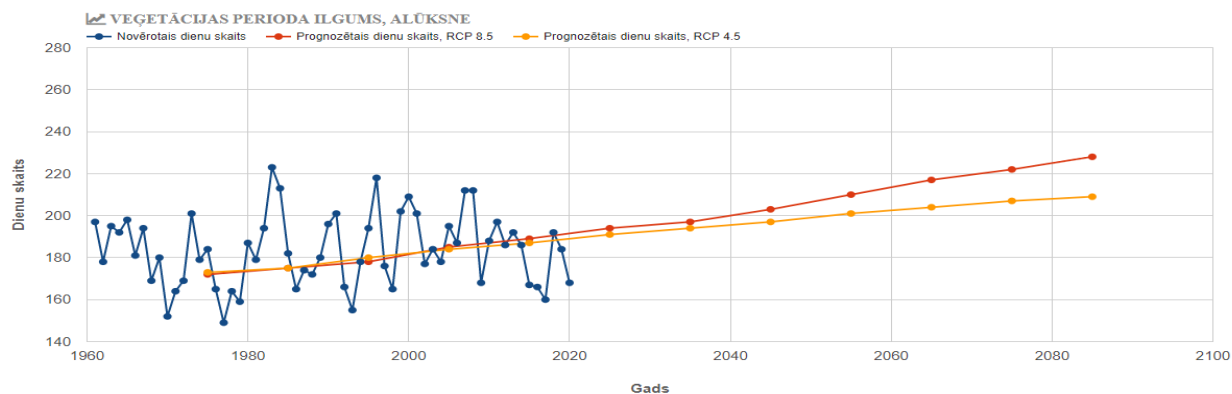

Attēls 10.4. Meža ugunsgrēku skaits un platība Vidzemē,
Avots: CSP dati, Zemkopības ministrija

Attēls 10.5. Meža ugunsgrēku statistika Ziemeļaustrumu virsmēžniecībā no 2015.-2020. gadam, Avots: Valsts mežu dienests

Sagaidāms, ka līdz 2100. gadam gaisa temperatūras paaugstināšanās ietekmē pieaugs veģetācijas perioda ilgums – par aptuveni 22 līdz 39 dienām, jeb 1 mēnesi (attēls 10.6.). Veģetācijas perioda pagarināšanās, it sevišķi pavasarī, palielina kultūraugu bioloģisko ražību. Augu sekā var parādīties tādas kultūras, kā kukurūza graudu ražošanai u.c. dienvidu rajoniem raksturīgi kultūraugi. Salīdzinot prognozes ar novērojumiem secināms, ka veģetācijas perioda ilgums līdz šim nav būtiski palielinājies un ir ļoti mainīgs, kā rezultātā lauksaimniecības nozarē katra nākamā gada tendences ir grūti prognozējamas, piemēram, 2020. gadā veģetācijas periods bija par divām nedēļām īsāks kā 2019. gadā.

Attēls 10.6. Veģetācijas perioda ilgums Alūksnē,
Avots: Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs

Alūksnes novada pielāgošanās klimata pārmaiņām stratēģiskie mērķi

Lai pielāgotos klimata pārmaiņām Alūksnes novadā ir izvirzīti šādi stratēģiskie mērķi:

1. Uzlabot Alūksnes novada pašvaldības institūciju, infrastruktūras un publiskās ārtelpas izturētspēju pret klimata pārmaiņām.
2. Monitorēt, uzkrāt datus un apkopot informāciju par būtiskiem identificētajiem klimata izmaiņu riskiem Alūksnes novadā.
3. Mazināt klimata pārmaiņu apdraudējumu ietekmi uz cilvēku dzīvību, veselību, vidi un īpašumu.

Klimata apdraudējuma riski Alūksnes novadā

Tabulā ir dots pašreizējo un paredzamo risku izvērtējums dažādiem klimata apdraudējuma veidiem Alūksnes novadā. Augstākie pašreizējie riski ir plūdi, karstums, meža ugunsgrēki, eitrofikācija un dzīvnieku slimību ierosinātāju un pārnēsātāju izplatība.

Klimata apdraudējuma veids	Riska līmenis	Paredzamās izmaiņas intensitāte	Paredzamās izmaiņas regularitāte	Paredzamais riska iestāšanās laika posms	Ar risku saistītie rādītāji
Ārkārtīgi augsta temperatūra, karstums	Augsts	Palielinājums	Palielinājums	Īstermiņa*	Vasaras dienu skaits ar stipru karstumu, karsto dienu skaits pēc kārtas
Ārkārtīgs aukstums	Mērens	Samazinājums	Samazinājums	Īstermiņa	Sala dienu skaits, sniegotu dienu skaits
Ekstremāli nokrišņi	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Vidēja termiņa**	Dienų skaits ar stipriem nokrišņiem, ilgstošām lietavām
Plūdi	Augsts	Palielinājums	Palielinājums	Īstermiņa	Ūdens līmeņa paaugstināšanās upēs, ezeros, stipru lietusgāžu izraisīti plūdi
Sausums	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Vidēja termiņa	Dienų skaits bez nokrišņiem, ilgstošs sausuma periods
Vētras	Zems	Bez izmaiņām	Bez izmaiņām	Vidēja termiņa	Vētrainu dienu skaits
Meža un kūdras purvu ugunsgrēki	Augsts	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņā***	Meža ugunsgrēku skaits
Eitrofikācijā upēs un ezeros	Augsts	Palielinājums	Palielinājums	Vidēja termiņa	Ūdens temperatūras paaugstināšanās, skābekļa daudzuma samazināšanās ūdenī
Bioloģiskās daudzveidības samazināšanās	Mērens	Palielinājums	Palielinājums	Vidēja termiņa	Latvijai tipisko biotopu un sugu kopējās platības samazināšanās

Invazīvo augu, kukaiņu un dzīvnieku sugu izplatīšanās	Mērena	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņā	Latvijai neraksturīgo sugu izplatība
Kultūraugu un kokaugu kaitīgo organismu slimības	Zems	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņā	Neiegūtā kultūraugu, kokaugu produkcija
Dzīvnieku slimību ierosinātāju un pārnēsātāju izplatība	Augsts	Palielinājums	Palielinājums	Ilgtermiņā	Dzīvnieku nāves skaits

* Īstermiņa: 0-5 gadi; ** Vidējā termiņā: 5-15 gadi; *** Ilgtermiņā: >15 gadi

Tabula 10.2. Klimata apdraudējuma riski Alūksnes novadā, Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Paredzamā klimata pārmaiņu ietekme pašvaldībā

Tabulā ir apkopota paredzamā klimata pārmaiņu ietekme uz dažādām nozarēm pašvaldībā. Alūksnes novadā klimata pārmaiņu rezultātā visticamāk tiks ietekmēts transporta sektors (ceļa infrastruktūras bojājumi), lauksaimniecība un mežsaimniecība (lauksaimniecībai radīto zaudējumu apmērs, ražas izmaiņas un meža ugunsgrēku skaits), kā arī veselība (karstuma dūrieni).

Skartā politikas nozare	Paredzamā ietekme	Iespējamība	Paredzamais Ietekmes līmenis	Paredzamais iestāšanās laika posms
Ēkas	Pieprasījums pēc ēku dzesēšanas vasarā, samazināts pieprasījums pēc ēku apsildes ziemā.	Iespējams	Mērens	Īstermiņa*
Transports	Iespējami lokāli ceļu izskalojumi, vispārīga ceļa virskārtas ātrāka bojāšanās. Ja gaisa temperatūra daudz svārstās virs un zem nulles, ceļa virskārta bojājas straujāk, to negatīvi ietekmē arī sāls lietošana, pretslīdes vajadzībām.	Visticamāk, jā	Augsts	Īstermiņa
Enerģētika	Enerģijas apgādes tīklu un infrastruktūras bojājumi plūdu, karstuma, vēja rezultātā, enerģijas pieprasījuma izmaiņas.	Visticamāk, jā	Mērens	Īstermiņa
Skartā politikas nozare	Paredzamā ietekme	Iespējamība	Paredzamais ietekmes līmenis	Paredzamais iestāšanās laika posms

Ūdens	Garāki sausuma periodi, kas var veicināt gruntsūdeņu lietošanas pieaugumu ražošanas vajadzībām. Potenciāls dzeramā ūdens un upju, ezeru, dīķu piesārņošanās risks.	Iespējams	Mērens	Vidējā termiņā **
Atkritumi	Notekūdeņu attīrīšanas iekārtu pārpludināšanas risks var pieaugt, vidē nonākt neattīrīti notekūdeņi.	Iespējams	Mērens	Vidēja termiņa
Zemes izmantošanas plānošana	Nepietiekama lietus ūdeņu caurplūde var veicināt ielu seguma bojāšanos, ja stipru nokrišņu laikā ielas applūst uz noteiktu laiku. Gari ielu posmi, kas jāveic pa nenoēnotiem trotuāriem karstā laikā, var sagādāt būtiskas neērtības veciem cilvēkiem.	Iespējams	Mērens	Vidēja termiņa
Lauksaimniecība un mežsaimniecība	Lauksaimniecībā ražu pasliktināšanās dēļ sala, kaitēkļiem un slimībām, mežu veselības un ražīguma pasliktināšanās, ugunsbīstamības pieaugums.	Visticamāk, jā	Augsts	Ilgtermiņā ***
Vide un bioloģiskā daudzveidība	Kaitēkļu skaita pieaugums, invazīvo sugu izplatība, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās.	Iespējams	Augsts	Vidēja termiņa
Veselība	Palielinās negatīvā ietekme uz iedzīvotājiem riska grupās – veci cilvēki, cilvēki ar hroniskām saslimšanām, mazi bērni. Veselības aprūpes noslodzes pieauguma risks.	Visticamāk, jā	Augsts	Vidēja termiņa
Civilā aizsardzība un ārkārtas situācijas	Biežāki klimata izraisīti notikumi, kuri prasa glābšanas dienestu iesaisti.	Iespējams	Mērens	Ilgtermiņā
Tūrisms	Ziemas tūrisma sezonas saīsināšanās, vasaras tūrisma sezonas pagarināšanās.	Visticamāk, jā	Mērens	Vidēja termiņa

* Īstermiņa: 0-5 gadi; ** Vidējā termiņā: 5-15 gadi; *** Ilgtermiņā: >15 gadi

Tabula 10.3. Paredzamā klimata pārmaiņu ietekme uz dažādām nozarēm Alūksnes novada pašvaldībā, Avots: Alūksnes novada pašvaldība

10.3. Sabiedrības izglītošana

Horizontālie vides jautājumi Alūksnes novada pašvaldības teritorijā tiek risināti galvenokārt ar valsts mēroga plānošanas instrumentiem. Pašvaldība un pašvaldības iestādes realizē dažādus projektus vides informācijas un izglītības jomā, vēršot galveno uzmanību uz pirmsskolas un skolas vecuma bērnu auditoriju. Projektu mērķis ir iesaistīt un aicināt līdzdarboties bērnus gan dabas pētniecības procesos, gan klimata pārmaiņu un elektroenerģijas patēriņa paradumu pētišanā, kā arī resursu patēriņa paradumu pētišanā un veselīgu paradumu veidošanā. Izglītības iestādes ļoti aktīvi darbojas makulatūras un bateriju vākšanas un nodošanas kampaņās. Pirmsskolas izglītības iestāde “Sprīdītis” šobrīd ir vienīgā izglītības iestāde Alūksnes novadā kura iesaistījusies Ekoskolu programmā un to veiksmīgi īsteno, 2020. gadā saņemot augstāko Ekoskolu novērtējumu – Vēstnieku statusu. Lielu sabiedrības atbalstu ir guvusi arī ik gadu pavasarī notiekošā Lielā talka, kas liecina par to, ka sabiedrība labprāt iesaistās un līdzdarbojas vides jautājumu risināšanā. Novadā vajadzētu attīstīt kustību sabiedrības līdzdarbībai vides jautājumu risināšanā.

Zinātnes un pētījumu jomā Alūksnes novada pašvaldības aģentūra “ALJA” ir izveidojusi veiksmīgu sadarbību ar Vides risinājumu institūtu par publisko ūdeņu ekoloģiskā stāvokļa izpēti, kas palīdz novērtēt ūdens kvalitāti raksturojošos rādītājus, lai panāktu ūdens apsaimniekošanas pamatmērķi – laba ūdens stāvokļa sasniegšana. Šobrīd ekoloģiskā stāvokļa un iekšezera piesārņojuma izpēte ir veikta Alūksnes ezerā.

Neskatoties uz to, ka interneta vidē ir diezgan plaši pieejama informācija par dabas vērtību saglabāšanu, klimata pārmaiņām un citiem vides jautājumiem, joprojām ir nepieciešama cilvēku – gan vietējo, gan viesu – izglītošana. Ir uzsākts darbs bērnu mērķauditorijas izglītošanā, bet tas nerezultēsies apzinātā rīcībā, ja vides saudzēšanas principi netiks pielietoti ārpus mācību vides. Līdz ar to ir nepieciešama mērķtiecīga pieaugušo auditorijas izglītošana par līdzdalības nozīmi vides mērķu sasniegšanā.

Ekonomisko instrumentu pielietošana vides aizsardzībā, vides informācija un izglītība, vides zinātne un pētījumi, sabiedrības izglītošana un līdzdalība lēmumu pieņemšanā, videi draudzīga rīcība, kā arī vides kontrole Alūksnes novada pašvaldības teritorijā tiek īstenota ar valsts mēroga plānošanas instrumentiem.

10.4. Piesārņojums un riski

Saskaņā ar Valsts sabiedrība ar ierobežotu atbildību “Latvijas Vides, ģeoloģijas un meteoroloģijas centrs” izveidoto reģistru, novadā atrodas 3 piesārņotas (DUS “Alūksne”, DUS “Aizupītes”, Alūksnes ezera dienvidrietumu līcis) un 65 potenciāli piesārņotas vietas. 21 no potenciāli piesārņotajām vietām ir bijušie degvielas uzpildes punkti gan lauku teritorijā (bijušo kolhozu degvielas cisternas), gan pilsētā, no kurām 17 vietās nekāda darbība nenotiek, degvielas cisternas aizvāktas. Potenciāli piesārņoto vietu sarakstā iekļautas 11 atkritumu izgāztuves lauku teritorijās. Tām 2008. gadā veikta rekultivācija, teritorijas apmežotas. Kādreizējās zāgskaidu izgāztuves (pavisam 3) ir pamestas, teritorijas nav rekultivētas. 7 piesārņotās vietas ir pilnībā attīrītas. Visu potenciāli piesārņoto vietu objektos, gan pamestos, gan darbojošos, izpēte par piesārņojuma klātbūtni un piesārņojuma pakāpi nav veikta, tādēļ būtu nepieciešams veikt izpēti par piesārņojuma apmēriem un draudiem.

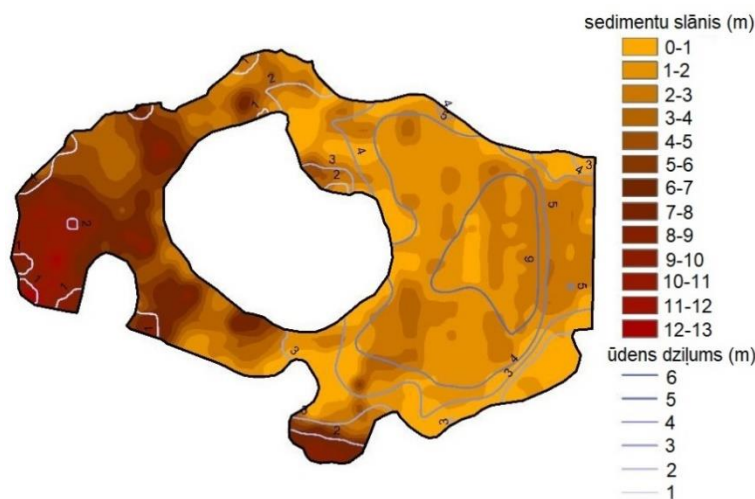
10.5. Būtiskākās ar vidi saistītās problēmas

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no infrastruktūras un komunālo pakalpojumu, vides aizsardzības un dabas resursu darba grupas tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās vides aizsardzības jomas problēmas tika konstatētas:

1. Sosnovska latvāņu invadēto platību izplešanās.
2. Sadzīves kanalizācijas notekūdeņu novadīšana vidē bez attīrīšanas vai neatbilstošos izvedamos rezervuāros.
3. Meliorācijas sistēmu nesakārtotība.
4. Vides piesārņošana ar sadzīves atkritumiem, gaisa piesārņojums.
5. Biežāka apkārtējās vides sakopšanas talku nepieciešamība.

Alūksnes ezera iekšezers (DR līcis)

Viena no visbūtiskākajām vides problēmām Alūksnes novadā ir Alūksnes ezera iekšezera aizaugšana. Alūksnes iekšezers ir neliels līcītis ezera dienvidrietumu galā, ko no pārējā ezera norobežo Kapsētas pussala un Pilssala (Marijas sala). Iekšezers acīmredzot kādreiz stiepies arī tālāk uz rietumiem, kur pašlaik ir pārpurvots pazeminājums. Ziemeļu un dienvidu krasti ir augsti, nodrošinot virszemes ūdeņu noteci uz iekšezeru, nevis pretēji. Iekšezera krasta zonā ezerā ietek daži grāvji, kas novada ūdeņus no pilsētas teritorijas un pārpurvotā pazeminājuma iekšezera rietumu galā. No iekšezera neiztek neviena ūdenstece. Iekšezera sedimentu kartēšanas darbos noteikts, ka ezera gultni sedz nekonsolidētas un maz konsolidētas tekoši plastiskas dūņas, zem kurām iegul sapropelis, apakšējā daļā jaukts ar saldūdens kaļķiezi. Kopējais šo nogulumu biežums plānotās darbības teritorijā sasniedz pat 10-12 m. Pētījumā noteikts, ka ūdens dziļums iekšezērā pārsvarā ir līdz 2 m, kas saistīts ar biezo nogulumu slāni, kas uzkrāties ezerdobē.

Attēls 10.7. Alūksnes ezera iekšezera noteiktā sedimentu biežuma karte ar atzīmētām ūdens dziļuma izolīnijām, Avots: Alūksnes novada pašvaldība

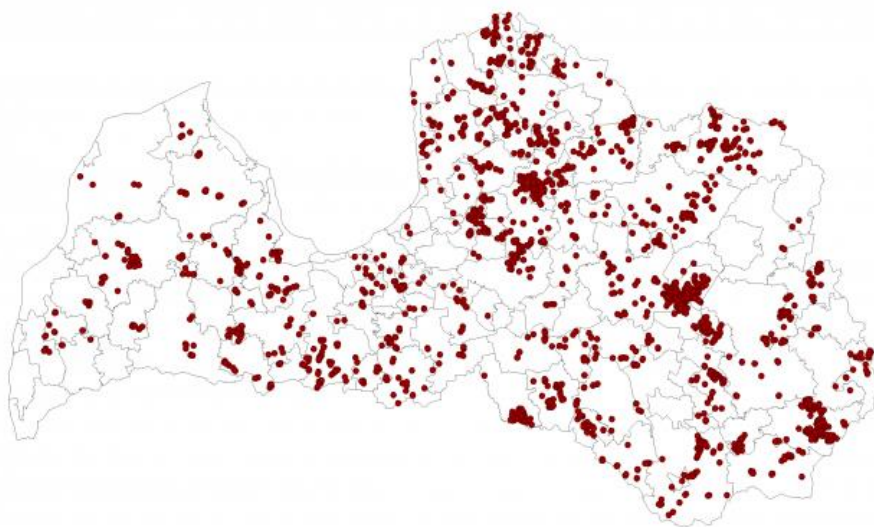
Ņemot vērā to, ka attālums no nogulumu slāņa līdz ūdens virsmai ir mazs, vasaras periodā rodas labvēlīgi apstākļi (silts un gaišs) dažādu ūdensaugu un aļģu augšanai, kas rudenī atmirst, radot vienlaikus nogulumu slāni un barības vielas nākamā gada veģetācijai. Atkārtojoties procesam katru gadu, attālums no nogulumu slāņa līdz ūdens virsmai samazinās, tādējādi laika gaitā atsevišķas iekšezera teritorijas var pārpurvoties. Lai šādu iekšezera “scenāriju” nepieļautu, nepieciešams veikt pasākumus nogulumu slāņa samazināšanai un ūdens dziļuma palielināšanai.

Plānotie iekšezera tīrīšanas darbi koncentrējas zonā, kur ir lielākais nogulumu biežums un ko no pārējā ezera norobežo Pilssala, kā arī līcītī uz dienvidiem no Pilssalas. Plānots izņemt nogulumus līdz 2 m dziļumā, nevis visu nogulumu slāni. Izņemto materiālu paredzēts izlikt divās atbērtnēs ezera krastā, lai nogulumi atūdeņotos un tad pārvietot uz atkritumu poligonu "Kaudzītes".

Veiktais kopējais iekšezera nogulumu analīžu spektrs un iegūtie dati liecina par dažāda veida ietekmēm, tomēr pieļaujamo normu pārsniegumu radījusi tieši antropogēnā ietekme no Alūksnes pilsētas. Skrīninga rezultāti liecina, ka Alūksnes ezera rietumu daļas urbemos konstatētais sapropelis atsevišķās vietās satur naftas produktus, t.sk., policikliskos aromātiskos ogļūdeņražus paaugstinātā, potenciāli bīstamā koncentrācijā. Vidēji paaugstinātais smago metālu daudzums sedimentos (Cu, Zn) var radīt nelielas bažas, taču nevar radīt tiešu bīstamību videi un cilvēkam. Augsta toksiskuma elementi, tādi, kā dzīvsudrabs (Hg), arsēns (As), hroms (Cr) un kadmījs (Cd) nav virs ģeokīmiskā fona un draudus nerada.

Sosnovska latvānis

Saskaņā ar Valsts augu aizsardzības dienesta 2016. gada datiem valstī ir uzmērīti 10 801 ha ar Sosnovska latvāņa (turpmāk – latvānis) invadētajām teritorijām. Salīdzinot datus ar aktuālajiem diemžēl kopējās invadētās 760 uTube76 nav samazinājušas. Valsts līmenī invadēto teritoriju pieaugums 2020. gadā ir 18,04 ha (Valsts augu aizsardzības dienesta 09.11.2020. dati). Savukārt Alūksnes novadā 2020. gadā uzmērīti 292,31 ha invadēto teritoriju, kas salīdzinājumā ar 2016. gada datiem veido invadēto teritoriju pieaugumu par 23,16 ha. Latvāņa invadēto teritoriju pieaugumu daļēji var vērtēt kā datu precizitātes atspoguļojumu ņemot vērā, ka šādu teritoriju kartēšana ir ļoti darbietilpīga un tā notiek pakāpeniski visā valsts teritorijā, to veic Valsts augu aizsardzības dienests esošā budžeta ietvaros, balstoties uz saņemtajiem iesniegumiem par invadētajām teritorijām. Saskaņā ar 2020. gada Valsts augu aizsardzības dienesta datiem, Alūksnes novads ierindojas 7. vietā pēc invadēto platību daudzuma hektāros starp 105 pašvaldībām, kuru teritorijās konstatēta šī invazīvā suga.

Attēls 10.8. Ar Sosnovska latvāni invadēto teritoriju mērījumu vieta,
Avots: Valsts augu aizsardzības dienests

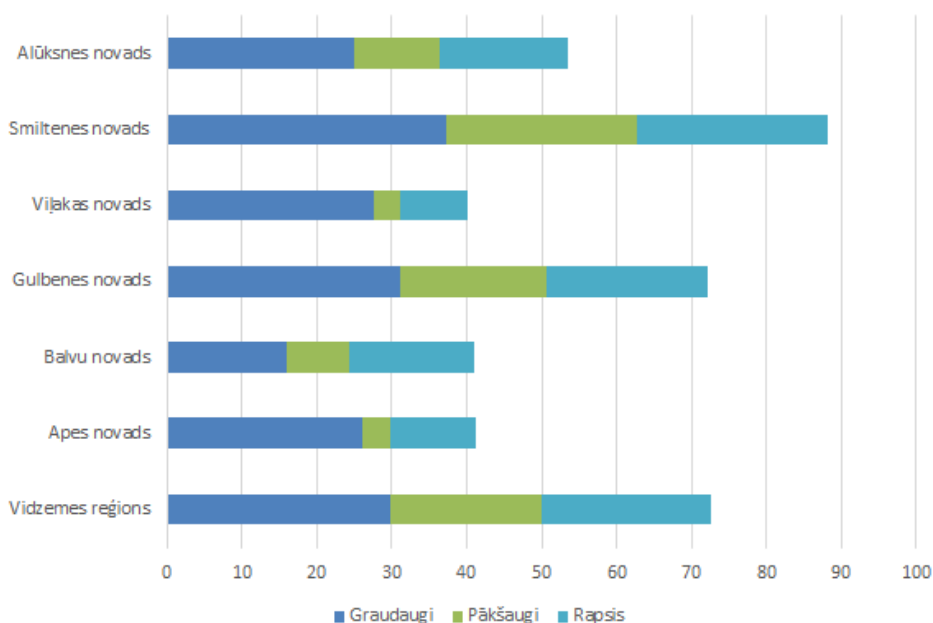
Latvānis ir plaši izplatījies galvenokārt tajās teritorijās, kurās netiek veikta saimnieciskā darbība. Strauju izplatību veicina latvāņa lielais sēklu daudzums, cilvēka darbība, arī satiksme, augsnes pārvietošana, dzīvnieku un putnu pārvietošanās.

Alūksnes novadā latvāņu apkarošanu plāno katra administratīvā vienība patstāvīgi – Alūksnes pilsētā to veic Alūksnes novada pašvaldības aģentūra “Spodra”, pagastos – pagastu pārvaldes. Latvāņu apkarošana parasti tiek uzsākta no pieejamākajām vietām, kur pastāv risks cilvēkiem gūt apdegumus, virzoties uz apdzīvoto vietu nomalēm, lauku teritorijām. Apkarošanai tiek izmantota gan mehāniskā, gan ķīmiskā ierobežošanas metode. Invadēto zemju privātpašniekiem, kas neveic latvāņu apkarošanas pasākumus, tiek piemērots administratīvais sods. Papildus invazīvās sugas ierobežošanai, Alūksnes novadā ir izstrādāts un apstiprināts Sosnovska latvāņa izplatības ierobežošanas pasākumu organizatoriskais plāns 2021.- 2025. gadam.

10.6. Lauksaimniecība, mežsaimniecība

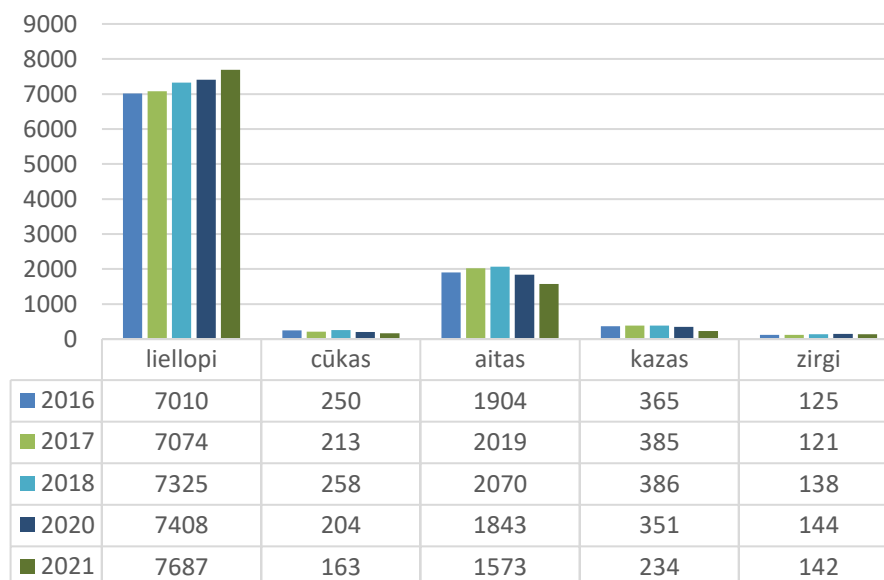
Lauksaimniecība

Alūksnes novada teritorijā lauksaimniecībā izmantojamās zemes (LIZ) kopplatība pēc Valsts Zemes dienesta datiem ir 44 694 ha (01.01.2021. dati). Salīdzinot ar 2017. gadu LIZ kopplatība Alūksnes novadā ir gandrīz nemainīga (0,5% samazinājums).

Attēls 10.9. Lauksaimniecības kultūraugu vidējā ražība reģionā un novados, 2017 g., Avots: CSP

Augkopības sektora analīzei nav pieejami precīzi dati, CSP dati ir veidoti no izlases veidā veiktiem saimniecību apsekojuma rezultātiem. Pēc esošiem datiem, graudaugu un pākšaugu platības Alūksnes novadā no 2014. gada līdz 2016.gadam palielinās, bet samazinās kartupeļu platības.

Attēls 10.10. Lauksaimniecības dzīvnieku skaits Alūksnes novadā

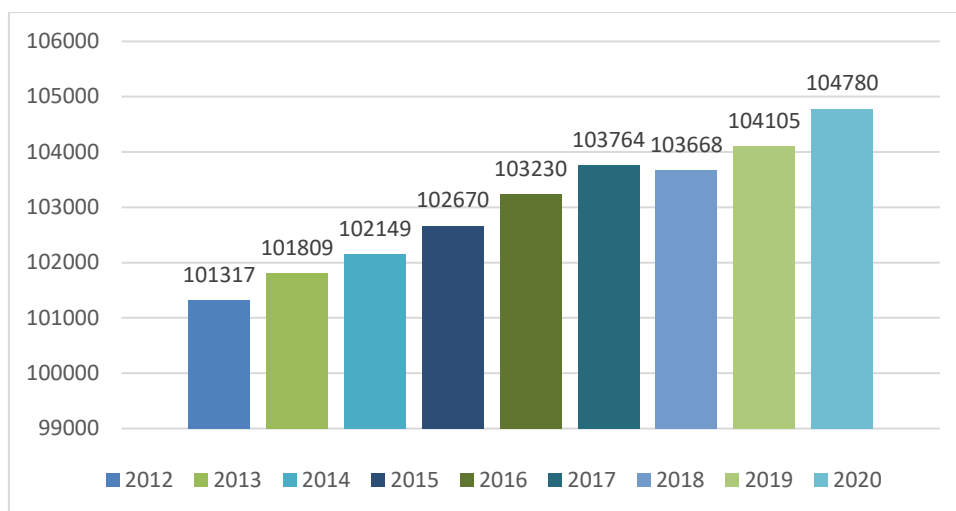
Avots: Lauksaimniecības datu centrs

Lauksaimniecības zemju resursu izmantošanu raksturo mājlopu skaits. Attēlā 10.10. apkopoti lauksaimniecības dzīvnieku dati, no kuriem visvairāk audzētie ir liellopi, to skaits katru gadu pieaug. Attēlā uzskatāmības nolūkos nav attēlots “citu” lauksaimniecības dzīvnieku kopējais skaits (sīkāk netiek izdalīts), jo tas kopš 2018. gada ievērojami palielinājies un pārsniedz liellopu skaitu 22 reizes. 2021. gada janvārī lauksaimniecības datu centrā reģistrēti 269 586 cita veida lauksaimniecības dzīvnieki. Alūksnes novada LIZ ir piemērotas lopbarības ražošanai, kas arī nosaka lopkopības nozares attīstību Alūksnes novada teritorijā.

Vairākas augkopības saimniecības sniedz lauksaimniecības pakalpojumus, lopkopības saimniecības nodarbojas ar graudkopību, tādējādi nodrošinot lopbarības vajadzību saimniecībā, kā arī gūstot papildus ieņēmumus. Kā papildus nozares pamatdarbībai bieži ir dārzenkopība un augļkopība. Attīstās arī netradicionālās lauksaimniecības nozares – garšaugu, ārstniecības augu audzēšana, savvaļas augu vākšana, putnkopība, akvakultūras, zirgkopība, savvaļas dzīvnieku audzēšana. 2020. gadā Alūksnes novadā reģistrētas 653 ZS, no tām 132 saimniecības ir reģistrētas kā bioloģiskie lauksaimniecības uzņēmumi. Bioloģisko lauksaimniecību īpatsvars novadā ir ļoti ievērojams – 20%.

Mežsaimniecība

No visas Alūksnes novada teritorijas kopējās platības meži aizņem 104 780 ha jeb 61,7% lielu platību (01.01.2021. dati). Salīdzinot meža platību izmaiņas pēdējo piecu gadu laikā, mežu teritorijas ar katru gadu palielinās. Valsts meža dienests prognozē meža platību pieaugumu arī turpmāk, jo turpinās lauksaimniecībā neizmantoto zemju dabiskā aizaugšana, kā arī to mērķtiecīga apmežošana. Latvijā kopumā arī novērojams meža zemju pieaugums.

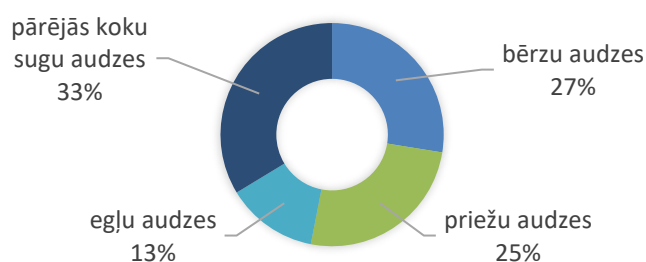

Attēls 10.11. Mežu platības Alūksnes novada teritorijā

Avots: Valsts zemes dienests

Pēc Alūksnes novada pašvaldības datubāzes datiem uz 2019. gadu, Alūksnes novada pašvaldības īpašumā un tiesiskajā valdījumā ir 1 412 ha meža zemju.

Alūksnes novadā, tāpat kā visā Latvijā, aug jauktu koku meži. Tie ir vietās, kur pastāv četri gadalaiki – ziema, pavasaris, vasara un rudens. Jauktajos mežos aug dažādi koki. Alūksnes novada pašvaldības mežu iedalījums pēc valdošajām koku sugām ir šāds:

Attēls 10.12. Mežu iedalījums pēc valdošo koku sugām

Avots: Alūksnes novada pašvaldības mežu apsaimniekošanas plāns 2020.-2024. gadam

Pašvaldības mežu apsaimniekošanu, pamatojoties uz plānu “Alūksnes novada pašvaldības mežu apsaimniekošanas plāns 2020.-2024. gadam”, veic pašvaldības aģentūra “Spodra”. Plānu paredzēts aktualizēt reizi piecos gados, kas ietver meža apsaimniekošanas pasākumus – koku ciršana; meža atjaunošana, jaunaudžu kopšana un meža aizsardzība; meža infrastruktūras būvniecība; dabas un kultūras vērtību aizsardzība un apsaimniekošana. Mežu apsaimniekošanā tiek nodarbināti divi strādnieki.

10.7. Ūdens resursu apsaimniekošana

Alūksnes novadā ir daudz virszemes ūdeņu – upju un ezeru. Liela nozīme ir Alūksnes ezeram, kas ir vienpadsmitais lielākais ezers Latvijā un lielākais Alūksnes novadā, atrodas 183 m virs jūras līmeņa, dziļākā vieta – ~ 20 m. Tas veido Alūksnes klimatu, jo darbojas kā sava veida amortizators, kas mazina temperatūras svārstību amplitūdu salīdzinājumā ar tuvāko apkārtni. Lielākā daļa no Alūksnes virsūdeņiem nonāk Alūksnes ezerā, tikai neliela daļa – Maltavnieku upītē un pēc tam Vaidavā. Alūksnes novada ūdeņu teritorijas ietilpst Daugavas upju baseinā, Gaujas upju baseinā un Veļikajas upju baseinā. Daugavas baseinā nozīmīgākā ir Pededze ar lielākām pietekām: Akaviņu, Alūksni, Igrīvi, Ievedni, Paparzi, Virguļicu. Gaujas baseina ūdensteces veido Vaidava ar lielākajām pietekām – Raudupi, Dzilnupi, Cekuļupīti un Melnupe ar lielākajām pietekām Medņupi, Blīgzni, Dzirnāvupīti. Veļikajas baseina ūdensteces ir Kūdupe ar pieteku Bērzupīte un Liepna ar pieteku Vorubku.

Alūksnes novada teritorijā atrodas 129 ezeri, no tiem 124 ir lielāki par 1 ha. Lielākais no tiem ir Alūksnes ezers (1543,7 ha), mazākais – Tellītis (0,5 ha). Novada teritorijā ir 8 publiskie ūdeņi (tajā skaitā 2 upes posmi): Alūksnes ezers, Ilgāja ezers, Indzera ezers, Sudalezera daļa (daļa no ezera atrodas Gulbenes novadā), Vaidavas ezers, Murata ezera daļa (daļa no ezera atrodas Igaunijā), Pededzes upe, no Alūksnes ietekas līdz ietekai Aiviekstē, un Vaidavas upe posmā pa Latvijas-Igaunijas robežu.

Melioratīvo darbu rezultātā (iztaisnojot dabīgo ūdensteču gultnes) daudzviet ir izjaukts mazo upju dabiskais noteces režīms, sausās vasarās tās izžūst un kalpo kā parasti novadgrāvji. Rezultātā samazinās straumes ātrums, paaugstinās eutrofikācijas līmenis, kas noved pie bioloģiskās daudzveidības konkrētā areāla samazināšanās.

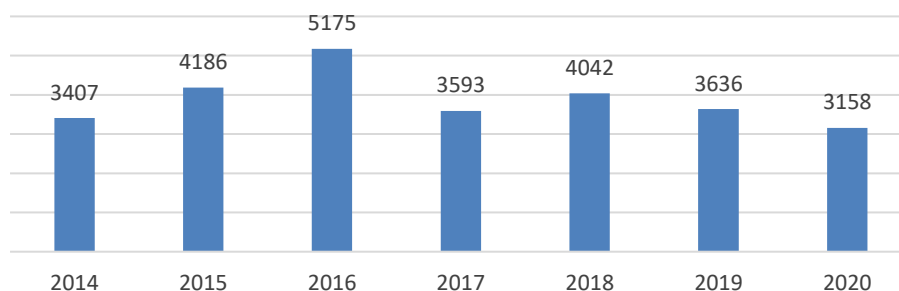
Pašvaldības aģentūras “ALJA” darbības galvenais mērķis ir lietderīga un efektīva Alūksnes novada administratīvajā teritorijā esošo publisko ezeru un upju apsaimniekošana, publisko pakalpojumu sniegšana Alūksnes novada iedzīvotājiem, kā arī viesiem un tūristiem, rūpnieciskās zvejas un licencētās makšķerēšanas, ūdenssporta un atpūtas organizācijas jautājumos, kas saistīti ar Alūksnes novada publisko ezeru (tajā skaitā – salu), upju un krasta zonas izmantošanu. Aģentūra apsaimnieko Alūksnes novada publiskās ūdenstilpes: Alūksnes ezeru, Sudala ezeru, Indzera ezeru, Vaidavas ezeru, Murata ezeru, Ilgāja ezeru, Vaidavas upi, posmā pa Latvijas – Igaunijas robežu un Pededzes upi, posmā no Alūksnes upes ietekas uz leju līdz novada robežai.

Novada publisko ūdeņu apsaimniekošanai tiek piesaistīts Valsts Zivju fonda finansējums zivju resursu pavairošanai un aizsardzībai.

Bez zivju resursu pavairošanas un aizsardzības, valsts finansējums saņemts arī par zivju resursu zinātni (2014. un 2015. gadā) un veikti administratīvo pārkāpumu maksājumi (2015. un 2016. gadā).

2011. gadā veikta Alūksnes ezera hidrotehniskās būves (tača) Jaunalūksnes pagastā rekonstrukcija.

Makšķerēšanai Alūksnes ezerā ir jāsaņem makšķerēšanas licence. Izsniegto licenču skaits ir apkopots zemāk ievietotajā tabulā.

Attēls 10.13. Izsniegto makšķerēšanas licenču skaits

Avots: Pašvaldības aģentūra "ALJA"

Līdz šim ūdenstilpes, kurām nav publisko ūdeņu statuss, bet zvejas tiesības pieder valstij, apsaimnieko novada pagastu pārvaldes. Viena no galvenajām problēmām ūdens resursu apsaimniekošanas jomā ir ūdeņu eitrofikācija. Eitrofikāciju bieži vien veicina notekūdeņu nepareiza vai nepilnvērtīga apsaimniekošana. Eitrofikācijas rezultātā novērojama Alūksnes ezera aizaugšana aptuveni 30 ha platībā. Kopumā novada virszemes ūdeņus raksturo laba ekoloģiskā kvalitāte, labas pašattīršanās spējas, ļoti zemas metālu un naftas produktu koncentrācijas un samērā zemas organisko vielu un biogēnu koncentrācijas.

Alūksnes novadā nav Veselības inspekcijas peldvietu ūdens kvalitātes sistēmā iekļautu peldvietu. Pašlaik Alūksnes novada pašvaldības aģentūras "ALJA" apsaimniekošanā atrodas iekārtotas peldēšanas vietas Alūksnes pilsētā – Pilssalā, Vējiņā, Šūpalās un Melnumā. Divas peldēšanas vietas ir iekārtotas Kornetos, Veclaicenes pagastā pie Dzērves un Ievas ezeriem, Jaunalūksnes pagastā pie Sisenīša ezera, Liepnas pagastā atpūtas vietā "Cālenītis". Alūksnes novadā trūkst labas kvalitātes publisko peldvietu. Viena no būtiskākajām problēmām publisko peldvietu ierīkošanā ir neveiksmīga sadarbība ar ūdenstilpju privātīpašniekiem, vai arī privātīpašniekiem, kuru zeme ir jāšķērso līdz peldvietai. Nepieciešams uzlabot arī citu ūdeņiem piegulošo infrastruktūru.

10.8. Publisko teritoriju labiekārtojums

Alūksnes novada teritorijas plānojumā izdalīta funkcionālā zona – Dabas un apstādījumu teritorijas. Tā ir labiekārtota vai nepietiekami labiekārtota publiskā ārtelpa, mākslīgās ūdenskrātuves un vaļējie novadgrāvji pilsētā, autostāvvietas, kapsētas, pludmales un dabiskās krastmalas, aizsargstādījumi, teritorijas, kas pieguļ sabiedriskām un publiskām iestādēm, kā arī teritorijas, kuru papildizmantošana ir tūrisma, atpūtas un sporta infrastruktūras nodrošināšana.

Savukārt saskaņā ar 2013. gada 30. aprīļa Ministru kabineta noteikumu Nr.240 "Vispārīgie teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi" 2.21. punktu, publiskā ārtelpa ir sabiedrībai pieejamas teritorijas un telpa, ko veido ielas, bulvāri, laukumi, parki, dārzi, skvēri, pagalmi, krastmalas, pasāžas, promenādes un citas vietas, kas nodotas publiskai lietošanai neatkarīgi no to īpašuma piederības.

Pie pašvaldības iestādēm (izglītības un citām) piegulošās teritorijas, ko izmanto bērni, jaunieši un citi pilsētas iedzīvotāji mierīgai un aktīvai atpūtai, Alūksnes pilsētā ir 1,28% no visas pilsētas sauszemes teritorijas. Šīs teritorijas galvenokārt ir labiekārtotas un pielāgotas sabiedriskās vai publiskās ēkas izmantošanas funkcijai.

Pašvaldībai piederošas parku, skvēru un zaļo zonu teritorijas aizņem 7,16% (77,04 ha) no visas pilsētas teritorijas. Tikai neliela daļa no teritorijām ir labiekārtotas (nodrošinātas ar

visa veida atpūtai nepieciešamo infrastruktūru un labiekārtojuma elementiem), daļa no teritorijām ir sakārtotas (tiek regulāri pļautas), bet ar nepietiekamu labiekārtojuma elementu nodrošinājumu, līdz ar to tās netiek pilnvērtīgi izmantotas. Daļa no dabas un apstādījumu teritorijām tiek izmantotas ļoti reti, tām nav skaidri noteikts izmantošanas mērķis.

Aptuveni puse (80,34 ha) no Alūksnes pilsētas teritorijā esošajiem un pašvaldībai piederošajiem mežiem tiek izmantoti rekreācijas vajadzībām.

Alūksnes ezerā esošās salas un ezera piekraste arī uzskatāmas par dabas un apstādījumu teritorijām, kas ir publiski pieejamas. Tie ir 3,05% no visas pilsētas sauszemes teritorijas. Šajās teritorijās ietilpst arī labiekārtotās pilsētas peldēšanas vietas (Pilssalas, Vējiņa, Melnuma). Turpmāk peldēšanas vietās nepieciešams atjaunot/uzstādīt jaunus labiekārtojuma elementus, savu laiku jau nokalpojušo vietā, kā arī nepieciešams apzināt ezera piekrastes zonas, kuras cilvēki izmanto kā peldēšanas vietas un kuras nav nodrošinātas ar peldēšanas vietai nepieciešamo infrastruktūru.

Pie publiskām teritorijām uzskatāmi arī daudzdzīvokļu namu pagalmi, kā arī pie ielām piegulošās zaļās zonas. Turpmāk nepieciešams apzināt pilsētas daudzdzīvokļu namu pagalmu stāvokli un motivēt iedzīvotājus sadarboties ar pašvaldību vai zemes īpašnieku, sakārtot un labiekārtot savu dzīves vidi. Savukārt pašvaldībai piederošās zaļās zonas pie ielām tiek regulāri pļautas un koptas, nodrošinātas ar labiekārtojuma elementiem. Turpmāk nepieciešams veicināt labāku sadarbību ar privātpašumu īpašniekiem sakarā ar dzīvžogiem un žogiem, kas iestādīti uz pašvaldības zemes vai sarkano līniju robežās.

Publiski pieejamas ir arī kapu teritorijas – Alūksnes novadā tās ir 8 – Lielie kapi Alūksnes pilsētā, Mazie kapi Alūksnes pilsētā, Ezeriņu kapi Annas pagastā, Saižu kapi Liepnas pagastā, Sprindulkalna kapi Liepnas pagastā, Liepnas kapi Liepnas pagastā, Mārupes kapi Mārupes pagastā un Kūdupes kapi Pededzes pagastā, kas kopumā no Alūksnes novada teritorijas aizņem 0,026%.

Alūksnes novada teritorijā – pagastos un pagasta centros – būtu nepieciešams apzināt visas publiskā lietošanā nodotās dabas un apstādījumu teritorijas, novērtēt to stāvokli, noteikt konkrētu teritoriju izmantošanas mērķi (parks, skvērs, peldvieta, autostāvvietā, utt.) un izvirzīt prioritātes teritoriju labiekārtošanai.

Šobrīd zināmas un uzskaitītas šādas ainaviski un/vai vēsturiski nozīmīgas, kā arī iedzīvotāju atpūtai izmantojamas platības, kas atrodas pašvaldības īpašumā:

Nosaukums	Platība, ha	Piezīmes
Alūksnes muižas parks	23,98	Valsts nozīmes arhitektūras piemineklis <i>Parks</i> (valsts aizsardzības Nr. 2666). Pakāpeniski tiek atjaunotas mazās arhitektūras formas, teritorija tiek regulāri kopta. Ir veikta parka vēsturiskā izpēte un izstrādāta parka atjaunošanas koncepcija.
Daļa no Alūksnes muižas parka/pilsētas skvērs ar bērnu rotaļu laukumu	2,26	Teritorijā izveidots bērnu rotaļu laukums.
Tempļakalna parks	21,31	Parkā izveidots skatu tornis un uzlabots celiņu segums.

Zaļā zona starp Alūksnes muižas parku un Pilssalu	1,35	Teritorija tiek regulāri pļauta, tajā atrodas apļveida dīķis ar strūklaku.
Kanceles kalniņš	6,20	Vēsturiski izveidojusies kulta vieta.
Helēnas pils parks	4,74	Visa teritorija netiek aktīvi izmantota, līdz ar to arī regulāri kopta, tomēr tā ir brīvi pieejama.
Jāņkalniņš ar Kvēpīti	5,74	Teritorija atrodas pie skolas, tiek regulāri kopta un ziemā tiek izmantota aktīvām aktivitātēm.
Alūksnes Pilssala	11,85	Teritorija pilnībā labiekārtota. Tajā atrodas pilsdrupas, pilsētas estrāde, sporta stadions un cita sportiskām aktivitātēm paredzēta infrastruktūra, bērnu rotaļu laukums un peldēšanas vietas.
Tīklu saliņa	0,31	Nepieciešama teritorijas labiekārtošana.
Bībeles muzeja/TIC skvērs	0,25	Teritorija labiekārtota un piemērota tūristu grupu uzņemšanai.
Lielā Ezera ielas skvērs	0,7	Teritorijai bijuši izstrādāti vairāki rekonstrukcijas projekti.
Siguldas ielas skvērs	0,13	Teritorija tiek regulāri pļauta un kopta, tomēr nepieciešami celiņu seguma uzlabojumi un citi nelieli labiekārtošanas darbi.
Tautas skvērs	0,41	Teritorijā veikti labiekārtošanas darbi.
Dārza un Jāņkalna ielas skvērs	0,13	Teritorija tiek kopta.
Tālavas ielas mežaparks	8,4	Daļā no teritorijas plānota dzīvnieku kapsēta.
Siseņu priedes (mežaparks) un Saullēkta dārzs	80,4	Teritorijā veiktas ainavu cirtes, izvietotas akmens skulptūras, atjaunots stāvlaukums.
Alsviķu parks	2,90	Vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis <i>Parks</i> (valsts aizsardzības Nr.2623).
Sporta laukums Alsviķos	1,09	Aktīvās atpūtas teritorija.
Bērnu rotaļu laukums Alsviķos	0,30	Atpūtas teritorija bērniem.
Vasaras brīvdabas estrāde Alsviķos	0,40	Labiekārtota atpūtas teritorija.
Hokeja laukums Strautiņos	0,18	Aktīvās atpūtas teritorija.
Atpūtas un peldēšanas vieta Strautiņos	4,30	Ierīkota peldvieta, uzstādīti āra trenāžieri, lapene un sporta laukums.
Annas skvērs	0,20	Teritorija sakārtota kopš 2010. gada. Izvietoti āra trenāžieri un bērnu rotaļu laukums.

Ilzenes parks	5,30	Īpaši aizsargājama dabas teritorija, dabas piemineklis – aizsargājamie dendroloģiskie stādījumi.
Ilzenes pagasta āra trenāžieru laukums	0,30	Teritorijā izveidots laukums 2016. gadā. Teritorija iedzīvotājiem brīvi pieejama.
Ilzenes pamatskolas sporta laukums	0,22	Teritorijā izveidots sporta laukums.
Mežinieku sporta un atpūtas bāze	98,0	Teritorijā izveidota biatlona trase.
PII “Pūcīte” Kolbergī	0,54	Labiekārtota atpūtas teritorija.
“Dainas”, Jaunalūksnes pagasts	0,40	Izbūvētas 3 lapenes, norobežojošas koka barjeras, izveidota ugunsкура vieta, uzstādīta tualete, atjaunoti soli un deju grīda.
Sisenītis	0,09	Teritorijā atrodas Sisenīša ezers. Peldvieta labiekārtota.
Jaunlaicenes muižas parks	13,30	Vietējās nozīmes arhitektūras piemineklis.
Liepņas parks (teritorija pie Liepņas tautas nama)	1,3	Parks izveidots 20.gs. 70. gados.
Mārupes muižas parks	0,4	Labiekārtots parks ar izveidotu trenāžieru laukumu.
Sociālā māja, Mārkalnes pagasts	4,0696	Teritorijā sporta laukums un parks.
Pededzes pamatskola	0,6	Pasaku taka ābeļdārzā un bērnu rotaļu laukums.
Zeltiņu pagasta sporta un atpūtas parks	1,10	Parks sākts veidot 2008. gadā. Labiekārtota, iedzīvotājiem pieejama teritorija.

Tabula 10.4. Publiskās teritorijas, kas atrodas Alūksnes novada pašvaldības īpašumā

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Papildus iepriekš minētajām novada teritorijām, pie sabiedrībai publiski pieejamām pieminamas arī visas aizsargājamās dabas teritorijas (sadaļā Vides aizsardzība), lielākā daļa teritoriju pie aizsargājamiem valsts vai vietējās nozīmes kultūras pieminekļiem, kā arī atsevišķas privātpašumos esošās teritorijas.

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Ar teritorijas plānojumu pašvaldībai jānosaka ražošanas zonas novadā, kas būtu saskaņā ar iedzīvotāju vēlmēm, lai nerastos konfliktsituācijas starp uzņēmumiem un iedzīvotājiem.
2. Jāpilnveido atkritumu šķirošanas un nodošanas punkti, jāveido vienots marķējums visā novada teritorijā.

3. Jāsargāt un jākopj aizsargājamās dabas teritorijas, veidojot cilvēka un dabas mijiedarbību.
4. Pašvaldībai jānosaka konkrēti noteikumi, attīstības virzieni atjaunojamās enerģijas attīstības virzienā.
5. Jāpalielina iedzīvotāju informēta dabas aizsardzības un vides jautājumu jomās.

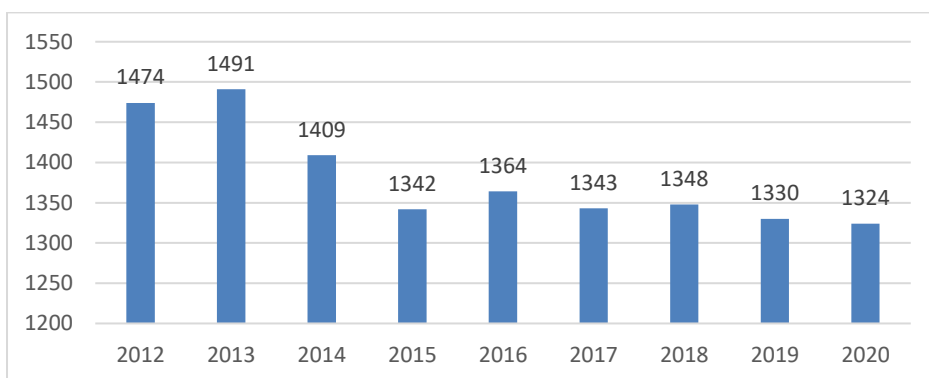
11. EKONOMISKĀ ATTĪSTĪBA

11.1. Uzņēmējdarbība, nodarbinātība

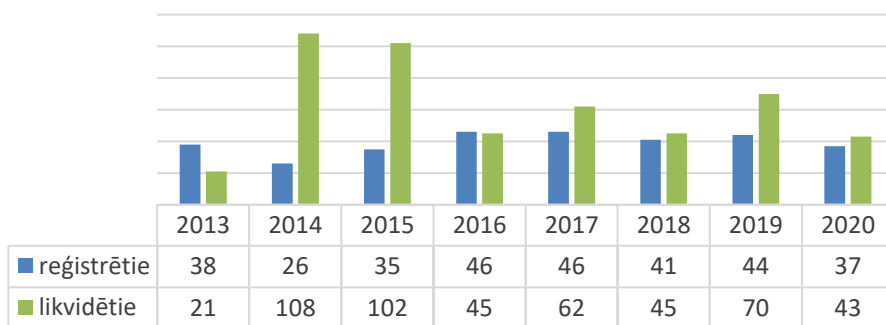
Uzņēmējdarbība

Uzņēmējdarbības vides attīstība ir viens no priekšnoteikumiem novada vispusīgai attīstībai. Novadam ir būtiski saglabāt un piesaistīt jaunus uzņēmumus, kuri rada un uztur labi atalgotas darbavietas. Uzņēmējdarbības attīstību ietekmē novada atrašanās vieta – krustpunkts starp trīs valstīm (Latvijas Republika, Igaunijas Republika, Krievijas federācija). Novads ir bagāts ar dabas resursiem, kurus var izmantot, lai ražotu produktus ar augstu pievienoto vērtību, lai attīstītu rekreācijas tūrismu, sniegtu pakalpojumus.

Ekonomiski aktīvo statistikas vienību skaits 2020. gadā bija 1324. Alūksnes novadā ir reģistrēti 20 uzņēmumi, kuru apgrozījums 2020. gadā pārsniedza 1 miljonu eiro, kas ir pozitīvs rādītājs, neskatoties uz to, ka ekonomiski aktīvo statistikas vienību skaits kopš 2013. gada sarucis par 148 vienībām. Kopš 2013. gada rādītājs vērtējams kā stabils, nepazeminoties zem 1 300 uzņēmumiem.

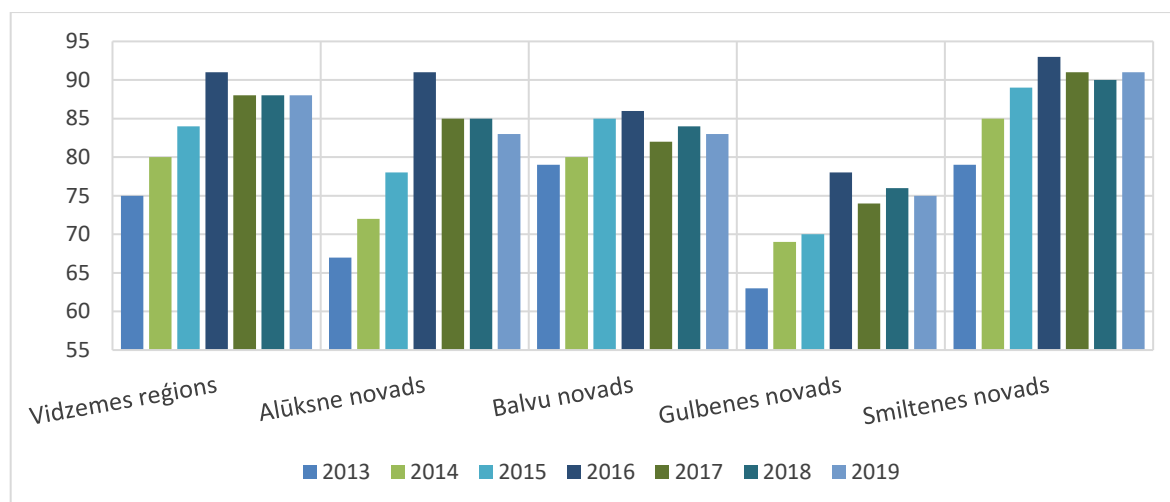
Attēls 11.1. Ekonomiski aktīvo statistikas vienību skaits Alūksnes novadā, Avots: Lursoft

Attēls 11.2. Uzņēmumu reģistrēšanās un likvidēšanās dinamika Alūksnes novadā,

Avots: Lursoft

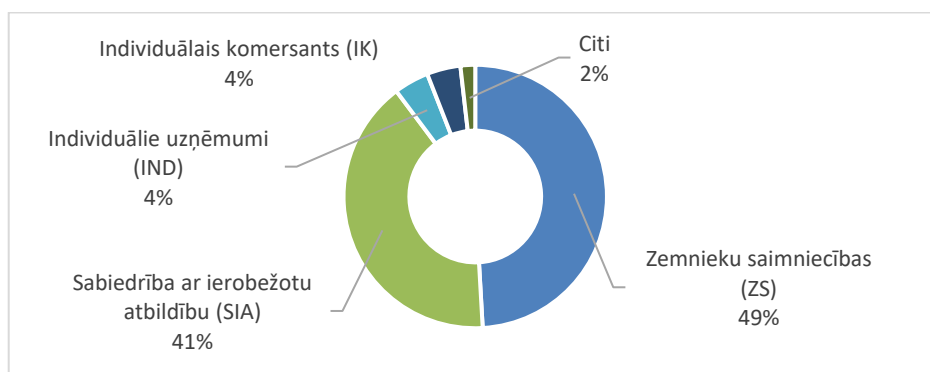
Uzņēmumu reģistrēšanas un likvidēšanas dinamika pēdējos gados ir strauji mainījusies. 2014. un 2015. gadi iezīmējušies kā gadi, kuros visvairāk likvidēti uzņēmumi, jo likvidēto uzņēmumu skaits vairāk nekā četras reizes 2014. gadā un trīs reizes 2015. gadā pārsniedzis reģistrēto uzņēmumu skaitu. Kopš 2016. gada uzņēmumu reģistrēšanas un likvidēšanās dinamika vērtējama kā stabila, ar nelielu tendenci uzņēmumu skaitam sarukt.

Attēls 11.3 Tirdzniecības sektora ekonomiski aktīvi uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem, 2013.-2019.g., Avots: CSP dati

Vērtējot uzņēmumu skaitu novadā, ir būtiski to skatīt griezumā, cik uzņēmumu ir uz 1 000 novada iedzīvotājiem. Alūksnes novadā 2019. gadā bija 83 uzņēmumi uz 1000 iedzīvotājiem. Šāds rādītājs ir stabils visā pārskata periodā. Salīdzinot ar blakus novadiem un Vidzemes plānošanas reģionu, neliels pieaugums ir novērojams visās aplūkotajās teritorijās.

Alūksnes novadā ir izteikts pārkums ar reģistrētajām ZS, kuras sastāda 53% no visām reģistrētajām komercdarbības formām Alūksnes novadā.

Attēls 11.4. Reģistrētās komercdarbības formas Alūksnes novadā 2020. gadā
Avots: Lursoft

Attēlā 11.4. attēlots procentuālais sadalījums ar reģistrētajām komercdarbības formām novadā. Alūksnes novadā viena no lielākajām ekonomiskajām specializācijām ir lauksaimniecība. Attiecīgi ZS ir visvairāk izmantotā komercdarbības forma, kas sastāda 49% no visām reģistrētajām komercdarbības formām novadā. Otrā visvairāk reģistrētā komercdarbības forma ir sabiedrība ar ierobežotu atbildību, kuras īpatsvars ir 41%. Nelielu daļu sastāda Individuālie uzņēmumi un Individuālie komersanti, attiecīgi katra 4% no visām reģistrētajām komercdarbības formām Alūksnes novadā. Pārējos 2% sastāda citas reģistrācijas formas, piemēram, paju sabiedrības, filiāles un citi.

NOZARE NACE 2	Uzņēmumu skaits	Lielākie darba devēji
---------------	-----------------	-----------------------

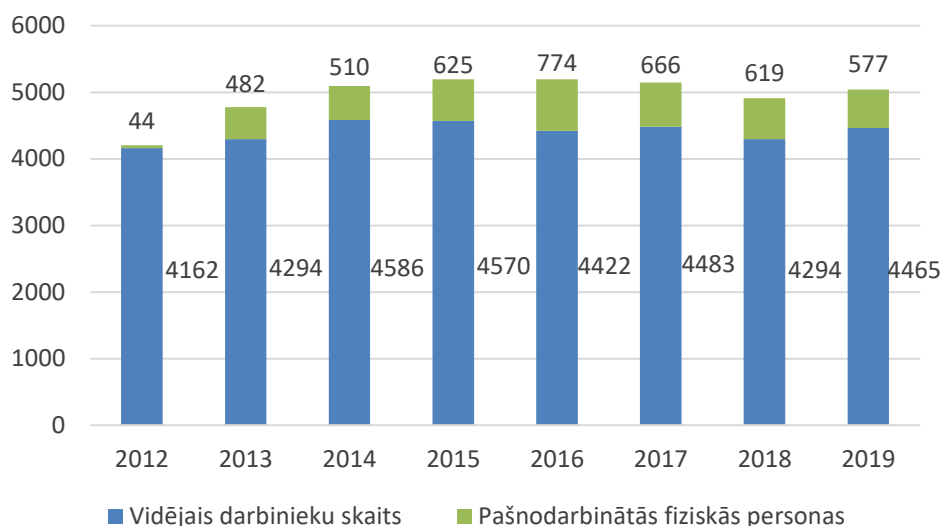
Lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība	456	ZS "KADIĶI M.A." SIA "OLUKSNE" SIA "EDOJRA"
Citi pakalpojumi	119	SIA "LANSO" SIA "PAU"
Vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība, automobiļu un motociklu remonts	104	SIA "ALTA S" SIA "VALDIS" SIA "RIJUPE"
Būvniecība	95	SIA "ALŪKSNES ENERGOCELTNIEKS" SIA "OZOLMĀJAS" SIA "SORMA"
Profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi	81	SIA "ALŪKSNES PROJEKTI" SIA "Projekts EAE" SIA "LABĀKIE DRAUGI"
Apstrādes rūpniecība	69	SIA "CEWOOD" SIA "OZOLI AZ" SIA "4 PLUS" SIA "JM GRUPA"
Operācijas ar nekustamo īpašumu	50	SIA "KR5" SIA "SKUJŅAS J" SIA "LV MEŽSAIMNIEKS"

Tabula 11.1. Alūksnes novada uzņēmumi pēc NACE klasifikatora 2019. g., Avots: CSP dati

Lielākās nozares pēc uzņēmumu skaita 2019. gadā bija lauksaimniecība, mežsaimniecība un zivsaimniecība ar 456 uzņēmumiem. Kā otra lielākā nozare bija pakalpojumu nozare ar 119 uzņēmumiem. Vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā un automobiļu un motociklu remonta jomā 104 uzņēmumi. Nozīmīgu lomu vietējā ekonomikā ieņem arī būvniecības nozare, profesionālie, zinātniskie un tehniskie pakalpojumi, apstrādes rūpniecība un operācijas ar nekustamo īpašumu.

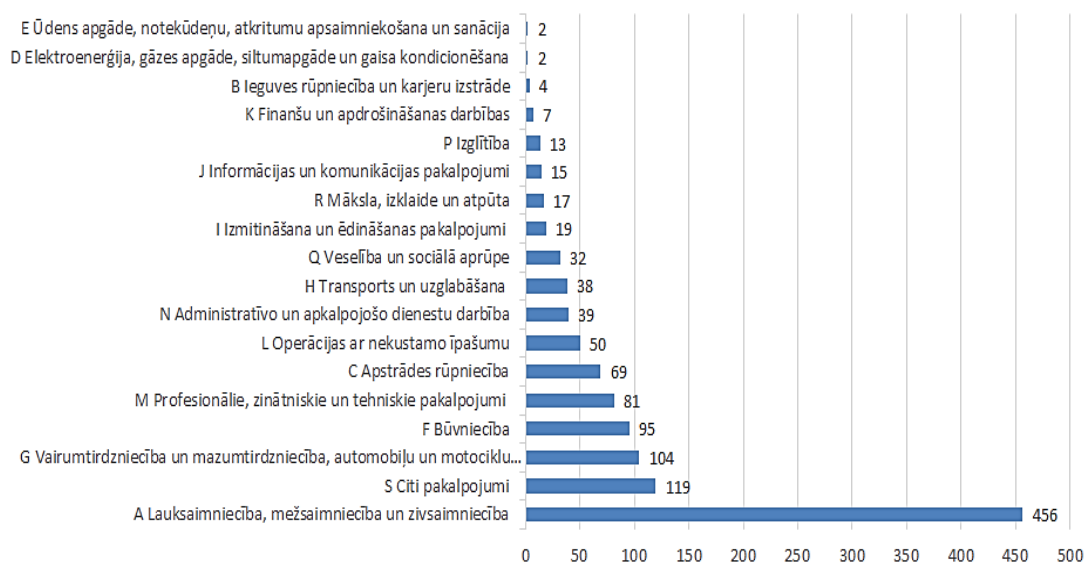
Nodarbinātība

Nodarbinātības un darba samaksas rādītāji raksturo gan ekonomiskās, gan sociālās jomas attīstību un atspoguļo iedzīvotāju labklājības līmeni. Alūksnes novada ģeogrāfiskais novietojums attiecībā pret Latvijas galvaspilsētu un citām lielākajām valsts pilsētām ietekmē situāciju darba tirgū un ekonomiskajos procesos.

Attēls 11.5. Vidējā darbinieku skaita attiecība pret pašnodarbinātām fiziskām personām, 2012.-2019.g., Avots: CSP dati

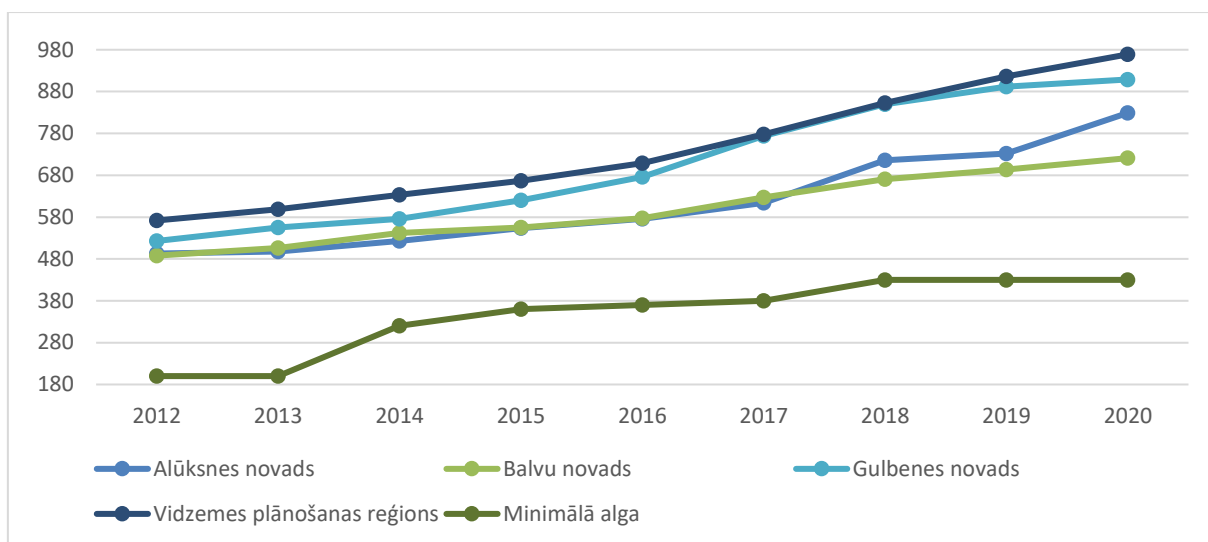
Nodarbinātības līmenis novadā vērtējams kā stabils ar pozitīvu pieauguma tendenci. No 2012. gada vidējais darbinieku skaits novadā pieaudzis par 303 darbiniekiem. Pozitīvs pieaugums vērojams arī pašnodarbināto personu skaitā. No 2012. gada pašnodarbināto personu skaits ir ievērojami pieaudzis, par 533 personām. Pēc Lursoft rīcībā esošajiem datiem, 2020. gadā 48 uzņēmumi nodarbināja savā uzņēmumā vairāk nekā 10 darbinieku.

Attēls 11.6. Darbinieku skaits pa NACE nozarēm Alūksnes novadā 2020. gadā, Avots: CSP dati

Pēc NACE klasifikatora, visvairāk darbinieku Alūksnes novadā ir strādājoši lauksaimniecības, mežsaimniecības un zivsaimniecības sektoros, pakalpojumu nozarē un vairumtirdzniecībā un mazumtirdzniecībā. Nozīmīgu lomu novada nodarbinātībā ieņem arī, būvniecības, profesionālo, zinātnisko un tehnisko pakalpojumu un apstrādes rūpniecības nozares.

Darbinieku mobilitāte ir kļuvusi ievērojami elastīgāka, tādēļ vietējiem uzņēmējiem ir jākonkurē ar blakus novadu uzņēmumiem par darbaspēka piesaistīšanu un noturēšanu. Arī iedzīvotāju labklājības līmenis lielā mērā ir saistīts ar darbinieku atalgojuma līmeni.

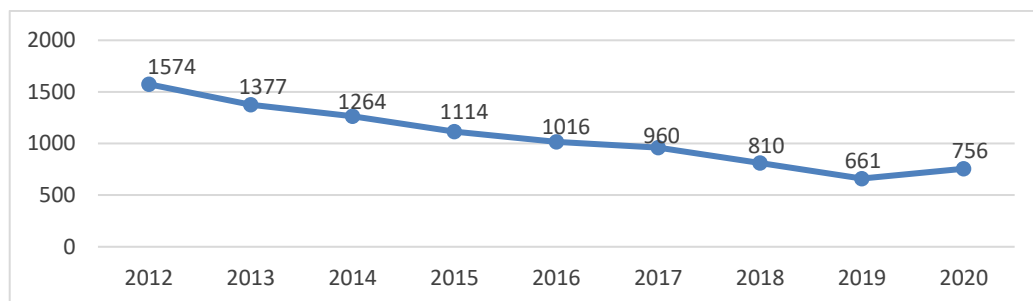

*pavisam, bez privātā sektora komersantiem ar nodarbināto skaitu <50

Attēls 11.7. Vidējais strādājošo darba atalgojums bruto Alūksnes novadā un Vidzemes reģionā, 2012.-2020.g., Avots: CSP dati

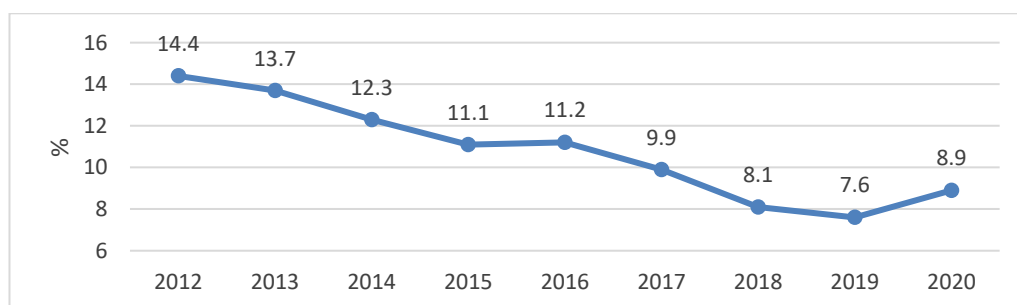
Lai arī vidējais atalgojuma līmenis Alūksnes novadā no 2012. gada ir palielinājies gandrīz divas reizes, par 336 EUR, 2020. gadā sasniedzot 829 EUR mēnešalgu, tomēr tas atpaliek no vidējā atalgojuma līmeņa Vidzemes plānošanas reģionā (969 EUR). Novada vidējais atalgojums visā periodā ir bijis krietni augstāks par Latvijas valstī noteikto minimālo mēnešalgu. Vidējā atalgojuma celšanās vērojama arī blakus novados – Gulbenē un Balvos.

Viens no nozīmīgākajiem nodarbinātības rādītājiem ir bezdarba līmenis. Bezdarbs tieši un netieši veidā ietekmē pašvaldības attīstību gan īstermiņā, gan ilgtermiņā.

Attēls 11.8.. Bezdarbnieku skaits Alūksnes novadā, 2012.-2020.g.

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūra

Attēls 11.9. Bezdarba līmenis Alūksnes novadā, 2013.-2020.g.

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūra

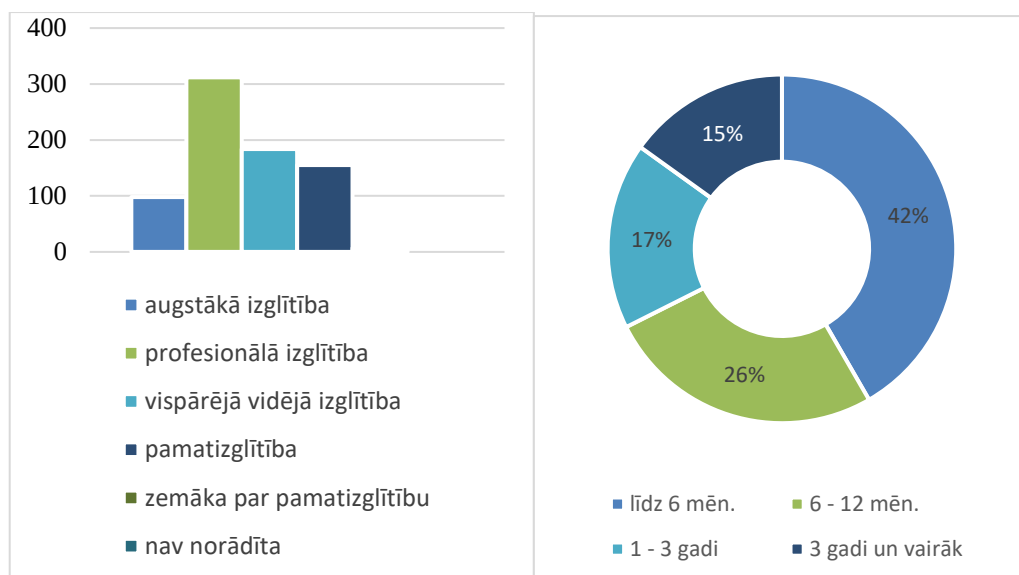
No 2012. gada vērojama pozitīva tendence bezdarba līmeņa samazinājumam. Bezdarba līmenis samazinājies par 5,5%, 2020. gadā sasniedzot 8,9%. Lai arī bezdarba līmenis ir samazinājies, tomēr tas ir par 2,8% augstāks nekā vidēji Vidzemes plānošanas reģionā.

Bezdarbnieka profils	
Sieviete	54,1%
Vecums: 55+	34,8%
Profesionālā izglītība	41%
Bezdarba statusā līdz 6 mēnešiem	41%

Tabula 11.2. Alūksnes novada bezdarbnieka profils, 2020.g.

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūra

Izvērtējot novada bezdarba statistiku, ir izveidots vidējā bezdarbnieka profils novadā. Tā ir sieviete vecumā virs 55 gadiem ar profesionālās izglītības līmeni. Visbiežāk šādi cilvēki ir bezdarba statusā līdz 6 mēnešiem. Tas arī norāda, ka novadā bezdarba riskam ir visvairāk pakļauta tieši šī iedzīvotāju grupa.

Attēls 11.10. Alūksnes novada bezdarbnieki sadalījumā pēc izglītības līmeņa un pēc bezdarba ilguma, 2020.g.

Avots: Nodarbinātības valsts aģentūra

Vērtējot bezdarbniekus pēc izglītības līmeņa, lielākais īpatsvars no bezdarbniekiem ir personas ar iegūtu profesionālo izglītību (41%). Otra lielākā riska grupa ir iedzīvotāji ar vispārējo izglītību un pamatzglītību. Sadalījumā pēc atrašanās ilguma bezdarbnieka statusā, lielākais īpatsvars ir personu, kas bezdarbnieka statusā ir atradušās līdz 6 mēnešiem ilgā laika posmā (42 %). Kā pozitīvs faktors ir vērtējams tas, ka ilgstošie bezdarbnieki sastāda tikai 15% no visiem bezdarbniekiem.

11.2. Atbalsts jaunajiem uzņēmējiem

Alūksnes novadā pieejamas piecas atbalsta institūcijas uzņēmējiem – biedrība “Alūksnes Lauku partnerība”, Lauku atbalsta dienests, Valsts ieņēmumu dienests, AS “Attīstības finanšu institūcija Altum”, SIA “Latvijas Lauku konsultāciju centrs”. Izveidots

uzņēmējdarbības atbalsta centrs, kurā strādā Alūksnes novada pašvaldības uzņēmējdarbības atbalsta speciālists.

Alūksnes novada pašvaldība no 2011. gada rīko “Jauniešu biznesa ideju konkursu”, kurš paredzēts jauniešiem vecumā no 18-30 gadiem, lai uzsāktu savu uzņēmējdarbību Alūksnes novadā. Septiņu gadu laikā atbalstītas 20 idejas ar kopējo piešķirto finansējumu 33 770,18 EUR.

SIA “Latvijas Lauku konsultāciju un izglītības centrs” Alūksnes nodaļa piedāvā apmācības, pēc kurām seko konkurss “Laukiem būt” lauku jauniešu biznesa ideju realizēšanai. LIAA Valmieras biznesa ideju inkubators sniedz savus pakalpojumus lielā daļās Vidzemes reģiona, tajā skaitā arī Alūksnes novada jaunajiem un esošajiem uzņēmējiem ir pieejami LIAA Valmieras biznesa inkubatora pakalpojumi. 2017. gadā LIAA Valmieras biznesa inkubatorā bija iesaistīts viens uzņēmējs no Alūksnes novada.

Turpinās sadarbība ar Vidzemes plānošanas reģionu par uzņēmēju iespējām reģionā kopumā. Gan pašvaldība atsevišķi, gan sadarbībā ar Vidzemes plānošanas reģionu, gan ar Latvijas Tirdzniecības un Rūpniecības kameru organizē dažādas apmācības un seminārus gan esošajiem uzņēmējiem, gan jaunajiem.

Alūksnē atrodas Uzņēmējdarbības atbalsta centrs, kurā tiek organizēti semināri un tikšanās ar uzņēmējiem. No 2017. gadu Uzņēmējdarbības atbalsta centrā tiek organizētas semināri. Uzņēmējdarbības atbalsta centrā var saņemt bezmaksas konsultācijas par uzņēmējdarbības uzsākšanu pie uzņēmējdarbības atbalsta speciālista.

Pašvaldība nodrošina skolēnu uzņēmējspēju veicināšanu, organizējot tematiskās vizītes skolās par uzņēmējdarbību, divas reizes ir organizēts uzņēmējspēju veicināšanas konkurss “Mēs – Alūksnes novada nākotnei” un piedāvājot dalību tematiskajās konferencēs “Panākumu universitāte” un uzņēmējspēju veicināšanas programmā “Esi līderis!”.

11.3. Finanšu resursi un investīciju projekti, pašvaldības un uzņēmēju sadarbība

Pašvaldība pārskata periodā no 2012. gada ir investējusi vairākās ar uzņēmējdarbību saistītās teritorijās, izveidojot ražošanas ēkas, laukumus, rekonstruējot pašvaldības ielas un ceļus, no jauna izveidojot inženierkomunikāciju pieslēgumu tīklus, atjaunojot koplietošanas meliorācijas sistēmas un sakārtojot Alūksnes pilsētas tranzītielas un pierobežas satiksmes infrastruktūru. Laika periodā no 2014. gada līdz 2021.gada 1. pusei pašvaldība ir investējusi uzņēmējdarbības vides attīstībā 18 546 944,89 EUR. Papildus pašvaldība piedāvā savu telpu un teritoriju nodošanu nomā uzņēmējiem.

Lielākās investīcijas pārskata periodā ieguldītas Alūksnes kultūras centra un apkārtējo ielu rekonstrukcijā, šīs izmaksas sastāda 6 117 564 EUR. Kā otrs nozīmīgākais investīciju projekts nosauicama Alūksnes tranzīta ielu rekonstrukcija, kura izmaksas bija 5 387 429 EUR. Šajos gados investēts ne tikai Alūksnes pilsētas attīstībā, bet arī novadā. Pagastu teritoriālo vienību infrastruktūras un vides kvalitātes uzlabošanā no 2014.–2017. gadam kopumā investēti 600 000 EUR. Bez Eiropas Savienības fondu atbalsta, Alūksnes novada pašvaldība investējusi pilsētas un novada attīstībā arī no pašvaldības budžeta līdzekļiem vai no valsts kases aizņēmuma līdzekļiem. Uzņēmējdarbības atbalstam labiekārtotas vairākas teritorijas, tostarp jaunizbūvēta moderna angāra tipa noliktavas ēka Alūksnes pilsētā un sakārtotas tai pieguļošās un citas uzņēmējdarbībai nozīmīgas ielas. Ieguldījumi uzņēmējdarbības atbalstam veikti arī pagastu teritorijās, atjaunojot uzņēmējdarbībai nozīmīgus ceļus un izbūvējot ražošanas laukumu.

Pašvaldības komunikācija ar uzņēmējiem notiek gan klātienē, gan izmantojot elektroniskās saziņas līdzekļus. Uzņēmēji tiek regulāri informēti par aktualitātēm uzņēmējdarbībā ar e-pastu starpniecību, ziņu publicēšanu mājaslapā, sociālajos tīklos un pašvaldības informatīvajā izdevumā “Alūksnes Novada Vēstis”. Regulāri tiek organizēti dažādu nozaru semināri, vadoties pēc tā, kādas tēmas ir aktuālas uzņēmējiem. Mājaslapā uzņēmējiem bija iespējams izteikt savu viedokli un ierosinājumus uzņēmēju aptaujā, kā arī bija atvērts uzņēmēju forums, kurā nebija liela aktivitāte no uzņēmēju puses. Pašvaldības mājaslapā ir izveidota jauna sadaļa, kurā uzņēmējiem iespējams ievietot informāciju par savu uzņēmumu, lai tā būtu pieejama ikvienam iedzīvotājam. Alūksnes novadā ražotajiem produktiem nepastāv vienots marķējums produktu atpazīstamībai tirgū. Pašvaldība 2017. gadā ir izveidojusi Alūksnes novada logo, kas var būt par pamatu novada uzņēmēju vienotai atpazīstamībai.

Attēls 11.11. Alūksnes novada logo

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

2019. un 2020. gadā pašvaldība organizēja vizītes pie novada uzņēmumiem, kuru laikā tika apmeklēti 144 uzņēmumi. No vizīšu laikā iegūtās informācijas tika apkopotas galvenās uzņēmēju vajadzības un problēmas: 56% gadījumā ir nepieciešama ceļu infrastruktūras uzlabošana un rekonstrukcija, 18% svarīga ir cietā seguma laukumu izbūve visā novada teritorijā, 12% gadījumos uzņēmējiem ir nepieciešama pieslēgšanās vai izbūve ūdensvadam un kanalizācijai, 5% no uzņēmējiem norādīja, ka ir nepieciešams izbūvēt jaunas ražošanas ēkas vai nojumes. Nelielai daļai uzņēmumu ir svarīgi sakārtot šādus infrastruktūras jautājumus: ceļa zīmes (4%), elektrība (2%), citas (3%).

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Ceļu infrastruktūra ir nozīmīgs aspekts uzņēmējdarbības attīstībai lauku reģionos. Pašvaldībai jāatjauno un jāuzlabo ceļu infrastruktūra visā novada teritorijā.
2. Novadā trūkst darbavietu, īpaši labi atalgotu darbavietu, kas atbilstu vidējam atalgojumam valstī. Pašvaldībai ir jāstrādā pie priekšnosacījumu izpildes, lai uzņēmēji varētu radīt jaunas darbavietas.
3. Nepieciešams attīstīt un izveidot uzņēmējdarbībai nozīmīgu infrastruktūru, īpaši izveidojot ražošanas ēkas.
4. Pašvaldībai jāsniedz atbalsts arī mazajiem uzņēmējiem, amatniekiem un mājražotājiem.
5. Nepieciešams veidot atbalsta programmu/mehānismus jaunu uzņēmēju izveidei vai piesaistei.

Galvenās problēmas un priekšlikumi lauku teritorijām:

1. Lauku teritorijās jāuzlabo ceļu infrastruktūras, šobrīd vairāki ceļi ir sliktā stāvoklī. Tas neveicina iedzīvotāju palikšanu vai atgriešanos uz dzīvi lauku teritorijās un kavē uzņēmējdarbības attīstību.
2. Jāuzlabo mobilitāte lauku teritorijās, jāizbūvē velo ceļi starp pagastiem un uz novada centru.
3. Lauku teritorijās un pierobežā ir sliktā interneta un citu sakaru līdzekļu kvalitāte.
4. Jāveicina kopienu attīstība pagastos, lai iedzīvotāji tiktu iesaistīti lēmumu pieņemšanas procesos.

5. Jāsaglabā lauku teritoriju dabas daudzveidība, tradīcijas un jāveicina iedzīvotāju atgriešanās lauku teritorijās.

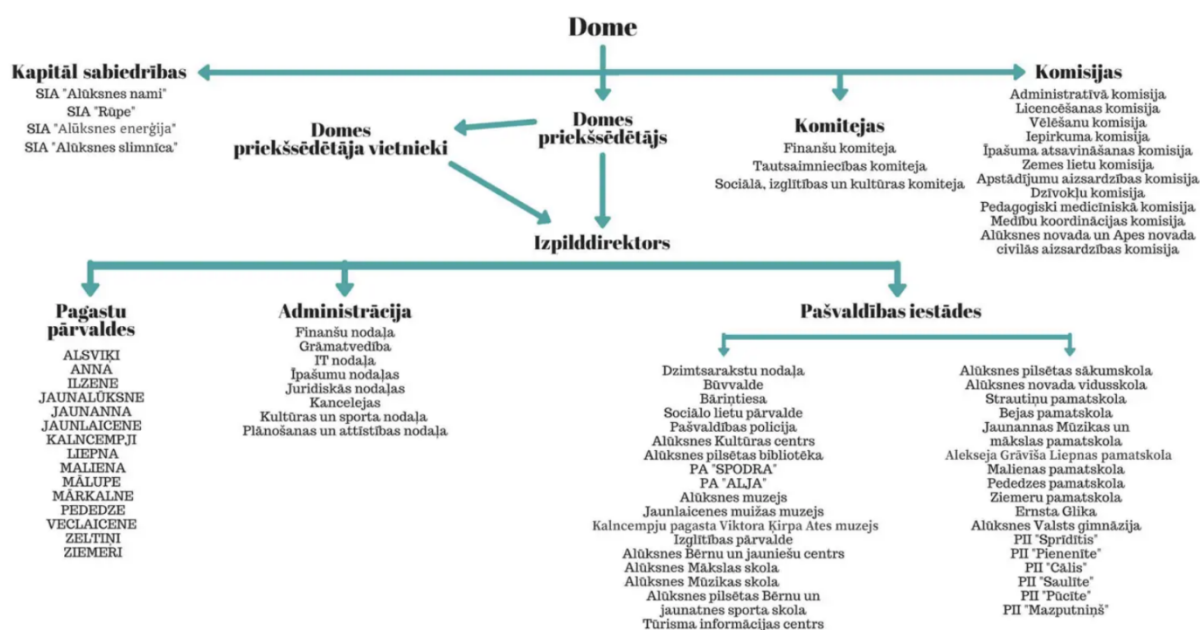
12. PAŠVALDĪBAS DARBA ORGANIZĀCIJA UN SADARBĪBA

12.1. Pārvaldība

Alūksnes novada pašvaldība savas kompetences ietvaros realizē pārvaldi Alūksnes novada administratīvajā teritorijā, kas izveidota 2009. gada 1. jūlijā. Alūksnes novada pašvaldība sastāv no pilsoņu vēlētas lēmēj institūcijas – domes, un tās izveidotas izpildinstitūcijas.

Alūksnes novada dome (turpmāk – Dome) atbilstoši Republikas pilsētas domes un novada domes vēlēšanu likumam sastāv no 15 deputātiem. Domes darbu vada domes priekšsēdētājs. Domes priekšsēdētājam ir divi vietnieki.

Lai nodrošinātu savu darbību un izstrādātu lēmumu projektus, Dome ir izveidojusi 3 komitejas, katru 7 locekļu sastāvā, un 13 komisijas, atsevišķu funkciju pildīšanai:

Attēls 12.1. Alūksnes novada pašvaldības struktūra

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Pašvaldības funkciju uzdevumu realizēšanu un Domes lēmumu izpildi nodrošina pašvaldības izpildinstitūcija, kas sastāv no pašvaldības administrācijas, turpmāk – administrācija, un citām Domes dibinātām iestādēm. Pašvaldības izpildinstitūciju vada, koordinē un savas kompetences ietvaros kontrolē izpilddirektors.

Administrācija, kā pašvaldības galvenā budžeta iestāde, ir reģistrēta Latvijas Republikas Valsts ieņēmumu dienesta nodokļu maksātāju reģistrā ar nosaukumu "Alūksnes novada pašvaldība".

Administrācijas nodaļas darbojas saskaņā ar izpilddirektora, kā administrācijas vadītāja, apstiprinātiem reglamentiem.

Lai nodrošinātu pilsētas un lauku teritoriju iedzīvotāju vienlīdzīgu pieeju pašvaldības pakalpojumiem, iedzīvotājiem ir iespēja pamatpakalpojumus saņemt arī pagasta teritorijā – 15 pagastu pārvaldēs (Alsviķu, Annas, Ilzenes, Jaunalūksnes, Jaunannas, Jaunlaicenes,

Kalnecmpju, Liepnas, Malienas, Mālupe, Mārkalnes, Pededzes, Vecclaicenes, Zeltiņu un Ziemera pagastu pārvaldēs) un to struktūrvienībās.

Pakalpojumu pieejamība

Alūksnes novada pašvaldība nodrošina tās sniegto pakalpojumu pieejamību klātienē Alūksnes novada pašvaldības administrācijā, Dārza ielā 11, Alūksnē, Alūksnes novadā, pagastu pārvaldēs un citās pašvaldības iestādēs, kā arī elektroniski.

Alūksnes novada pašvaldība ir veikusi pašvaldības maksas pakalpojumu izvērtēšanu, aktualizējusi nepieciešamo maksas pakalpojumu sarakstu, izstrādājusi metodiku to izvērtēšanai un maksas apstiprināšanai.

Iepriekšējā periodā sagatavoti un vienotajā valsts un pašvaldību tīmekļa vietnē www.latvija.lv ievietoti 125 Alūksnes novada pašvaldības pakalpojumu pieprasīšanas un saņemšanas apraksti.

Vienlaikus problemātiska ir arī iedzīvotāju gatavība e-pakalpojumu izmantošanai – nepietiekams e-prasmju līmenis, e-paraksta neesamība, arī IT tehnoloģiju pieejamība. Atsevišķās pagastu teritorijās raksturīga slikta interneta pārklājuma kvalitāte.

Pašvaldībai jāveicina iedzīvotāju e-prasmju attīstība, sistemātiski jāpopularizē elektroniski saņemamo pakalpojumu klāsts, rosinot iedzīvotājus maksimāli vairāk izmantot e-pakalpojumus, kā arī jāiesaistās interneta pārklājuma uzlabošanā novadā.

Vienlaikus jāturpina attīstīt pašvaldības nodrošināto pakalpojumu klāsta līdzsvarotu pieejamību novada pagastos un sistemātiski jāveic to pieprasījuma analīze. Šobrīd novadā pieejamo pakalpojumu klāsts pa novadiem ir atspoguļots 1. pielikumā.

Alūksnes novada attīstības programmas 2015.–2017. gadam Rīcības plāns paredzēja *Klientu apkalpošanas centra izveidi, kā arī vienas pieturas aģentūras pakalpojumu nodrošināšanu*. 2018. gada nogalē izveidots Klientu apkalpošanas centru pašvaldības administratīvajā ēkā Dārza ielā 11.

Līdztekus klientu apkalpošanai klātienē, arvien straujāk paplašinās e-pārvaldes loma, gan uzlabojot klientu apkalpošanu, gan iestādes iekšējos un starpiestāžu sadarbības procesus, kas sekmē pakalpojumu pieejamību un kvalitāti, atvieglo administratīvos procesus iedzīvotājiem un uzņēmējiem un veicina informācijas pieejamību (2018.–2019. gads).

Teritorijas mārketinga

Teritorijas mārketinga jomā pašvaldība šobrīd dažādos informācijas kanālos aktīvi popularizē novadu un tā tūrisma piedāvājumu. Viens no nozīmīgākajiem informācijas kanāliem ir sociālie tīkli – *Facebook*, *Twitter*, *Instagram*, *96ouTube*, kas kalpo pašvaldības sniegtās informācijas izplatīšanai dažādām auditorijām. Pašvaldības oficiālie konti ir visos iepriekš minētajos sociālajos tīklos. Arī vairākām iestādēm, tostarp Tūrisma informācijas centram, Alūksnes Kultūras centram, kultūras un izglītības iestādēm ir izveidoti konti kādā no sociālajiem tīkliem savas mērķauditorijas sasniegšanai.

Pastāvīgi tiek atjaunota informācija teritoriju raksturojošās tīmekļa vietnēs – www.aluksne.lv, www.visitaluksne.lv, www.aluksnesezers.lv, www.aluksnespils.lv u.c.

Līdztekus novada popularizēšanai interneta vidē, pašvaldība izmanto arī citas teritorijas mārketinga iespējas, piemēram, reklāma televīzijā, radio, drukātajos plašsaziņas līdzekļos.

Alūksnes novads un tā tūrisma piedāvājums tiek popularizēts dažādās izstādēs, semināros, konferencēs, ceļvežos, kartēs, bukletos un citos tūristiem nepieciešamos materiālos.

Teritorijas atpazīstamībai tiek organizēti dažādi pasākumi un veidoti īpaši piedāvājumi.

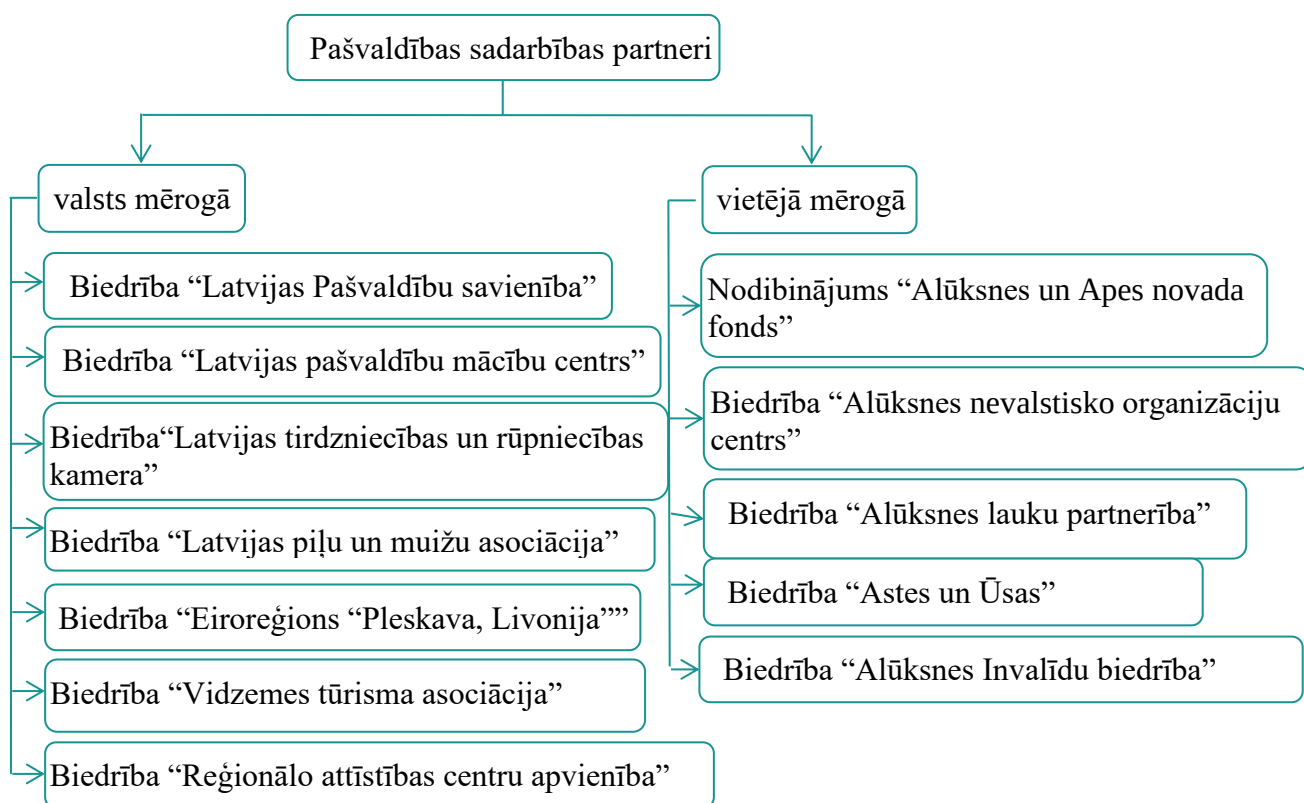
Ir izstrādāta Alūksnes vizuālā identitāte vienotai novada pozicionēšanai. Turpmāk nepieciešams izstrādāt preču zīmi Alūksnes novadā ražotajai produkcijai, kas veicinātu teritorijas atpazīstamību.

Lai gan pašvaldība teritorijas mārketinga aktivitātēm jau šobrīd veltī lielu uzmanību, tomēr tām vēl ir nepietiekami resursi. Nepieciešams veidot jaunas teritorijas mārketinga kampaņas, popularizējot Alūksnes novadu kā lielisku vietu dzīvošanai.

Pašvaldības sadarbība

Pašvaldība aktīvi sadarbojas ar citām Latvijas pašvaldībām, valsts institūcijām, biedrībām, reliģiskām organizācijām un nodibinājumiem, kā arī ar partneriem ārvalstīs. No Balvu, Gulbenes un Smiltenes novada pašvaldībām ir saņemtas sadarbības vēstules, kuru saturs atspoguļots attīstības programmas Stratēģiskās daļas 4.nodaļā.

Pakalpojumu sniegšanas nodrošināšanai pašvaldība sadarbojas ar kaimiņu novadu pašvaldībām. Alūksnes novada pašvaldības policija izmanto atskurbtuves pakalpojumu sadarbībā ar Balvu novada pašvaldību.

Attēls 12.2. Alūksnes novada pašvaldības sadarbības partneri

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Pašvaldība 2020. gadā bijusi dalībnieks šādās biedrībās (nodibinājumos):

1. biedrībā "Latvijas Pašvaldību savienība";

2. biedrībā "Latvijas pašvaldību mācību centrs";
3. biedrībā "Latvijas tirdzniecības un rūpniecības kamera";
4. biedrībā "Latvijas piļu un muižu asociācija";
5. biedrībā "Eiropareģions "Pleskava, Livonija";
6. nodibinājumā "Vidzemes tūrisma asociācija";
7. biedrībā "Reģionālo attīstības centru apvienība";
8. biedrībā "Latvijas futbola federācija";
9. biedrībā "Latvijas vieglatlētikas savienība";
10. Latvijas muzeju biedrībā;
11. Latvijas Skolu sporta federācijā;
12. biedrībā "Latvijas basketbola savienība";
13. Latvijas bāriņtiesu darbinieku asociācijā;
14. biedrībā "Latvijas Džudo federācija";
15. Lauku bibliotēku atbalsta biedrībā;
16. Latvijas Ambulatorā dienesta ārstu palīgu profesionālajā biedrībā;
17. biedrībā "Latvijas mazpulki";
18. Latvijas Būvinženieru savienībā";
19. Latvijas Sporta izglītības iestāžu Direktoru padomē;
20. Latvijas Tautas Sporta Asociācijā;
21. biedrībā "Latvijas būvinspektoru un būvuzraugu asociācija";
22. biedrībā "Latvijas Klavieru skolotāju asociācija";
23. biedrībā "Alūksnes lauku partnerība".

Alūksnes novada teritorijā šobrīd atrodas šādas valsts institūcijas vai to filiāles:

1. Valsts policija;
2. Valsts ieņēmumu dienests;
3. Valsts probācijas dienests;
4. Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienests;
5. Nacionālo bruņoto spēku Kājnieku skola;
6. Zemessardzes 31. kājnieku bataljons;
7. Valsts robežsardze;
8. Latvijas Universitāte;
9. Lauku atbalsta dienests;
10. Pārtikas un veterinārais dienests;
11. PMLP;
12. Valsts akciju sabiedrības "Latvijas autoceļu uzturētājs" Alūksnes ceļu rajons;
13. Valsts akciju sabiedrības "Latvijas Valsts ceļi" Vidzemes reģiona Alūksnes nodaļa;
14. Alūksnes rajona prokuratūra;
15. Vidzemes rajona tiesa;
16. Vidzemes rajona tiesas zemesgrāmatu nodaļa;
17. Alūksnes zonālais valsts arhīvs;
18. Nodarbinātības valsts aģentūra;
19. Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra.

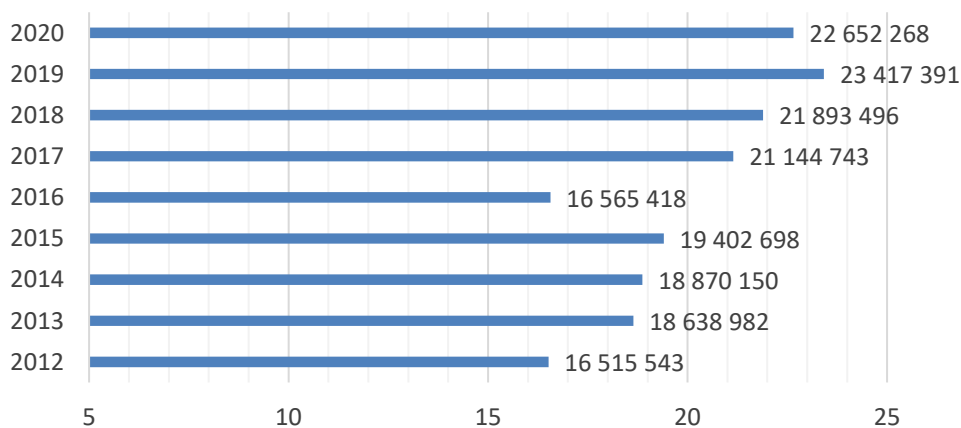
Starptautiskās sadarbības jomā pašvaldība noslēgusi sadarbības līgumus ar šādu valsts pašvaldībām un organizācijām:

1. Igaunija:
 - 1.1. Veru pilsēta,

- 1.2. Vastselīnas un Reuges pagasti,
- 1.3. Organizāciju "Igaunijas koncerti".
2. Krievija:
 - 2.1. Krievijas Federācijas Pleskavas apgabala Autonomā nekomerciālā organizācija "Uzņēmējdarbības garantiju un attīstības fonds",
 - 2.2. Pečoru, Pleskavas, Ostrovas un Strugi-Krasnīje rajona administrācijas,
 - 2.3. Sanktpēterburgas valsts kultūras iestāde "Valsts muzejs – rezervāts "Pavlovsk"".
3. Lietuva:
 - 3.1. Jonišķu pilsētas pašvaldība,
4. Zviedrija:
 - 4.1. Sundbibergas pašvaldība,
5. Vācija:
 - 5.1. Vettīna-Lobejūna,
6. Somija:
 - 6.1. Tamperes Seudu Neatkarības cīņu tradīciju asociācija,
7. Innovation Circle Network:
8. Vācija:
 - 8.1. Pašvaldība ir noslēgusi sadarbības paktu "Mēru deklarācija" ar šādām pilsētām: Altena (Vācija), Idrija (Slovēnija), Melgaco (Portugāle), Manresa (Spānija), Nyirbator (Ungārija) un Igoumenitsa (Grieķija).

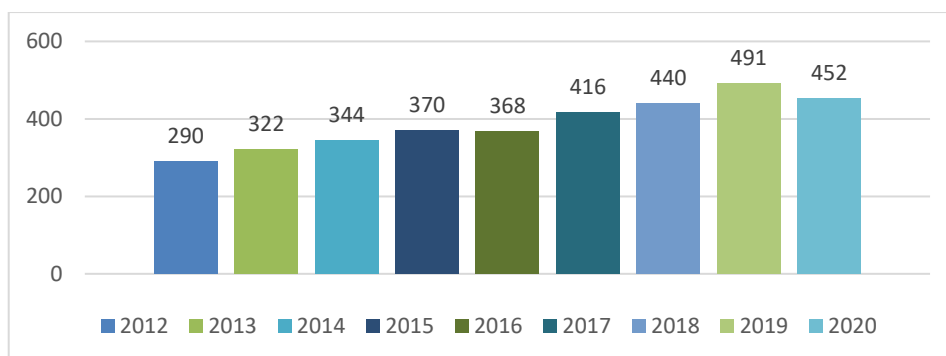
12.2. Pašvaldības budžets

Alūksnes novada pašvaldības budžeta ieņēmumi pēdējos gados ir pieauguši. 2020. gadā tie bija 22 652 26 EUR. Ieņēmumi no IIN pašvaldības budžetā vidēji uz 1 iedzīvotāju 2020. gadā bija 452 EUR.

Attēls 12.3. Alūksnes novada pašvaldības pamatbudžeta ieņēmumi, milj. EUR,

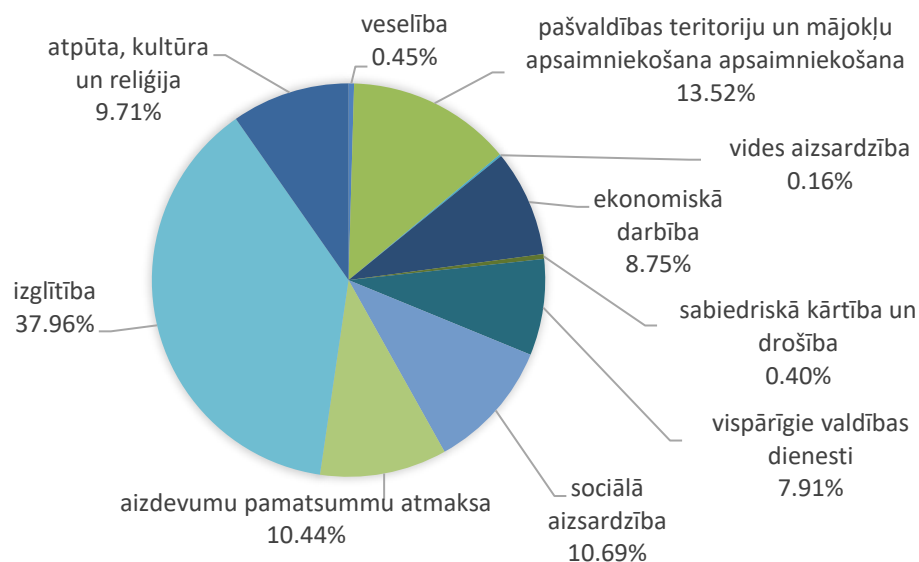
Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Attēls 12.4. IIN uz 1 iedzīvotāju (ieņēmumi pašvaldības budžetā) salīdzinājumā pa gadiem, EUR,

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

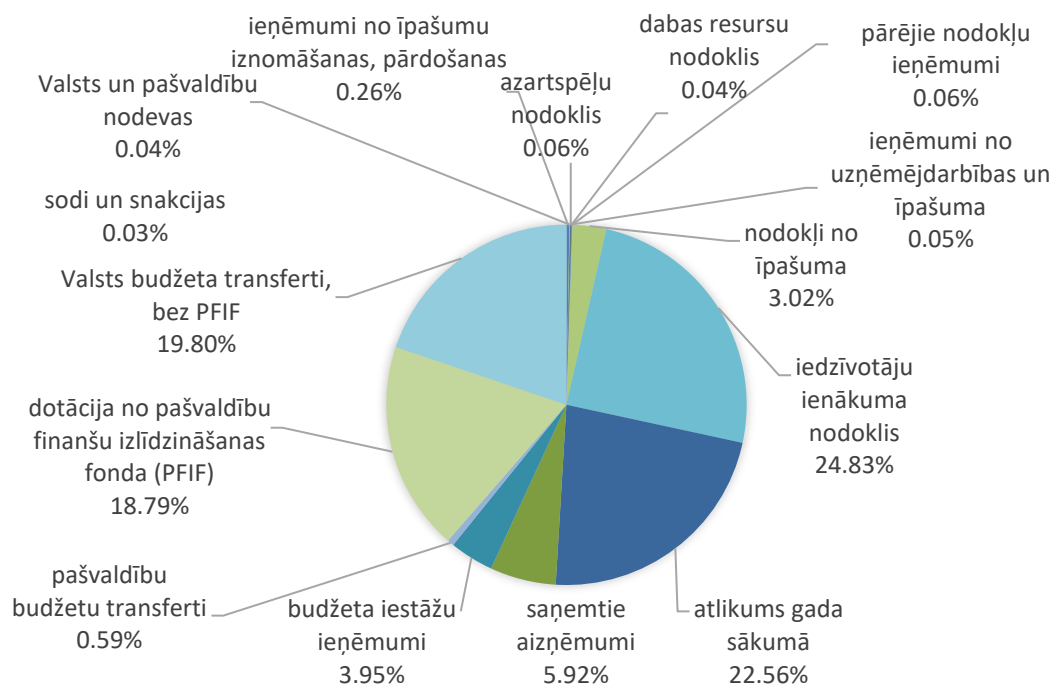
2020. gada Alūksnes novada pašvaldības pamatbudžeta izdevumi pēc funkcionālām kategorijām tika plānoti 26 307 873 EUR apmērā, faktiski izdevumi izpildīti 21 184 636 EUR apmērā jeb 80,53%.

Attēls 12.5. Pamatbudžeta izdevumi procentuāli pa nozarēm 2020. gadā,

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Plānotie pamatbudžeta ieņēmumi 2021. gadā ir 18 006 994 EUR.

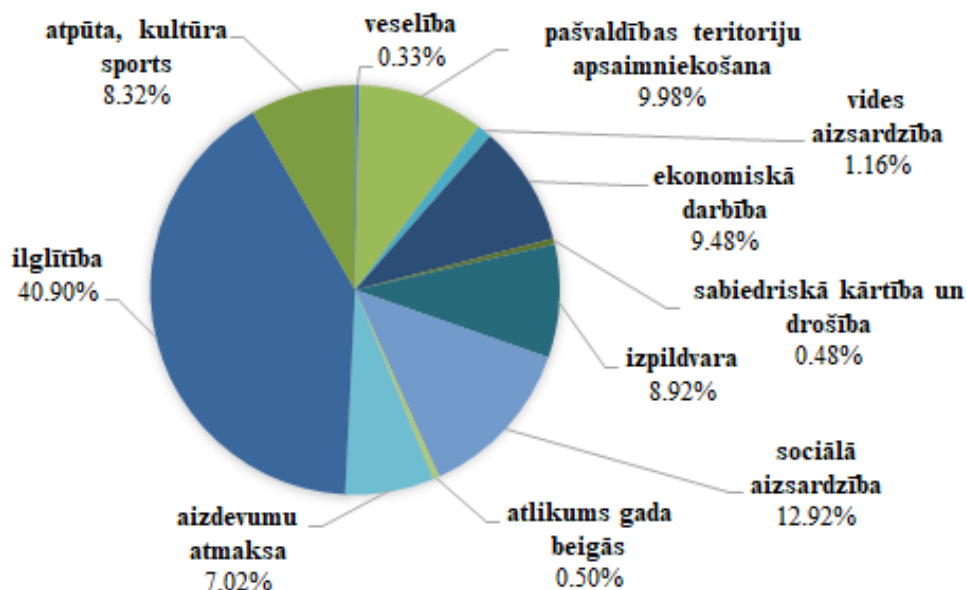

Attēls 12.6. Plānotie pamatbudžeta ieņēmumi, procentuālais sadalījums 2021. gadā,
Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Aplūkojot pamatbudžeta ieņēmumu struktūru, redzams, ka 24,83% no pamatbudžeta ieņēmumiem novadā veido ieņēmumi no IIN. Starp nozīmīgākajiem ieņēmumu avotiem ir arī transferti, kas veido 19,8% un dotācijas no pašvaldību finanšu izlīdzināšanas fonda – 18,79%.

Transferta maksājumi ietver galvenokārt no valsts budžeta maksāto finansējumu pedagogu atalgojumam, kā arī Eiropas Savienības finansējumu un valsts budžeta dotāciju pašvaldības īstenotajiem Eiropas Savienības līdzfinansētiem projektiem.

Plānotie pamatbudžeta izdevumi 2021. gadā pa vadības funkcijām ir 23 285 177 EUR.

Attēls 12.7. Plānotie pamatbudžeta izdevumi procentuāli pa nozarēm 2021. gadā,
Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Finanšu resursi, investīciju projekti

Alūksnes novadā liela daļa finanšu resursu ir iegūti no Eiropas Savienības fondiem. Kopš 2013. gada daudz ir ieguldīts infrastruktūras sakārtošanai un uzņēmējdarbības vides uzlabošanai. Lielākie investīciju projekti ir apkopoti zemāk esošajā tabulā. Lielākās izmaksas bijušas Alūksnes kultūras centra un apkārtējo ielu rekonstrukcijā, šīs izmaksas sastāda 6 117 564 EUR. Kā otrs nozīmīgākais investīciju projekts nosaucama Alūksnes tranzīta ielu rekonstrukcija, kuru izmaksas bija 5 387 429 EUR. Šajos gados investēti ne tikai Alūksnes pilsētas attīstībā, bet arī novadā, kur pagastu teritoriālo vienību infrastruktūras un vides kvalitātes uzlabošanā laikā no 2014.-2017. gadam kopumā investēti 600 000 EUR. Bez Eiropas Savienības fondu atbalsta, Alūksnes novada pašvaldība investējusi pilsētas un novada attīstībā arī no pašas budžeta līdzekļiem vai no valsts kases aizņēmuma līdzekļiem. 2017. gadā uzņēmējdarbības atbalstam labiekārtotas vairākas teritorijas, tostarp jaunizbūvēta moderna angāra tipa noliktavas ēka Alūksnes pilsētā un sakārtotas tam piegulošās ielas, kuras nozīmīgas daudziem apkārt esošajiem uzņēmumiem.

	Kopējās izmaksas, EUR:
Alūksnē katlu mājas darbības optimizācija, energoefektivitātes paaugstināšana un siltumtrašu rekonstrukcija, jaunu izbūvēšana	4 207 302
SIA "Alūksnes slimnīca" infrastruktūras uzlabošana	1 565 158
Klimata pārmaiņu finanšu instrumenta projekti	1 357 341
Tranzītielu rekonstrukcija	5 387 429
Grants seguma ielu atjaunošana Alūksnes pilsētā	548 871
Alūksnes kultūras centra un ielu rekonstrukcija	6 117 564
Ūdenssaimniecības pakalpojumu attīstība	3 284 434
Investīcijas pagastu teritoriālo vienību infrastruktūras un vides kvalitātes uzlabošanā 2014. – 2017.gadam	600 000
Alūksnes pilsētas rūpnieciskās vides uzlabošana	5 375 796
Alūksnes Pilssalas infrastruktūras izbūve	751 468
Aizsargājamo ainavu apvidus "Veclaicene" infrastruktūras uzlabošana	1 132 118
Energoefektivitātes uzlabošana Alūksnes novada pašvaldības administratīvajā ēkā	2 700 551
Projekts "Gaismas ceļš caur gadsimtiem"	1 519 368
Pleskavas ielas pārbūve 2.un 3.kārta	1 414 858,52

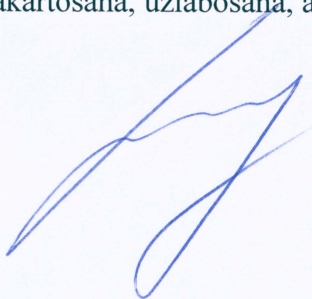
Tabula 12.1. Lielākie investīciju projekti Alūksnes novadā 2013.-2020. gadā

Avots: Alūksnes novada pašvaldība

Apkopojot iegūtos iedzīvotāju viedokļus no tematiskajām darba grupu tikšanās reizēm un Alūksnes novada mājaslapā ievietotās aptaujas, kā galvenās problēmas un priekšlikumi tika konstatēti:

1. Komunikācija ar iedzīvotājiem: vēl vairāk komunicēt, rīkot tikšanās, forumus, apspriest projektus un idejas, uzklaut, būt "caurspīdīgākiem", informēt par gaidāmajiem lēmumiem.
2. Pagastu tēma: attīstīt, neaizmirst, nodrošināt pakalpojumus tuvāk dzīvesvietai, reāli apsekt un izzināt problēmas, nesamazināt darba vietas, kontrolēt, kas notiek pagastos, nekoncentrēt visu pilsētā.
3. Pašvaldības darbinieki: komunikācijas veids, profesionalitāte, skaits, dažu speciālistu/amatpersonu maiņa, atalgojums.
4. Deputāti: savstarpējā komunikācija, solījumu pildīšana, konfliktu izbeigšana, vienošanās kopīgiem mērķiem, personīgā atbildība, tikšanās ar iedzīvotājiem, ieklausīšanās.
5. Pašvaldības iestāžu darba sakārtošana, uzlabošana, aktivizēšana.

Domes priekšsēdētājs

Dz.ADLERS